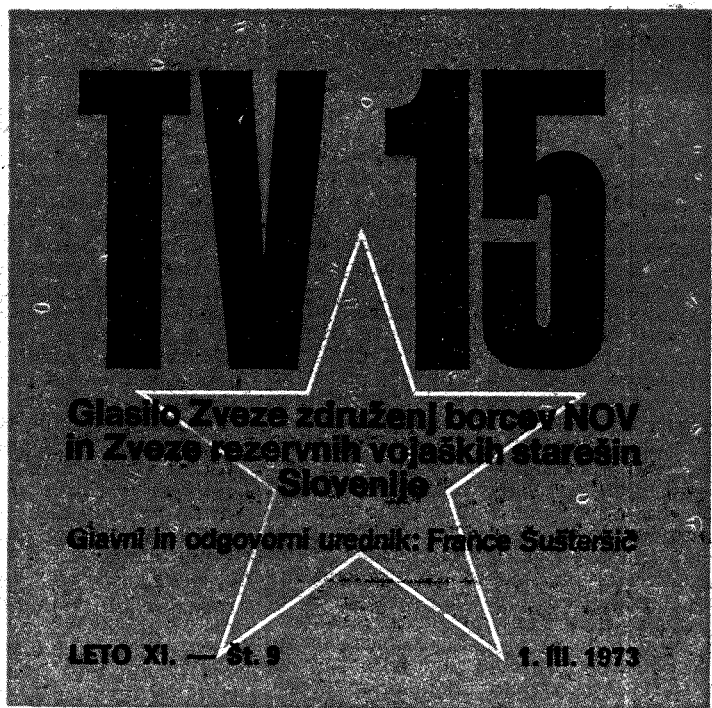

Z letošnjega pohoda na Stol — 24. in 25. II. Članek o tem berite na 10. strani.

Uspehi pri organiziranju SLO

PRED REPUBLIŠKO SKUPŠČINO ZZB NOV SLOVENIJE

Kmalu bo minilo tri leta, odkar je republiški odbor ZZB NOV Slovenije ustanovil komisijo za splošni ljudski odpor. Med razlogi zamisli o ustanovitvi te komisije je navedeno tudi tole: »Zveza združenj borcev NOV sooblikuje idejno-politične temelje splošnega ljudskega odpora, s svojo dejavnostjo sega do vseh članov organizacije in prek njihove aktivnosti vpliva na mladino ter že v miru prispeva k opredeljevanju in ravnanju ljudi v vojni.

Sedaj, ko je ta komisija pripravila za 4. skupščino poročilo o svojem dosedanjem delu in uspehih, lahko iz nje posnamemo nekaj najpomembnejših podatkov.

Ustanavljanje odborov za SLO v krajevnih skupnostih, delovnih organizacijah in šolah je dalo dovolj možnosti za vključevanje članov ZZB v delo teh odborov, saj se izkušnje borcev in aktivni-

stov NOB dopolnjujejo z vneto, podjetnostjo, domiselnostjo, pa tudi z odgovornostjo mladih. Zato se v vse te priprave vključuje vse več članov ZZB.

Komisija za SLO je svoje delo usmerila predvsem v pomoč občinskim odborom ZZB NOV. Pri izvajanju svojih nalog pa tesno sodeluje z glavnim štabom SR Slovenije za SLO, republiško konferenco SZDL, CK ZKS, Zvezo delavskih univerz in še zlasti z republiško konferenco ZM Slovenije.

Pri občinskih odborih ZZB NOV je že 49 komisij za SLO, v katerih sodeluje 254 borcev NOV pa tudi precej rezervnih in aktivnih oficirjev JLA ter mnogi drugi. Komisija pri republiškem odboru je občinskim komisijam pomagala sestaviti delovne programe, bila pa je tudi pobudnik za področna posvetovanja, ki so jih sklicali v Ljubljani, No-

vem mestu, Postojni, Mariboru in Celju. Poskrbela je tudi za to, da so se občinske komisije in vsi prizadeti seznanili z določili zakona o SLO, ki ga je sprejela skupščina SR Slovenije leta 1971 in s priročnikom »SLO in vloga ter nekatere naloge odborov v krajevnih skupnostih, delovnih in drugih organizacijah ter šolah«.

Pri svojem delu je komisija temeljito proučila tudi vprašanje, kako pomagati mladini in mladinskim organizacijam pri vključevanju v SLO, in svoje ugotovitve ter sklepe v zvezi s tem tudi izvaja. K vsemu temu pa je vsekakor zelo veliko prispevala lanska skupna seja predsedstva ZZB NOV in republiške konference ZM Slovenije.

Uspeh vseh teh prizadevanj je pokazala tudi anketa, ki jo je ZM Slovenije izvedla pri delu mladincev v 14 občinah. Anketiranci so namreč odgovarjali na vprašanje, na katerih področjih SLO bi radi sodelovali. Tudi propagandi za

vključevanje žensk v SLO in poživitev strelskega športa je komisija posvečala precej pozornosti.

Na manevrih »Svoboda 71« v Beli krajini se je še posebno manifestirala in utrdila zasnova SLO kot edina učinkovita in edina možna obramba domovine. To pa je še posebno spodbujalo komisijo k nenehni dejavnosti. Uspehi vsega tega se odražajo v podatkih iz 35 občin, v katerih je v razne odbore, komisije in druge dejavnosti SLO vključenih 12.620 članov ZZB. V nadaljevanju poročila je navedeno, da imajo po nekaterih občinah odbori ZZB NOV za SLO svoje lastne programe dela, po drugih pa obstajajo koordinacijski odbori za SLO pri občinskih konferencah SZDL. Poročilo navaja tudi sodelovanje teh odborov pri raznih pohodih po partizanskih poteh, pri kurirski pošti itd. ter sodelovanje z vsemi dejavniki, ki lahko v slučaju potrebe kakorkoli prispevajo k splošnemu ljudskemu odporu. Pri vsem tem pa naglašajo, da je pri delu vseh sodelavcev v SLO v prvi vrsti potrebna samoiniciativnost in sodelovanje prav vseh občanov in ne samo članov ZZB NOV.

V. M.

ZAHVALA

Tovariš dr. Dimitrij Zrimšek iz Zdravstvenega doma Skofja Loka se je ponudil naši organizaciji, da bi izvršil brezplačno zdravniški pregled borcev na svojem terenu in tako pripomogel k izboljšanju njihovega zdravstvenega stanja.

Ta pregled je res izvedel, in sicer v drugi polovici leta 1972, ter o rezultatih obvestil naš odbor.

Za to njegovo humano dejanje se predsedstvo občinskega odbora ZZB NOV Skofja Loka v imenu vsega članstva dr. Dimitriju Zrimšku najlepše zahvaljuje.

Občinski odbor ZZB NOV Skofja Loka

Več skrbi za bolne in ostarele borce!

Da je zdravstveno stanje bivših borcev izredno slabo, ugotavljajo v zadnjih letih že na najrazličnejših mestih. O tem govorijo na sejah, sestankih in skupščinah borcev, v pristojnih komisijah v občinah in republikah, pa tudi v našem listu smo že večkrat pisali o tem. Zalosten dokaz slabe zdravstvenega stanja borcev je tudi čedalje obsežnejša rubrika v TV 15 »Imeli smo ljudi«, kjer priobčujemo iz tedna v teden vse več smrtnih.

Zahvala občinskega odbora ZZB NOV Skofja Loka dr. Dimitriju Zrimšku za njegovo pobudo in brezplačen pregled borcev v Stari Loki, ki jo priobčujemo v današnji številki TV 15, je izjemen in vsega priznana vreden primer razumevanja današnjih perečih potreb v vrstah borcev širom po Sloveniji.

V zvezi s temi ugotovitvami naj omenimo še predloge v razpravi na redni skupščini odbora ZZB NOV Ljubljana-Beograd. Po prvem predlogu naj bi zakon o zdravstvenem zavarovanju dopolnili tako, da bi borcev omogočili klinično in kopalniško zdravljenje v enakem obsegu kot ga uživajo vo-

jaški vojni invalidi. V drugem pa predlaga jo ustanovitev službe za bolehe, ostarele in osamele borce.

Prav glede na to, ker so take predloge sprejemali že druge na raznih zborih in sestankih borcev, velja še posebej naglasiti, da so se taki predlogi rodili kot odraz ti stega stanja v naših vrstah, ki ga prinaša s seboj nelagodno staranje. Pred dvajsetimi, pa tudi še pred desetimi leti takih predlogov ni bilo, ker takrat še ni bilo potrebe — sedaj pa se pojavljajo že vsepovsod, zato pa jim je treba prislunčiti z vsem razumevanjem in jim posvetiti vso pozornost.

Sicer se ugotovitev potrebe ustanovitve službe za bolehe in ostarele borce nanaša na vse naše starejše in osamele občane. Z najrazličnejšimi načini uvedbe te službe se že vrsto let ubadajo socialne službe v posameznih občinah in krajevnih skupnostih, k temu so prispevale tudi nekatere organizacije BK in zato so ponekod že začetki določenih uspehov. Toda prav gotovo je še daleč do učinkovite izvedbe tega predloga, a večja skrb za ostarele, bolehe in osamele borce v naših vrstah naj pri-

speva k pospešitvi urejanja tega skupnega perečega problema.

Kot po naključju je pred nekaj dnevi — točneje rečeno 20. februarja, bila v Beogradu moja komisija vseh zborov zvezne skupščine za vprašanje borcev in vojaških vojnih invalidov. Na njej so razpravljali o zdravstvenem varstvu borcev, o stanovanjskih zadevah in o položaju borcev na vasi, beseda pa je stekla tudi o predpisih, ki se nanašajo na tako imenovano dopolnilno varstvo in na druga vprašanja. Vse te zadeve pa bo treba po ugotovitvah na tej seji urejati na medrepubliških pogovorih. Naloga le-teh pa naj bi bila zagotoviti čim enotnejše urejanje teh zadev borcev v vsej državi.

To je prav gotovo najlepša priložnost, da predstavnik komisije za vprašanja borcev pri skupščini SR Slovenije predloži v razpravo tudi navedena dva predloga, ki sta zares aktualna, saj bori NOV v vrstah borcev širom po Sloveniji razpravljajo o njih s vso prizadetostjo.

V. M.

besede in dejanja

ALI NISMO PRI SPREJEMANJU V ZK VČASIH PREVEČ TOGI?

Cepprav poznam nekatere primere! Asa narodnoosvobodilne vojne, da so nekateri težko ranjeni borec, ko so umirali, prosili: »Tovariši! Če me niste sprejeli v partijo živega, vas prosim, da bi me sprejeli vsaj mrtvega!« me je na zadnjem sestanku krajevnega organizacije ZK Studenec pri Sevnici iznenadila izjava novospregtega člana ZK Franca Gorenca s Studenca. »Letos mineva trideset let, odkar sem kot aktivist in pozneje kot partizanski borec prišel sodelovati z narodnoosvobodilnim gibanjem. Vseh trideset let sem pričakoval, kdaj

me boste povabili v svoje vrste. Dolga, zelo dolga sem čakal in dočakal in sem me najbolj srečen trenutek. Zelo rad se vključim v vaše vrste, če to mogoče, le to me boli, ker sem skoraj trideset let čakal na to.«

Komunist — 23. II. 1973

NAJBOLJE PLAČANI FUNKCIONAR NA 189. MESTU

Predsednik komisije za volitve in imenovanje Skupščine občine Subotica je na seji vseh zborov sporočil podatke o zaslužkih subotičkih funkcionarjev v letu 1972 in podatke o njihovi imovini. S tem je z majhno zamudo izveden sklep občinske konference ZK, da se najprej ugotovi izvor imovin v komun ter jav-

nost sporoči imovinsko stanje občinskih funkcionarjev.

Po sporočenih podatkih je najbolje plačani funkcionar, s skupnim letnim osebnim dohodkom 65.504 dinarjev po dohodkih na 189. mestu.

Borba — 21. II. 1973

5.000 NOVIH DELOVNIH MEST V SKOPJU

Po letošnjem razvojnem planu mesta bo v Skopju odprtih okoli pet tisoč novih delovnih mest, od tega 4340 v gospodarstvu in okoli 600 v negospodarski dejavnosti. S tem se bo število zaposlenih delavcev v glavnem mestu Makedonije do konca letošnjega leta dvignilo na okoli 116.000 kar je poprečno za 4,4 odstotka več ko v letu 1972.

Politika ekspres — 22. II. 1973

● **Predsednik republike Josip Broz Tito** je nedavno na Brionih v intervjuju z urednico zagrebškega »Vjesnika« **Daro Janeković** obširno in poglobljeno govoril o posameznih pomembnih vidikih sedanjega svetovnega dogajanja. Tito je glede na položaj v Vietnamu poudaril, da je doseženi sporazum prinesel svetu olajšanje. Kar zadeva Bližnji vzhod, je opozoril na potrebo po mirni rešitvi krize. Toda ozemlja arabskih držav ne smejo biti plačila za izraelsko agresijo. V Evropi se je vendarle premaknilo, čeprav bodo pogajanja trajala dolgo in se ne bo lahko o vsem sporazumeti. Na evropski konferenci ne bo mogoče razrešiti vseh vprašanj. Brandtova prožna politika do vzhoda je pogumno dejanje, ki je rodilo velike uspehe. V Evropi je zdaj položaj velikoj boljši, kot je bil pred tremi ali štirimi leti. Toda odnosom med Italijo in Jugoslavijo škodi politika iredentističnih krogov s pretenzijami, da bi si nekatera naša ozemlja ponovno pridobili. To velja tudi za Avstrijo, kar zadeva dogodke na Koroskem. Zelimo pa imeti z Italijo in tudi Avstrijo dobre odnose. Poseben poudarek je dajal predsednik Tito dejavnosti neuvrščenih in pripravi na četrto konferenco šefov držav neuvrščenih. »Imamo jasno določena osnovna načela o zunanjih politikah. To je miroljubna koeksistenca, ne oziraje se na razlike v družbenih sistemih.« Stališče sovjetske vlade do miroljubne koeksistence je pozitivno in SZ se tudi popolnoma strinja z načeli neuvrščenosti. Gospodarsko sodelovanje s SZ se stalno širi. Odnosi z LR Kitajsko se krepijo, odnosi z ZDA pa so dobri, čeprav se z njihovo politiko ne strinjamo.

● **Na Brionih je bila ob udeležbi predsednika ZKJ razširjena seja izvršnega biroja predsedstva ZKJ.** Seje so se poleg članov izvršnega biroja udeležili člani predsedstva ZKJ Kardelj, Bakarić in Vlahović, predsedniki centralnih in pokrajinskih komitejev ZK ter drugi predstavniki federacije, republik in pokrajin. Na seji so v okviru priprav prihodnje seje predsedstva proučili aktualna vprašanja izvajanja programa gospodarske stabilizacije. Uvodno poročilo o tem je podal predsednik ZIS Džemal Bijedić. Po razpravi je bilo sklenjeno, da se na prihodnji seji predsedstva ZKJ, ki bo 5. marca v Beogradu, proučijo in določijo aktualno-politične naloge izvajanja politike gospodarske stabilizacije.

Novi obraz H. Kissingerja

● **Da bi sabotirali poskuse mirne rešitve bližnjevzhodne krize,** so se Izraelci očitno odločili za najbolj zločinske pustolovščine. Samo tako si lahko razlagamo nezasišano sestrilev libijskega potniškega letala, ki je zaradi slabega vremena zašlo nad Sinajskim polotokom. Pri tem je izgubilo življenje 74 oseb, devet pa jih je hudo ranjenih. Samo nekaj ur prej so izraelski komandosi, ki so jih pripeljali do obale severnega Libanona z vojnimi izvidniškimi ladjami, napadli dve taborišči palestinskih beguncev v bližini sirsko-libanonske meje, celih 180 kilometrov daleč od meje z Izraelom. Izraelci so razstrelili vrsto poslopij, med njimi tudi skladišče OZN, ter ubili nekaj desetih oseb, povečini civilistov, med njimi tudi ženske in otroke.

● **Na plenarnem zasedanju republiškega sveta ZSS** so sklenili, da bo kongres slovenskih sindikatov 17. in 18. maja v Ljubljani. Osrednja točka razprave na kongresu naj bi bila vloga in naloge sindikatov v samoupravnih družbenoekonomskih odnosih. Spregovorili so tudi o predlogu statutarne pogodbe o organiziranosti in delovanju sindikatov v Sloveniji.

● **Avstrijski zunanji minister Kirchschläger** je izjavil, da Avstrija še ni izpolnila 7. člena državne pogodbe. To je člen, ki jamči koroškim Slovincem in gradiščanskim Hrvatoma enake pravice

kot drugim avstrijskim državljanom. »Prepričan sem,« je dodal, »da se bodo v okviru in v zvezi z zagotovitvijo pravic manjšin naši stiki z Jugoslavijo lahko usmerili na tirnice, o katerih smo bili prepričani, da že obstajajo.«

● **Sovjetski voditelj Leonid Brežnev** je pred nedavnim poslal predsedniku ZDA Richardu Nixonu pismo, v katerem mu je čestital k sporazumu o ustavitvi ognja v Vietnamu. Hkrati je Brežnev izrazil upanje, da se zdaj začneja novo obdobje v gospodarskih stikih med ZDA in ZSSR.

● **Generalni sekretar OZN Kurt Waldheim** je ocenil sestrilev libijskega letala kot enega najbolj »strašnih incidentov v zgodovini civilnega letalstva«. V izjavi, ki jo je prebral njegov predstavnik, je Waldheim izrazil sožalje družinam ponesrečenih in zahteval »temeljito preiskavo o okoliščinah, v katerih je do te tragedije prišlo«. To izraelsko zločinsko dejanje so ostro obsodili po vsem svetu.

● **Jordansko sodišče** je obsodilo 17 palestinskih komandosov na smrt, češ da so kovali načrte za sabotažne akcije proti jordanski vladi. Med obsojenimi gverilci je tudi Abu Daud, eden od voditeljev gibanja Al Fatah. Obsojence so aretirali nedavno v Amanu, češ da so nameravali zasesti vladne palače, ugrabiti ministre in ubiti kralja.

● **Od sto potnikov in članov posadke sovjetskega letala »Tu-154«**, ki je strmoglavilo na praško letališče Ruzyne, jih je 66 izgubilo življenje. Nesrečo je preživel 25 potnikov in 9 članov posadke. Med ubitimi je 17 Čehoslovakov, 37 sovjetskih državljanov, 5 Kubancev ter po en Poljak, vzhodni Nemec in Rumun.

● **V Vientianu** so predstavniki vlade Suvane Fume in Patet Laa podpisali sporazum o prekinitvi ognja v Laosu. Premirje je že stopilo v veljavo, v teku 30 dni pa bodo imenovali začasno koalicijsko vlado. Sporazum predvideva tudi umik vseh tujih čet iz Laosa in volitve v ljudsko skupščino.

● **V Ženevi** se je nadaljevala konferenca o razorožitvi, ki so jo morali pred šestimi meseci odložiti. Največ pozornosti posvečajo vprašanju o preprečitvi uporabe kemičnih strupov. Predstavniki petindvajsetih držav si bodo prizadevali, da bi sklenili sporazum o prepovedi vseh podzemeljskih jedrskih poskusov.

● **V Sofiji** se je mudil na uradnem obisku sekretar izvršnega biroja predsedstva ZKJ Stane Dolanc, ki je imel politične razgovore s prvim sekretarjem CK BKP Todorom Živkovom. Razgovori so zajeli vsa vprašanja, ki zanimajo obe socialistični državi in čutiti je bilo dobro željo, da razčistijo vsa vprašanja medsebojnih odnosov.

● **Uradna agencija** začasne južno-vietnamske revolucionarne vlade Djaï Phong je ostro obsodila saigonsko administracijo, ker krši pariški sporazum o miru v Vietnamu, pri tem pa ji pomagajo ZDA. V sporočilu je rečeno, da so od 28. januarja do 18. februarja saigonske oborožene sile z rednimi enotami — »civilno gardo« in »narodno obrambo« — 4000-krat prekršile mirovni sporazum in izvedle operacije na osvobojenem ozemlju skoraj v vseh južnovietnamskih pokrajinah. Na vesti imajo vrsto policijskih operacij, aretacij in pokolov tisočev.

● **Izrael je ponudil odškodnino** družinam potnikov, ki so umrli, ko so Izraelci sestrileli nad Sinajskim polotokom libijsko potniško letalo. Omenjeni sklep je sprejela izraelska vlada na podlagi poročila, ki ga je o sestrilev letala nad Sinajem predložil načelnik izraelskega generalnega štaba David Elazar. Le-ta je tudi izdal ukaz, naj Izraelci streljajo v civilno letalo s 113 potniki.

● **Finski minister** za zunanjo trgovino Jussi Linnama je po večdnevni bivanju v Jugoslaviji odpotoval iz Beograda. Pri nas se je pogovarjal o razširitvi trgovinskih odnosov med državama, o industrijski kooperaciji ter o turističnem sodelovanju. Za vse te dejavnosti, po njegovem mnenju, obstoje še velike možnosti.

● **V Parizu** poteka zelo intenzivna diplomatska dejavnost v zvezi z mednarodno konferenco o Vietnamu. Najaktivnejši v tej dejavnosti so ministri velikih sil in Francije na eni strani ter vietnamske delegacije na drugi strani. Pozornost je vzbudil tudi sprejem v veleposlaništvu republike Vietnam (saigonski režim), na katerem sta se prvič pred očmi javnosti srečala ministra zunanjih zadev saigonskega režima Tram Van Lam in začasne revolucionarne vlade Južnega Vietnama Nguyen Thi Binhova.

Krvavo opozarjanje

Le malokdo je najbrž pričakoval, da bo že tako kmalu po pomiritvi na azijskem jugovzhodu izbruhnilo na površje v vsej svoji grozeči ostrini drugo nevarno krizno področje, Bližnji vzhod. Pravzaprav bi bilo to glede na tragične izkušnje iz preteklosti potrebno pričakovati — toda svet je bil ob nekako gladkem razpletanju nove bližnjevzhodne diplomatske ofenzive uspavan, prepričan v uspeh trezno premišljenih mirovnih pobud.

Uspavan je bil obenem tudi ob kolikor toliko srečnem nadaljnjem pomirjanju v Indokini. Naposled je bil sklenjen tudi mir v Laosu (četudi se zdaj zdi, da je še na bolj majavih nogah kot tisti v Vietnamu, saj je premier kraljevske vlade Suvana Fuma že dan po začetku veljave premirja znova poklical

na pomoč ameriške bombnike, ki so začeli stresati nove tovore bomb na položaje osvobodilnih sil Patet Lao). Začela se je tudi mednarodna konferenca o miru v Vietnamu, na kateri znova sede skupaj zunanji ministri velikih sil — Francije, Britanije, Kitajske, Sovjetske zveze in Amerike, obenem z zunanjimi ministri neposredno vpletenih strani ter držav, ki sodelujejo v mednarodni nadzorni komisiji. Ta velika konferenca, ki poteka v Parizu, bo obrnila novo poglavje v zgodovini dolga leta tako zelo razburkanega azijskega jugovzhoda, kakoličila bo novo podobo mira, ki bo imel svoja mednarodna jamstva.

Toda na drugem koncu sveta, na Bližnjem vzhodu, se zdi mir prav tako daleč, kot je bil pred šestimi leti, ko je bliskoviti izraelski napad na arabske države, čemur je nato sledila okupacija prostranih ozemelj, povzročil na tem področju sila nevarno, z vojaškimi hlapi ves čas nasičeno ozračje.

To ozračje se je še bolj zgostilo minuli teden — v enem samem dnevu. Rano zjutraj v sredo je izraelska vojska z letali, helikopterji, komandosi in padalci nenadoma prodrla globoko na izraelski sever, blizu sirske meje, in tam brezobzirno opustošila dve palestinski begunski taborišči, pri čemer je povzročila razdejanje v skladiščih OZN za hrano in terjala nekaj desetih nedolžnih žrtev med begunskim prebivalstvom.

Ni se še polegel jok med barakami begunskega taborišča na libanonskem severu, že je brezobzirna izraelska vojska povzročila novo, še hujšo tragedijo. Štirje bombniki vrste »phantom« izraelskega vojaškega letalstva so preresetali trup libijskega potniškega letala »Boeing 727« s 113 potniki na krovu, ki je zašlo nad ozemlje zasedenega sinajskega polotoka, potem ko so mu v neurju nad Kairom odpovedale krmilne napra-

ve. V razbeljenem pesku Sinaja je našlo smrt 105 potnikov, nekateri med preživeli pa se v izraelski vojaški bolnišnici še vedno bore za življenje.

Ta zračni umor je globoko pretresel tako bližnjevzhodno, kot celotno svetovno ozračje. Najbolj presenetljivo pri vsem tem pa je, da Izraelci svoje krivde niso marali priznati, ampak so krčevito iskali opravičila. Najprej so zavržali krivdo na preminulega francoskega pilota, češ da ni ubogal ukazov štirih izraelskih pilotov, ki so ga baje pozivali, naj prisilno pristane; ko pa je magnetofonski trak v letalu pokazal, kako je pilot ves čas mislil, da leti nad egiptovskim ozemljem (in da so vojaška letala okoli njega egiptovska), so začeli zvrčati krivdo nad kontrolni stolp na kairskem letališču, češ da ni pravčasno obvestil pilota, da je zašel z egiptovskega ozemlja (ko pa je bila nad Kairom vendarle zaradi neurja zmanjšana vidljivost).

Nihče izmed izraelskih osebnosti, ki so tako ali drugače opravičevali nečloveški izraelski napad na neoboroženo potniško letalo, ni najbrž pomislil, kako so lahko njihovi piloti tako hladnokrvno streljali, ko pa so — leteč zelo blizu libijskega »boeinga« — za letalskimi okenci lahko prepoznali obraze nedolžnih potnikov — med katerimi je bilo 14 žensk in sedem otrok. Samo brezobziren vojaški stroj, ki so mu tuja druga človeška čustva, je zmožen takšnega dejanja: in vse bolj kaže, da je v Izraelu zaradi uradne agresivne in aneksijske politike nastal takšen stroj, ki nevarno ogroža bližnjevzhodno področje.

Tragedija nad Sinajem je globoko zasekala v celotno bližnjevzhodno dogajanje, ki se je poprej za hip zdelo, da je usmerjeno k mirnemu razreševanju spora. Zda ljudje po kairskih, tripolijskih in bengazijskih ulicah terjajo maščevanje, palestinski komandosi pa znova opozarjajo, da bodo brez premisleka udarili povsod, kjer se jim bo zdelo — da bo le maščevana na Sinaju prelita kri nedolžnih žrtev.

Nobenega dvoma ni, da bo posledice te težke tragedije še dolgo čutiti v vsem bližnjevzhodnem dogajanju. Toda upati je vendarle, da bo trezna presoja — tako na obeh bližnjevzhodnih straneh kot povsod tam, od koder se na Bližnji vzhod stekajo takšni ali drugačni interesi — naposled le pretrgala dolgoletno verigo nasilja, ki je nastala na Bližnjem vzhodu.

Posebni svetovalec egiptovskega predsednika Sadata Hafez Ismail se je, potem ko je najprej obiskal Moskvo in London, vrnil z obiska v ZDA, kjer se je sestal s predsednikom Nixonom in zunanjim ministrom Rogersom (pogovarjal se je tudi z enim izmed »kovačev« vietnamskega mira, dr. Kissingerjem); zdaj odhaja na obisk v Moskvo egiptovski vojni minister Ahmed Ismail; v kratkem bo obiskal Indijo egiptovski zunanji minister Zajati; te dni pa se mudi v naši državi na obisku prvi sekretar CK arabske socialistične unije Egipta inž. Sajed Marei (tudi ta obisk je namenjen seznanjanju s položajem na Bližnjem vzhodu in z novimi naporji za mirno rešitev spora). Predsednica izraelske vlade Golda Meir pa je pred dnevi odpotovala na obisk v ZDA, kjer se bo sestala s predsednikom Nixonom in z njim prav tako razpravljala o možni rešitvi bližnjevzhodne krize.

Pot k miru na Bližnjem vzhodu se potemtakem nadaljuje — četudi bo nad njo še dolgo čutiti senco sestrilenega libijskega potniškega letala. Tako neko rešitev bo vendarle treba najti; tega se ob tej nesreči zdaj zavedajo po svetu še bolj kot prej. Kajti le na ta način bo možno vnaprej preprečiti takšne brezumne dogodke, kot se je zgodil minuli teden nad Sinajem in ki lahko v hipu zanetijo nov vojni požar — hujši, kot je bil tisti v Vietnamu, kot je v svojem nedavnem intervjuju za zagrebški Vjesnik izjavil predsednik Tito.

Predsednik Tito je v tem pogovoru tudi poudaril, da mora odgovornost za to nevarno krizno področje iti bolj v širino — in torej ne zajeti zgolj obeh velikih sil, ampak vse, ki so tako ali drugače prizadele, zlasti sredozemske in evropske države ter neuvrščeni svet. Le tako, s skupnimi naporji, bo moč razrešiti spor, ki je že zdavnaj prerasel svoje ozke lokalne bližnjevzhodne okvire.

KOMENTATOR

Borci vedno prisotni

POROČILO Z REDNE SKUPŠČINE ZZB NOV OBČINE KOČEVJE

Minuli četrtek je bila v Kočevju redna skupščina ZZB NOV tamkajšnje občine, ki ji je prisostvovalo sedemdeset udeležencev — devetindeset izvoljenih delegatov in enajst gostov. V imenu republiškega odbora ZZB NOV Slovenije je skupščino pozdravil član njenega predsedstva Franc Taurer.

Predsednik ZZB NOV občine Kočevje in narodni heroj Jože Boldan-Silni je posvetil uvodne besede današnjemu političnemu trenutku po pismu predsedstva ZKJ in tovariša Tita ter v zvezi s tem dejal, da je dolžnost borčevske organizacije pregledati dosedanje delo ter naloge nemudoma prilagoditi novemu stanju in novim okoliščinam. Sicer lahko danes, ko ocenjujemo delo naše organizacije, »z zadovoljstvom ugotovimo, da je bil pretežni del članstva borčevske organizacije vedno priučeno dejavnik v našem gospodarskem in družbenem življenju,« je poudaril Jože Boldan-Silni.

Iz nadaljevanja poročila je bilo razbrati, da je občinski odbor ZZB NOV občine Kočevje v svoji mandatni dobi razpravljati tako o socialno-zdravstvenih vprašanjih, kot o problemih vojaških vojni invalidov pa o stanovanjskem vprašanju ter ne nazadnje o negovanju borbenih tradicij in prenašanju letih na mlade generacije, predsedstvo občinskega odbora ZZB NOV občine Kočevje pa sprejelo stališča in sklepe prav glede

kot eni najodgovornejših nalog te organizacije.

Tudi predstavnik društva upokojencev je s veseljem pozdravil ugotovitev, da dobiva borčevska organizacija vedno bolj politično obeležje in da kot taka lahko postane ena gonilnih sil sedanjega notranje-političnega dogajanja, predstavnik ZRVS pa je opozoril na nujnost čim tesnejše povezave borčevskih organizacij s odbori splošnega ljudskega odpora. »Čutim dolžnost seznaniti vas, da niti trenutek nismo prenehali uveljavljati odnose, ki so se izoblikovali med narodnoosvobodilnim bojem; še več, prenašamo jih na mlade generacije in se borimo, da bi se ti odnosi še krepili,« je v pozdravnih besedah skupščini dejal predstavnik JLA.

Z daljšo razpravo je na skupščini sodeloval Peter Šobar, predsednik komisije za razvijanje tradicij narodnoosvobodilnega boja pri ZZB NOV občine Kočevje.

»Naša družba, ki temelji na osnovah marksizma in leninizma, na načelih naše zveze komunistov in narodnoosvobodilnega boja, je kot celota odgovorna, da se tradicije naše revolucije nadaljujejo v današnjih pogojih dela in življenja; zato je za to dejavnost odgovorna vsa naša družba in ne samo komisije za razvijanje tradicij narodnoosvobodilnega boja pri borčevskih organizacijah!«

Spregovoril je tudi o pomembnosti tiska za razvijanje revolucionarnih tradicij in ugotovil, da so »TV 15«, »Boreca« in »Naša obramba« še vedno premalo razširjeni med našimi ljudmi. Pripomnil je, da so primeri, ko ta glasila odpovedujejo celo šole. »Po naših organizacijah bi morali storiti več za pridobivanje novih naročnikov borčevskega tiska!« je poudaril Peter Šobar.

Dosedanja izvajanja razprave so pokazala, da iščemo novih poti in da se hkrati zavedamo mesta, ki ga borčevska organizacija — čeprav je bila nekaj časa zastopljena — predstavlja v naši družbi, je bilo slišati v nadaljevanju skupščine. »Naši člani so bili veseli pisma tovariša Tita, saj so bili ravno borci vedno najbolj občutljivi za nepravilnosti in so jih le-te vedno bolele,« je besede predgovornika dopolnil predsednik ZB Vas-Fara, ene najbolj delavnih organizacij v občini.

V nadaljevanju razprave so udeleženci skupščine odkrito in po načelu »najprej pomesti pred svojim pragom« samokritično ocenili tudi svoje delo. Zahtevali so, da se pregledajo priznavalnine in socialne podpore ter položaj točen račun, kam gredo ta družbena sredstva. Prav tako ostro so spregovorili o še vedno nerešenem stanovanjskem vprašanju, problematiki civilnih pogrebov, zapuščenih spominskih obeležjih in drugem.

Izrečenih je bilo veliko zahtev in še več vprašanj, na katera bodo vpraševalci na osnovi zapisnika dobili točne odgovore. »Pred mesecem dni smo v industriji transportnih sredstev in opreme ustanovili aktiv borcev in v tem kratkem času že marsikaj postorili,« je pripomnil predstavnik ITAS in tako nakazal eno izmed poti za reševanje marsikaterega vprašanja. Predlog, da bi v vseh večjih delovnih organizacijah ustanovili aktivne borcev, je podprl tudi Jože Boldan-Silni.

Ob koncu skupščine so na predlog kandidacijske komisije izvolili v republiški upravni odbor Jožeta Boldana-Silnega, v republiški nadzorni odbor Janeza Potočarja, za delegata v republiško skupščino Jožeta Koširja in Petra Šobarja, za stalnega častnega predsednika upravnega odbora ZZB NOV Kočevje pa Jožeta Boldana-Silnega.

MILENA STRAJNAR

naši delovni uspehi

Nedavno so v Kopru odprli novi terminal za jugoslovansko kemično industrijo, ki pomeni velik dosežek v razvoju koprškega pristanišča. Terminal bo omogočal najsodobnejše in hitro iztovarjanje tankerjev z nafto in kemikalijami, predstavlja pa šele prvo stopnjo v razvoju koprškega pristanišča. (Foto: Janez Mikuž)

Podpora na vrhu

AKCIJI ZA ZGRADITEV DOMA V KUMROVCU

Predsednik skupščine SR Slovenije Sergej Kraigher in predsednik izvršnega sveta inž. Andrej Marinc sta 23. II. dopoldne sprejela predstavnike republiškega odbora za izgradnjo doma borcev in mladine Jugoslavije. Razgovoru so prisostvovali tudi predsednik RO ZZBNOV Slovenije Janko Rudlof, predsednik RK ZMS Živko Pregl, predsednik skupščine mesta Ljubljana inž. Miha Košak ter drugi.

Uvodoma sta Janez Dremelj in inženir Miloš Polič seznanila navzoče z namembnostjo tega velikega spominskega obeležja v Kumrovcu ter s potekom dosedanje akcije. Znano je, da je ta zamisel vzniknila na pobudo organizacije ZZBNOV Kumrovec in Posavja v Ljubljani že pred leti, vendar se akcija v naši republiki šele pričinja. V Sloveniji sta uspešno zaključeni široki solidarnostni akciji — gradnja šole spomenika NOB v Cerknem in pomoč prizadetim krajem v Pomurju — ki sta pokazali veliko pripravljenost vseh in nastal je trenutek, ko bomo ponovno združili svoje sile za uresničitev že dolgo načrtovane zamisli.

Iz razgovora je moč povzeti, da so priprave za akcijo zbiranja denarja v naši republiki naleteli pri vseh družbenopolitičnih organizacijah, še posebno pa med pionirji, mladino in posamezniki ter JLA na široko podporo.

V vseh slovenskih občinah so že ustanovljeni odbori, ki bodo z načrtom in konkretnim delom uresničevali to plemenito zamisel. Posebno zanimivo za Slovenijo je tudi to, da je v kompleks projekta doma borcev in mladine Jugoslavije v Kumrovcu zajeto tako imenovano nerazvito področje — od Sotle preko Sedlarjevega do Podčetrtka in Podsrede. Ti kraji bodo namreč z nadaljnjo uresničitvijo dela tega projekta povezani tudi s sodobnimi cestami s Kumrovcem.

Predsednik Sergej Kraigher in inženir Andrej Marinc sta podprla to zami-

sel, še posebej pa sta poudarila moralno-politični pomen te akcije, v kateri bodo sodelovali ne samo občani, temveč tudi vse družbenopolitične organizacije, konkretneje pa naj bi o tem spregovorili tudi na bližnjem posvetovanju medobčinskih sekretarjev ZKS. Ob koncu naj še omenimo, da bomo v naši republiki zbrali 15 milijonov dinarjev.

PRISPEVKI ZA DOM V KUMROVCU

Zveza rezervnih vojaških starešin Slovenije 5.000 din

Zveza združenj borcev NOV občine Radovljica 3000 din, ZZB Ljubljana-center 5.000 din, ZRVS Ljubljana-Kolezija 710 din.

V zvezi s zbiralno akcijo za izgradnjo spominskega doma borcev NOV in mladine Jugoslavije v Kumrovcu obveščamo, da je bila zbrana tretjina vsote, ki je potrebna za gradnjo spominskega doma. Do sedaj je bilo največ denarnih prispevkov zbranih v SR Hrvatski, in sicer 4,4 milijone dinarjev, sledijo druge republike in avtonomne pokrajine, JLA, zadnja pa je SR Slovenija, kjer je bilo zbranih vsega 39.097 dinarjev.

Prva sredstva so bila zbrana že pred devetimi leti, ko sta podjetje TONOSA in Odbor za pohod ob žici okupirane Ljubljane nakazala prva sredstva za spominski dom v Kumrovcu. Vzrok za to, da je Slovenija v zaostanku je, da je akcija za zbiranje prispevkov za gradnjo spominskega doma v Kumrovcu v naši republiki šele v začetni fazi. Dejansko je ta, sedaj vsejugoslovanska akcija stekla šele letos s 1. januarjem, medtem ko v drugih republikah zbirajo denar za uresničitev tega načrta že dve leti.

V letu 1972 zbiralna akcija ni bila izvedena zaradi zbiralnih akcij za gradnjo osnovne šole — spomenika NOB v Cerknem in za pomoč poplavlencem v Pomurju.

Za gradnjo spominskega doma v Kumrovcu so se zavzele v letu 1973 v Sloveniji vse družbenopolitične organizacije, posebno pa še Zveza združenj borcev NOV Slovenije in Zveza mladine Slovenije, tako da je sedaj zbiralna akcija v polnem teku.

Denar se steka na žiro račun: 50100-678-46402 — Odbor za gradnjo spominskega doma v Kumrovcu pri Republiškem odboru ZZB NOV Slovenije.

Pomagajte graditi spominski dom borcev in mladine Jugoslavije v Kumrovcu — dom bratstva in enotnosti jugoslovanskih narodov in narodnosti.

»MOJA ŽENA JE ZAHTEVALA ...«

Dam vam na znanje, da vam pošiljam celotno naročnino 42 dinarjev in še za dom v Kumrovcu 30 dinarjev pa za Vietnam 30 dinarjev. To je po želji moje žene namesto zabave za 8. marec. Naj vsi vedo, da je treba pomagati! Zapišite, da je tako zahtevala moja žena.

Izidor Doljak, borec iz I. in II. svetovne vojne, Bača pri Modreju 43. Vsekakor sta se zakonca Doljak lepo odrezala za 8. marec. Naj bi ju posnemali tudi drugi!

tistih vprašanj, ki so zahtevala takojšnjo rešitev.

Jože Boldan-Silni je opozoril na osemindeset spomenikov in spominskih obeležij — toliko jih je namreč v občini — za katerih obnovitev in vzdrževanje je potrebno v letu 1973 priskrbeti primerna denarna sredstva. Dalje je treba ponovno pregledati in dopolniti sezname internirancev, deportirancev, zapornikov in vojni invalidov. V zvezi s še vedno nerešenim stanovanjskim vprašanjem (47 prošelj!) je med drugim povedal, da so se skupaj s drugimi družbenopolitičnimi organizacijami odločili za gradnjo še enega stanovanjskega stolpca. »Razveseljivo je, da večji del članstva postavlja vedno manj v ospredje svoje osebnostne zadeve in težave, povsod pa izraža željo za splošnimi širšimi uspehi naše družbe, saj vidijo borci v tem tudi reševanje svojih vprašanj,« je ob tem delu poročila dejal Jože Boldan-Silni.

Med prvimi je v razpravi spregovoril sekretar občinske konference ZKS občine Kočevje in uvodoma ugotovil, da se stvari po pismu predsedstva ZKJ in tovariša Tita rešujejo prepočasno. »Stanje se da spremeniti le z rednim kritičnim spremljanjem vsega okoli nas; v zvezi s tem pa bi rad poudaril pomembno vlogo, ki jo v tem družbenem procesu lahko odigra borčevska organizacija,« je poudaril sekretar občinske konference ZKS Kočevje in v nadaljevanju spregovoril o negovanju revolucionarnih tradicij

OBČINSKIM ODBOROM ZZB NOV IN ZRVS ZDRUŽENJEM BORCEV NOV IN ZRVS POVERJENIKOM

Pred nami je velika družbenopolitična naloga za razširjanje borčevskega tiska. O tem je pred kratkim jasno spregovorilo tudi predsedstvo republiškega odbora ZZB NOV Slovenije.

Najpomembnejše mesto v tem tisku zavzema tednik TV 15, ki je glasilo ZZB NOV in ZRVS Slovenije. Čim bolj ga bomo razširjali, čim večjo naklado bo imel, tem večja bo njegova družbenopolitična korist in tem trdnjejši bo njegov položaj nasproti poplavi šunda in drugih družbenopolitično dvomljivih publikacij.

Vse tiste organizacije in posameznike na terenu, ki se te naloge že konkretno lotevajo, vljudo opozarjamo na naslednje:

Prvi del operativne akcije pri izvajanju te naloge priči našim organizacijam in posameznikom, zaključni del pa delavcem v upravi TV 15.

Da bi sklepni del te naloge opravili čim hitreje, prosimo vse, ki nam bodo dostavljali seznane članov po občinah oziroma po združenjih borcev NOV in ZRVS:

Dostavljajte nam natančne seznane članov po abecednem redu priimkov. Pripišite tudi pristojno pošto s številko.

Vse te seznane morajo delavci v naši upravi pregledati in jih primerjati z že obstoječo kartoteko naročnikov, da ne bi kdo prejel več izvodov časnika. Ker je to delo precej obsežno in ga mora maloštevilna uprava opraviti hitro, prosimo, da se dosledno držite tega navodila.

Za vsak poslani naslov člana bomo kakor doslej plačali 0,10 din, ne glede na to, ali je na list že naročen ali ne.

UPRAVA LISTA

POPUST PRI TELEFONSKI NAROČNINI ZA VVI

V ceniku ptt storitev podjetja za ptt promet v Ljubljani je za 100-odstotno vojaške vojne invalide predviden popust.

Za vzpostavitev novega ali vseitve glavnega naročninskega telefona je treba plačati 1420 dinarjev. Po navedenem ceniku pa vojaški vojni invalidi s 100 odstotno nesposobnostjo, aktivni in upokojeni ptt delavci in slepi plačujejo 50 odstotkov navedenga zneska. Naročniki I. skupine (telefoni v stanovanjih) lahko znesek za vzpostavitev novega ali selitev glavnega naročninskega telefona plačajo v šestih enakih mesečnih obrokih.

Telefonska vzdrževalnina — naročnina znaša mesečno 30 dinarjev, toda vojaški vojni invalidi s 100-odstotno nesposobnostjo, aktivni in upokojeni ptt delavci in slepi plačujejo mesečni pavšal znižan za 50 odstotkov.

Kako je padlo 13 borcev v Dragi

Finkova Minka in njena sestra Ivanka iz Lesc sta šli aprila 1944. leta v partizane pod Stol. Prišli sta prav tedaj, ko so kurirji po bataljonskih iskali dve kuharici. Tako sta Ivanka in Minka v spremstvu kurirjev prišli na kurirsko postajo G-14 v Drago. Komandir kurirske postaje jima je povedal, da bo ena kuharica na tej postaji, druga pa pri bataljonskih kurirjih v Suštaršičevi koči pod Stolum. Ivanka je odšla pod Stol, kjer je že čez tri tedne padla in zgorela v kurirski koči. Z njo so padli in zgoreli v koči tudi kurirji Slavko Smolej iz Žirovnice, Ivan Knafelj iz Doslovič, Franc Zakrajšek z Dolenjskega, Mirko Faganel iz Gorice in Ivan Anderle iz Smokuča.

Minko je sestrina smrt zelo potrla. Kljub temu pa je z veliko ljubeznijo skrbela za kurirje. Kurirji so šli večkrat po hrano v dolino, ki jo je tam pripravila gospodarska komisija, sveže meso pa so dobili v mesariji kokrškega odreda v Dragi. Kadar je bila hajka, so bili več dni brez hrane.

Pri zadnji hiši na poti v Drago se po domače reče pri Vazarju. Med vojno so v hiši stanovali Franc Frelj, po domače Vazar, njegova žena Marija in Freljova ma-

Stanko Papler in Franc Hrovat, dva preživela borca, vsako leto na dan tragedije ob enajstih zvečer prižgata 13 sveč v spomin na 13 padlih kurirjev in drugih borcev, ki so v noči od 27. na 28. januar padli v Drago

ma. Od Vazarjevih sta v hiši živeli še gospodinja in njena sestra Johana. Frelj je od 1937. leta do 1944. delal v tovarni verig v Lescah, potem pa je ostal po nalogu odbora Osvobodilne fronte doma, ker je imel obilo dela s prenašanjem partizanske pošte. Nosil je pošto v Radovljico, na Bled in v Lesce, včasih pa tudi kam drugam. Freljova žena Marija je bila obveščevalka. Vsako jutro se je pri njej oglasil obveščevalec kokrškega odreda.

Dne 27. januarja 1945 je okrog pol šestih zjutraj prišel obveščevalec po novice. V bližini je bila nemška zaseda, ki je začela na partizana streljati. Obveščevalec se je umaknil po globokem snegu v gozd. Nemci pa so vdrl v hišo in jo preiskali. Vazar jih je moral peljati na podstrešje, v vse sobe, pa tudi v klet. Mrzel pot je obil Vazarja, ko je vodil policiste v klet. Prejšnjega dne so namreč ljudje prinesli več paketov sanitetnega materiala in zdravila za partizansko vojsko. Partizanska tajnost je prišla aktivistom tako močno v kri, da Vazar sploh ni vprašal ljudi, od kod so in kdo pošilja sanitetni material. Pravi aktivist tega ni spraševal. Paketi so ležali na krompirju, na zgornjih policah pa so bila jabolka. Vazar je dvignil svetilko proti policam, da so policisti lahko videli jabolka in planili po njih, medtem ko krompirja sploh niso pogledali, zato tudi paketov s sanitetnim materialom niso opazili. Vazarjevo hišo so temeljito oropali. Iz dimnika so pobrali vse meso od prašiča, ki so ga nekaj dni prej zaklali.

Ko so odšli, je šel Vazar na žandarmerijo v Begunje in prijavil policiste iz Poljč, da so mu vzeli meso; vendar Vazar mesa ni dobil nazaj. Popoldne okrog štirih sta k Vazarju prišla dva partizana, in sicer Tacmanov Polde iz Zadnje vasi (lani je umrl) in Šmonov Jože iz Begunj. Tacmanov Polde je delal v partizanski bolnišnici pod Begunjščico. Vazar jima je povedal, kaj se je zjutraj zgodilo. Omenil je, da so tod pogoste zasede. Zvečer je k Vazarju prišlo šest borcev. Bila je patrolja. Vazar jih je opozoril na zasedo in zahteval, naj se takoj vrnejo in obvestijo bataljon in vse, ki jih bodo srečali na poti, na nevarnost.

Razburjeni zaradi jutranjih dogodkov, so šli Vazarjevi zvečer kmalu spat. Okrog devete ure zvečer pa jih je zbudilo močno trkanje po oknih in na vrata. Vazar je hitel odpirat. Še preden pa je odprl, je policijski oficir ukazal, da ne sme prižgati luči. Ko je Vazar odprl vrata, že ga je oficir stisnil za vrat, rekoč: »Aha, ti si me šel na žandarmerijo tožiti, da sem ti ukradel meso!« Tresoč se, je Vazar izdaval: »Saj nisem rekel, da ste ga vi!«

Vazarjevo gosposinjino in njeno sestro, Franca Frelja, njegovo ženo in mamo so Nemci vzdignili iz postelje in jih potisnili v kot. Nikomur niso dovolili, da bi se oblekel, čeprav so bili samo v nočnih srajcah, v sobi pa ni bilo zakurjeno. Policisti so odprli obe okni, da je bilo v sobi še hladneje. Vazarjevi pa so se tresli od mraza in strahu vse do jutra. Na okno, ki gleda proti Dragi, so postavili mitraljez, skozi okno, ki gleda na dvorišče, pa so namestili brzostrelke. Nemci so bili tudi po drugih sobah. Vazarjevi so na tistem upali, da to noč ne bo nikogar v dolino. Saj so vendar zabičali patrolji in zjutraj obveščevalcu, da bodo Nemci postavili zasedo, čeprav niso slutili, da bodo zasedo postavili prav v njihovi hiši. Morda so to storili iz maščevanja, ker jih je Vazar prijavil zaradi kraje mesa. Kdo ve? To so le ugibanja, ki pa se človeku porajajo ob premišljevanju o dogodkih tiste noči v Dragi.

V sobi so Nemci tiho govorili. Vazar jih ni razumel. Domači so bili preplašeni. Bali so se za svoje življenje in življenja partizanov, saj so skoraj vse poznali. Naj Franc Frelj, Vazar, pove, kako je bilo tisto noč:

»V sobi smo drgetali od mraza. Nismo se smeli premakniti, niti govoriti niti se obleči. V naši sobi je bil mitraljez obrnjen proti Dragi. Bili so tudi po drugih sobah. V hiši je bilo po mojem kakih 30 policistov, drugi pa so bili zunaj v drvarnici in okoli starega gradu. Sicer pa natanko ne vem, kje vse so bili.

Okrog desetih zvečer zaslišimo zunaj korače. S težkimi nahrbtniki se je hiši in zasedi bližalo deset borcev tretjega bataljona kokrškega odreda. Le-ti so šli zvečer po dolini Drage mimo naše hiše v Podgoro po hrano, zdaj so se vračali. V Podgoro so šli, ko pri nas še ni bilo zasede. Videli smo, kako so policisti pripravili orožje. Bali smo se streljanja in posledic. Bila je polna luna in zunaj svetlo kot podnevi. Ko so šli mimo okna, na katerem je bil mitraljez, se je tretji borec v koloni obrnil in pogledal proti oknu. Moja žena ga je videla, pa se ni mogla vzdržati. Joj, smrti gleda v obraz, je dahnila v pričakovanju strela. Oficir je skočil k njej, jo udaril z dlanjo po ustih, nato pa zadržal dlan na ustih, da ne bi kričala in s tem opozorila borce na nevarnost. Sicer se ob kriku nihče ne bi rešil, saj so od vsepovsod prežale nanje cevi. Vedeli smo, da smrt preži na borce, a jim nismo mogli pomagati. Tedaj je planil neki policist v našo sobo in zašepetal: »Ne streljajte, to je predhodnica, zadaj gre bataljon. Tako je ukazal poveljnik! Policisti so se umaknili od okna, da jih ne bi borci opazili. Borci so šli samo dva metra od zasede pri oknu.«

Borce kokrškega odreda, ki so šli tisti večer po hrano v Podgoro, je vodil Slavko Mali iz Radovljice. Če bi bila zaseda v Dragi posledica izdajstva, potem bi policisti vedeli, da zadaj ni bataljona. Bataljon je namreč spal v taborišču pod Begunjščico, dobre pol ure hoda od sedanjega gostišča v Dragi. Za Nemce ni bila nobena skrivnost, da borci podnevi in ponoči svobodno hodijo po Dragi.

Urh Pogačar iz Zadnje vasi in Jože Jeglič iz Prapoš pri Ljubnem sta bila v skupini, ki jo je vodil Slavko Mali. V Podgori sta ga zaprosila, če lahko ostaneta nekaj ur doma. Mali jima je to dovolil. Vračala sta se ob enih ponoči in oba sta padla pri vhodu v Drago.

»Spet smo upali, da morda ne bo nikogar več tod mimo,« je nadaljeval Frelj. »Žal, smo kmalu spet trepetali za življenje neznanih borcev, saj nismo vedeli, kdo je zunaj.

Bilo je okrog pol enajstih zvečer, ko sta se hiši bližala dva borca; vračala sta se v Drago. Ustrelili so ju iz naše sobe, potem pa so policisti skočili ven, jima izpraznili žepa, odvzeli torbice in orožje in ju vrgli čez plot v sneg. Orožje so prinesli v našo hišo in se tiho hihitali. Borca so vrgli čez ograjo v sneg, da ju drugi borci, ki bi še prišli po poti, ne bi zagledali v snegu. Kmalu zatem spet zaslišimo hojo po snegu. Hiši so se bližali kurirji s kurirske postaje iz Drage, ki so hoteli po hrano v Vrhnje pri Radovljici.

Spet so nanje streljali in jih šest ubili.

Tudi tem so pobrali orožje in jih vrgli čez plot. Potem je bilo nekaj časa vse tiho. Okrog enih ponoči so še dvakrat streljali. Zaseda pa je še vedno potrpežljivo čakala, čeprav smo jih v mislih kleli in rotili, naj vendar že zapustijo našo hišo.

Zjutraj okrog petih so prišli trije borci iz Dvorske vasi; dva so ubili, enega pa ujeli. Ranjenega ujetnika so pripeljali v našo hišo, kjer so ga v kuhinji obvezali. To je bil Franc Hrovat, ki je sedaj zaposlen v tovarni Sukno v Zapužah.

Zjutraj so Nemci odšli. Pred odhodom so nam zabičali, da ne smemo nikomur povedati, da so bili v zasedi v naši hiši. Izjavili so tudi, da jim je zelo žal, ker niso pobili tudi tistih prvih deset, za katere so menili, da so predhodnica bataljona.

Zjutraj, ko sem stopil iz hiše, sem najprej pred hišo zagledal dva padla borca, potem pa še druge. V tisti noči je padlo sedem kurirjev in šest borcev kokrškega odreda ter članov partizanske tehnike v Dragi.

V nedeljo zjutraj, 28. januarja 1945. leta, se je po Gorenjski hitro razširila novica, da je v Dragi padlo v zasedo in bilo ubitih 13 borcev. Padli so: Anton Negro iz Ljubnega, Alojz Pintar iz Zapuž, Urh Pogačar iz Zadnje vasi iz Podgore, Cvetan Pohar z Brezij, Franc Prešeren iz Radovljice, Ciril Stular iz Palovč pri Trziču, Mirko Učman iz Velikega Cerovca, Slavko Benedik iz Rovt pri Podnartu, Viktor Cuznar z Dovjega, Alojz Franc iz Mojstrane, Anton Janša z Brezij, Jože Jeglič s Prapoš pri Ljubnem in Miro Mrak iz Radovljice. Franc Hrovat iz Begunj je eden izmed preživelih kurirjev, velike tragedije v Dragi. Prisluhnimo njegovim spominom:

»Sedemindvajsetega januarja 1945 smo dobili obvestilo, da bodo v Dragi zasede. Napačno smo sklepali, da bodo zasede samo zvečer. Ob enajstih zvečer smo bili pri Vazarju zmenjeni z dvema kurirjema, ki sta nesla pošto na Dobro. Kuharica Minka je hotela z nami, a ji nismo dovolili zaradi snega. Frelj je po bataljonskih kurirjih sporočil, naj nihče ne hodi v Drago, ker bodo policaji iz Poljč postavili zasedo.

Brezskrbno smo hodili po poti, ker smo menili, da nas pri Vazarju čakata dva kurirja. Če bi ju napadli, bi slišali streljanje. Morali smo biti nekje blizu potočka, kjer smo se s hriba spustili v Drago, ko sta kurirja Negro in Janša padla v zasedo, pa zato nismo slišali strela.

Na čelu kolone je šel Ciril Stular, komandir kurirske postaje. Ko je bil dobrih pet metrov od Vazarjeve hiše, so zaregljale strojnice in brzostrelke skozi okno in skričališče okrog hiše. Bila je svetla noč, sijala je polna luna. Pred menoj so vsi popadali. Izmed nas ni nihče streljal, saj ni bilo časa. Poskakali smo v vodo in po mrzlem potoku bežali nazaj v Drago. Na nas so streljali tudi z brvi, ki pelje čez potok in razvalin gradu Kamna. Tista sobotna noč je bila preveč svetla in luna je bila naklonjena sovražniku.

Minka Slakonja l. 1944 v koči nad Drago

Kar nas je ostalo živih, smo vsi premočeni prišli v karavlo, kjer sta kuharica in Rjavčev Tonček obupno jokala. Vso noč nismo spali. Nismo vedeli, ali je bila samo zaseda ali pa je bil to začetek hajke.

Zjutraj smo zagledali borce tretjega bataljona, ki so šli po mrtve tovariše. Šel sem z njimi. Videl sem vseh 13 mrtvih. V Dragi sva se ob mrtvih tovariših srečala z očetom, ki je prihotel pogledat, če sem med padlimi tudi jaz.

Menda nikdar med vojno na Gorenjskem niso Nemci tako zvito postavili zasede, kot so jo 27. januarja 1945 v Dragi.

Kuharica Minka Fink je na željo kurirjev sama ostala v karavli. Sicer je šla večkrat z njimi, tokrat pa je niso pustili, ker je bilo preveč snega in pot prenaporna za žensko. O tragičnem večeru mi je Minka pripovedovala:

»Ni minilo 15 minut, odkar so odšli kurirji, že sem zaslišala v dolini streljanje. Šla sem gledat, kaj se dogaja. V svetli noči nisem opazila ničesar. Razmišljala sem, kaj neki pomenijo strelji. Ognja nisem upala več kuriti. Spet sem zaslišala strele v dolini. Preplašeno sem čakala, kaj se bo zgodilo. Čez dobro uro je pritekel kurir Rjavčev Tone iz Gorice pri Radovljici in komaj izječal: Vsi so padli, prav vsi. Ne vem, če bo še kdo prišel za menoj.

Skupaj sva jokala vse do prihoda še nekaterih kurirjev. Šele zjutraj smo zvedeli, da sta najprej padla kurirja Negro in Janša, ki bi morala kurirje čakati pri Vazarju, nato pa še pet kurirjev, med njimi tudi komandir kurirske postaje Ciril Stular, ki je šel prvi v koloni. Tistega večera je torej padlo 7 kurirjev iz naše kurirske postaje, drugi so bili člani kokrškega odreda in partizanske tehnike. Samo teden dni pred tem je padlo pet kurirjev v Javornškem rovtu. Tiste dni sem toliko prejkotala kot nikdar več pozneje v življenju.

JOZE VIDIC

fotografija z vprašajem

Tudi fotografija te partizanske kolone je nastala ob isti priložnosti kot tista, ki smo jo objavili v prejšnji številki. Posnel jih je Marijan Masterl. Radi bi izvedeli, katera enota je bila to, kje, v katerem gozdu, ob kakšni priložnosti in kdaj približno je fotografija nastala ter ime, priimek in partizansko ime tovariša, ki je z obrazom obrnjen nazaj. Zanimajo nas tudi podatki o poveljstvu, velikosti enote in podobno.

ZZB naj nastopa kot preizkušena organizacija

Letna skupščina Zveze združenj borcev NOV občine Litija je bila v soboto, 24. februarja 1973. V Valvazorjevi sobi restavracije Pošta so se zbrali predstavniki 1148 članov litijske borčevske organizacije.

FRANC VIDIC, predsednik ZZB NOV občine Litija, je v uvodnih besedah poudaril, da se morajo borci zavedati: revolucija se z letom 1945 ni končala. Toda to revolucijo lahko vodijo samo zavestne socialistične sile. Borci so se vedno moralno dolžni, da ostanejo politično prizadevni v družbenem življenju.

Pogoj za uspešno družbeno-politično delo na terenu je enotnost ljudi. Ob tem pa je treba dosledno obračunavati z vsemi, ki nas pri delu ovirajo, pri čemer ne gre samo za naš samoupravni sistem. Obračunati je treba tudi s tistimi, ki zanikajo vlogo in pomen članov ZZB NOV. Gre za krepitev boja proti notranjim in zunanjim sovražnikom. Dolžnost borcev je, da ohranijo tradicije narodnoosvobodilnega boja, da se ne nehno prisotni z delom in političnim prepričevanjem tistih, ki se vedno stojijo ob strani družbeno-političnemu dogajanju v krajevni skupnosti in zunaj nje.

Tovariš Franc Vidic je poudaril, da bo litijska organizacija ZZB NOV pripravila podrobnejši akcijski program, ki naj bi bil napotilo novemu odboru, pri čemer bodo v prvi vrsti upoštevane smernice, ki so bile določene s Titovim pismom.

Iz poročila občinskega odbora ZZB NOV Litija je bilo mogoče razbrati, da zahteva trenutni gospodarski in politični položaj združitev sil za politično delo v občini.

Treba bo ustanoviti komisijo, ki bo ugotovila upravičenost tistih, ki prejemale priznava. Socialni položaj ljudi se je v mnogih primerih občutno izboljšal — med njimi so tudi tovariši, ki niso več upravičeni prejemanju denarne pomoči. Več pozornosti bo potrebno posvetiti kmetom borcem. Čas bi bil, da pridejo tudi ti tovariši do svojih pravic.

Zdravstveno zavarovanje borcev iz litijske občine se je na skupščini predstavilo z besedo — kritično. Ni sredstev za adaptiranje domov. Zelo malo »srečnežev« pride na tako zdravljenje (lani trinajst) — največkrat prepozno, tik pred smrtjo.

Tudi v litijski občini se pojavljajo vprašanja: kdo bo prevzel v prihodnosti skrb za spomenike in spominska obeležja (169 na litijemskem območju), kdaj bo urejen potreben ceremonij pri civilnih pogrebih, zakaj ni vsak član ZZB NOV tudi naročnik na tehnik TV-15, zakaj tega glasila ne uporabljajo šole...

Pojavilo se je vprašanje, če so člani borčevske organizacije v Litiji preskromni ali premalo poznajo zgodovino NOB na svojem področju. Tudi med borci litijske občine bi moral biti kdo, ki bi dopisoval v tehnik TV-15 in bi seznanjal javnost z uspehi in težavami litijskih članov ZZB NOV.

Vse družbeno-politične organizacije občine Litija so se povezale v koordinacijski odbor za narodno obrambo pri SZDL, saj je bilo nemogoče imeti v vsaki organizaciji odbor za SLO. Povsod bi največkrat delali isti ljudje.

Splošni ljudski odpor v Litiji je na dobri poti. V vseh odborih za SLO na področju občine je vključenih 138 članov borčevske organizacije. Predavanja obrambnega značaja je poslušalo 6000 prebivalcev.

Ugotovljeno pa je bilo, da je v občini 57 odstotkov zdravih borcev, ki bi se še lahko vključili v priprave na SLO.

Po poročilih se udeležencem skupščine nikakor niso mogli razvezati jeziki. Toda po dobri stari navadi se je razprava vendarle razplamtela.

Ali se danes ne spreminja vloga ZZB NOV? Kaj je pravzaprav njena osnovna naloga?

Borčevska organizacija bi morala poslati svoje delegate na vsa področja družbeno-politične dejavnosti. Treba bi bilo doseči, da bi imela naša organizacija večji vpliv na dogajanja v družbi.

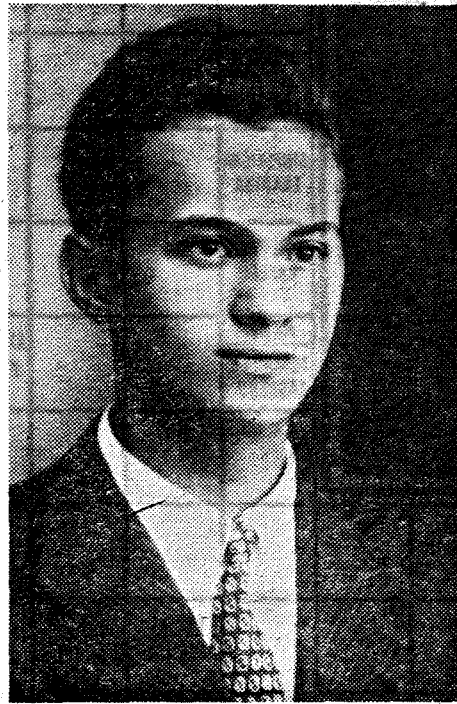
Povedano je bilo, da so tudi v litijski občini ljudje, ki mislijo, da je borčevska organizacija brez pravega pomena, da se v občini vendar nič ne zgodi, da gre vse po starem... Ljudje so premalo seznanjeni z dogodki in problemi v občini. Prav zaradi tega bo zaživel Občinski poročevalec, kjer bo namenjen prostor tudi za opis dela občinskih družbeno-političnih organizacij.

Pred volitvijo delegatov za republiško skupščino ter republiški upravni in nadzorni odbor je dr. OBRACUNČ, podpredsednik rep. odbora ZZB NOV Slovenije poudaril, da so potrebne temeljite priprave na delegatski sistem, ki prinaša s seboj novost — pravico »vetas«, le-ta pa bi lahko v lokalističnih težnjah predstavljal oviro za splošne koristi.

Letna skupščina Zveze združenj borcev NOV občine Litija je potekala v trdnem prepričanju, da je prav organizacija ZZB NOV tisti člen našega samoupravnega sistema, ki naj ne rešuje samo interesnih vprašanj svojih članov, pač pa mora nastopati kot močna, preizkušena organizacija preklajenih ljudi, ki se zavežajo političnih in moralnih dolžnosti do družbe.

SILVO TERSEK

Medicinci, padli v NOB

Franc Hojs

Rodil se je 25. februarja 1924 v Ljubljani. Na medicinsko fakulteto v Ljubljani se je vpisal v zimskem semestru 1942 in bil vpisan do tretjega semestra. V osvobodilno gibanje se je vključil že leta 1941. Deloval je pri varnostno-obveščevalni službi v Ljubljani, leta 1942 pa so ga Italijani internirali v Gonars. Po kapitulaciji Italije je 9. septembra 1943 odšel k partizanom. Padel je kot politični komisar čete v Gregorčičevi brigadi 27. januarja 1944.

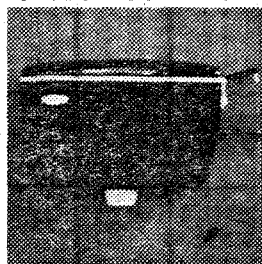
GOSTINSKO PODJETJE HOTEL RUDAR TRBOVLJE, TRG REVOLUCIJE 26

HOTEL RUDAR

Ob prihodu v Trbovlje vam priporočamo naše usluge v novozgrajenem hotelu »Rudar«, kategorije »B« v središču mesta, tel. 80-400 in 80-420, p. p. 55. Hotel ima 32 sodobno opremljenih sob, apartmaje in posebni salon, restavracijo in snack bar, renomirano kuhinjo, veliko izbiro pijač, solidno postrežbo in solidne cene. Vsako soboto in nedeljo igra godba za zabavo in ples.

Hotel nudi organizacijo banketov, poslovnih in prijeteljskih sestankov, porok, obletic in druge usluge.

— Vabljeni.

Plastični sanitarni kotlički FONTANA za WC (se ne rosijo — brezšumni) v beli in črni ter še treh pastelnih barvah (roza, zelena, modra) z nerjavečo plastično vložno armaturo izdeluje

FRANCE SLOKAN:

STARA PRAVDA

Vse prelivanje tlačanske krvi (ki je bila seveda nedvomno »krščanska«) pa nikakor ni moglo zatreti ljudske upornosti. Vse divjanje gospode nad podložniki, zlasti, ko se je čutila še močnejša, oblastnejša in se je masčevala zaradi »nezvestob« gospodski, ni nikdar tako zastrašilo kmetov, da bi potem ne dvignili več glave in ne stisnili pesti.

Hude čase je tedaj, v drugi polovici petnajstega stoletja, zlasti boleče čutilo naše ljudstvo tudi v drugih deželah, ne le na Koroškem. Razmere so se še poslabšale zaradi vojne med Avstrijo in Ogrsko ali med avstrijskim cesarjem Friderikom II. in ogrskim kraljem Matijo Korvinom.

Vojna se je začela leta 1479. Matija Korvin je bil prav tisti legendarni kralj, ki je iz resničnosti, iz hudih fevdalnih časov, zašel v pravljico in stoletno vero našega ljudstva v pravičnost — kot kralj Matjaž... To pa nikakor ne dokazuje, da je bil Matija Korvin vreden kakšnega posebnega ljudskega oboževanja ali da bi bil moralna kašna izredna izjema med srednjeveškimi fevdalci, tlačitelji ljudstva.

Za fevdalne razmere je bilo značilno, da so tedaj — leta 1482 — Ogrji lahko neposredno pritiskali celo na koroške deželne stanove neposredno, naj bi stanovi priznali ogrsko oblast. Cesarova vojska ni mogla v dolgotrajni vojni ukrotiti Ogrov, ki so se jih v avstrijskih deželah morali bati skorajda nič manj kot Turkov. Priznati ogrsko oblast ali nadoblast pa je pomenilo tudi izpolnjevanje gmotne obveznosti do tujega oblastnika — mu plačevati »kon-

trubucijek«. Plemstvo v avstrijskih deželah se ogrski zahtevi ni moglo ali ne hotelo odločno upreti. Toda tudi tokrat so pokazali mnogo večje rodoljubje podložniki. Spet se je začelo obrambno organizacijsko gibanje, ker so se ljudje hoteli upreti tuji oblasti, medtem ko je plemstvo ostalo prekrizanih rok. Ogrji so se potem masčevali; zvedeli so, da se je na Koroškem razvnelo uporniško gibanje proti njim, pa je njihova soldateska pridivila podobno kot Turki na Koroško. Oropali in opustošili so več krajev, hkrati pa so prebivalstvu tudi vbijali v glavo, da so gospodarji v deželi, jih neposredno kaznovali z globami, jim požigali domove in tudi brez pomisleka so prelivali »krščansko kri«: pobili so najpogumnejše, to je najupornejše ljudi. Ogrji niso priznanašali prav nič tudi samostanom in duhovščini. Zlasti so se znesli v vetrinjskem samostanu nad belimi menihi.

Precej zgodovinskih podatkov je o trpljenju, nezadovoljnosti in upornosti naših ljudi tudi na Kranjskem v drugi polovici petnajstega stoletja in v prvi polovici šestnajstega. Motili bi se, če bi mislili, da je cerkevna gospoda »krščanska« prizanašala podložnikom na svojih gospostvih, npr. na Gorenjskem, na škofjeloškem področju, na gospostvu fresinškega škofa. Podložniki so se pritoževali škofu, ko so zlasti občutili kakšno krivico, za kar so dolžili neposredne zastopnike cerkvene gospode na graščini, ki so lahko samovoljno ravnali s podložniki. Tako so se podložniki fresinškega škofa leta 1483 pritožili, češ da so čez mero obremenjeni s tlako ter da so morali utrjevati ne le Škofjo Loko, marveč celo ljubljanski grad. Na tem fresinškem, cerkvenem gospostvu je zlasti vrel med podložniki v letih 1486 do 1491. Podložniki so bili silno nezadovoljni, ker jih je neusmiljeno izemal oskrbnik loškega gospostva Jakob Lamberg. Čeprav je imel izredno lepe redne dohodke, je še samovoljno nalagal podložnikom velika bremena, tako da so se začeli resno upirati. Lamberg je bil tudi »kaščar«, to se pravi popoln gospodar nad skladiščem žita. Zaloga žita je ostala čez zimo zaprta, ko pa se je žito podražilo, je kaščar odprl kaščo in hkrati tudi onemogočil vse druge prodajalce, ki bi mu lahko pri prodaji teknovali.

Tako so bili zelo oškodovani škofjeloški meščani in fužinarji v Železnikih, saj so morali hočeš nočeš plačevati

predrago žito. Zato so se pridružili upornim kmetom. Nemiri so bili tako hudi, da je fresinški škof Sikst II. leta 1488 ukazal oskrbniku Lambergu, naj neusmiljeno stopi na prste voditeljem upora, kar je pomenilo, da jih je lahko zaprl in dal prav srednjeveško mučiti v grajski ječi (znani tudi iz našega leposlovja).

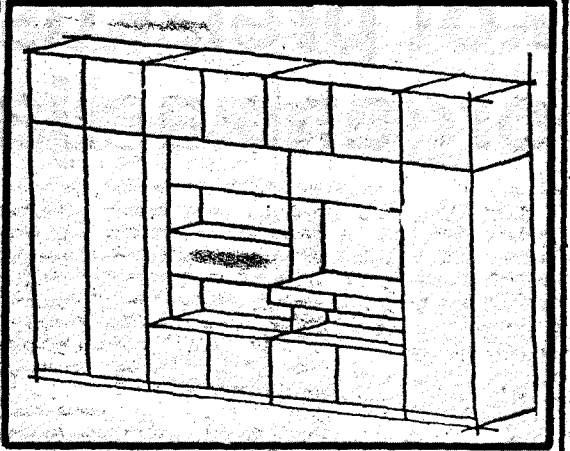
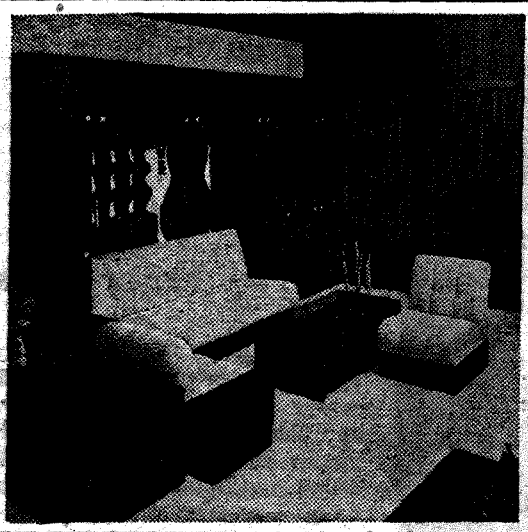
Podložniki so se še nadalje z zaupanjem obračali na škofa, da bi preprečil krivice. Niso pač mogli misliti, da bi bil tudi tako »vzvišen« duhovni gospod podoben grajskim rabljem in valptom.

Vendar je škof končno poslal v Škofjo Loko svoje svetovalce, saj je kazalo, da nemirov sicer ne bo konec. Hotel je kolikor mogoče gladko in zvito napraviti red. Naročil je Lambergu, naj kmetje po uradih izvolijo svoje zastopnike, tako da bi nastala nekakšna komisija, ki bi potem sama odmerila davke podložnikom. Vsa ta politika je ostala jalova, kakor se je pokazalo, ker so nemiri postali tako resni, da se je moral zganiti celo kranjski deželni glavar (tedaj Viljem Turjaški). Poročal je — seveda najbrž ne v zagovor podložnikov — škofu, kaj se dogaja. Škof pa ga je potem v svetem ogorčenju nad »nezvestob« podložnikov naprosil, naj upor zatre zgrda. Ta se ni kdo ve kaj obotavljal, saj se je v tistih časih celo zdelo, da so plemiški mogotci kar čakali na priložnost, ko so se lahko znašli nad nemočnimi podložniki. Toda tudi to ni zaleglo. Navsezadnje je škof vendar hočeš nočeš moral verjeti, da »riba smrdi pri glavi«: odpustil je izkoriščevalskega oskrbnika, njegovemu nasledniku pa je naložil, naj nadaljuje boj proti upornikom. Nemiri so se končali šele leta 1492.

Podobnih manjših uporov je bilo najbrž še celo več, kot je bilo mogoče doslej ugotoviti iz ohranjenih zgodovinskih virov. Gospodi seveda ni prišlo, da bi delali kdo ve kako velik hrup zaradi neljubih dogodkov, saj so bili že tako upornost in nemiri podložnikov zelo nalezljivi, da je vsak nov takšen zgled spodbujal kmete v upornosti še po drugih zemljiških gospostvih.

(Se nadaljuje)

Nagradna križanka BREST št. 54

[illegible]

Nagradni kupon 54

Primek In ime

poklic

točen naslov

Razpis nagradne križanke

Do 12. marca 1973 moramo imeti Vaše rešitve objavljene 54. križanke na upravi lista, tako da bomo že v 11. letošnji številki lista, ki izide 15. marca 1973, objavili imena treh, ki bodo prejeli knjižne nagrade.

»Sveti Urh«, »Beg z morišča« in »Prvi bataljon« so knjižna darila, namenjena Vam, spoštovani reševalci naših nagradnih križank.

Lepo pozdravljeni!

UREDNIŠTVO IN UPRAVA

Partizanske tiskarne na Slovenskem

Knjižnice NOV in POS ni treba posebej predstavljati, saj je v tej zbirki izšla že vrsta knjig, posvečenih partizanskim brigadam. Obsežen program pa obeta, da bomo v tej zbirki dobili vrsto odličnih del posvečenih ne samo posameznim partizanskim enotam, bolničnicam in tiskarnam, temveč tudi drugih tematskih monografij iz zgodovine osvobodilnega boja.

V tej zbirki je izšla tudi prva knjiga, posvečena partizanskim tiskarnam. Njen naslov se glasi: »Partizanske tiskarne na Slovenskem«. Napisal jo je Jože Kral, ki je pripravil tudi že drugo knjigo — izšla bo v kratkem. Knjigo o par-

VOJKOV VOD

Pri Partizanski knjigi je izšla knjiga Ivana Renka »Vojkov vod«. To so spomini na Janka Premrla. Vojka ob trideseti obletnici njegove smrti sicer pa akcijska zgodba, namenjena mladim med trinajstim in šestnajstim letom. Cena samo 15 novih dinarjev; naročila sprejema Partizanska knjiga, Vodnikova 43, 61000 Ljubljana.

tizanskih tiskarnah je izdal Institut za zgodovino delavskega gibanja, založila pa jo je Partizanska knjiga v Ljubljani, ki skupaj z odbori nekdanjih partizanskih brigad in komisijo za razvijanje revolucionarnih tradicij pri ZZB NOV skrbi za izpolnitev obsežnega založniškega programa.

V uvodu h knjigi pojasnjuje avtor značaj svojega dela. O delu partizanskih tiskarn — zlasti tistih, ki so delovale v Ljubljani v prvem obdobju osvobodilnega boja — je bilo razmeroma precej napisanega. Vendar so bili ti sestavki predvsem memoarskega značaja. Manj je bilo napisanega o drugem obdobju partizanskega tiskarstva, ki se je razvilo še posebno po kapitulaciji Italije, na osvobojenem ozemlju Dolenjske. Prav to pomanjkljivost pa naj bi dopolnila nova knjiga, ki jo imamo se-

daj na knjižnem trgu. Ta knjiga sicer na kratko prikazuje tudi delovanje ilegalnih tiskarn v Ljubljani od začetka okupacije do kapitulacije Italije. Toda njen namen je predvsem v tem, da na osnovi zbrane literature in arhivskih podatkov ter ob primerjavi podatkov o objavljenih tiskih, poda čim popolnejšo sliko razvoja in dela obeh osrednjih partizanskih tiskarn v okviru Centralne tehnike KPS. Gre torej za znanstveno delo o osrednjih partizanskih tiskarnah, ki prikazuje vse njihovo delovanje, nastanek, razvoj, sodelavce, predvsem pa vse tiske, ki so nastali v teh tiskarnah, njihovo naklado in vse bibliografske podatke.

Po uvodnem poglavju govori avtor najprej o nastanku centralne tehnike KPS. Sledi kratek prikaz delovanja partizanskih tiskarn v Ljubljani. Nato šele preide k osrednji temi, predstavitvi dveh osrednjih tiskarn: tiskarne Triglav in Partizanske tiskarne, ki sta od kapitulacije Italije pa do konca vojne delovali v roških gozdovih. Na koncu je še poglavje o slovenskem partizanskem tisku v Dalmaciji ob koncu vojne.

Jože Kral je s svojo prvo knjigo, prav tako z drugo, ki bo v kratkem izšla in bo posvečena tiskarnam na Primorskem, opravil veliko delo. Če sam prikaz ljubljanskih ilegalnih tiskarn bi lahko zavzel celotno knjigo. Toda avtorjev namen je bil predvsem prikazati delovanje dveh osrednjih tiskarn na osvobojenem ozemlju po letu 1943. Odveč bi bilo razpravljati o pomenu in vlogi partizanskih tiskarn in o velikem številu tiskov, ki so izšli iz slovenskih partizanskih tiskarn. Odveč bi bilo razpravljati tudi sploh o pomenu tiska v osvobodilnem boju. Vsi se tega dobro zavedamo. Zato bo tudi nadvse pomembna knjiga, ki prinaša zbrane in strokovno obdelane vse podatke o osrednjih partizanskih tiskarnah na Dolenjskem (skupaj z napovedano knjigo o tiskarnah na Primorskem). Morda bo manj zanimiva za branje, pa toliko dragocenejša za ohranitev podatkov o partizanskem tisku in njegovi vlogi v našem osvobodilnem boju.

SLAVKO RUPEL

beleške

la Alenka Trontljeva:

»Priznam, da me je vaše pismo presenetilo. Presenetilo zaradi tega, ker so dandanes redki mladi, ki se ozirajo nazaj v dni našega narodno-osvobodilnega boja, in še bolj redki tisti, ki se zanimajo za posameznike, ki so takrat zavestno žrtvovali svoja življenja. Moja sestra Ana je bila tak človek. In če ste si zadali nalogo, da pri domačih ljudeh obudite spomin nanjo in oživite njeno podobo z vsem tistim, kar je bilo tako enkratno in značilno zanje, se v imenu krajanov oddoljujete za vse, kar je Ana storila zanje in kar je delala iz globoko človeških nagibov. Vaše prizadevanje kaže, da je njen lik po devetindvajsetih letih še vedno prisoten in da obstajajo želje — vsaj pri nekaterih — da se pravilno ovrednoti, oživi in obvaruje pred pozabo. Zato bi bilo morda prav, da razmišljate o tem, kako bi poimenovali z njenim imenom kako ustanovo, organizacijo ali kaj podobnega, kar bi imelo neposredno ali posredno povezavo z Aninimi človeškimi, pedagoškimi in borčevskimi težnjami. Zdi se mi, da Ana to zasluži, njen spomin pa bi ostal živ med ljudmi, za katere je delala,« je zapisal prof. Jože Gale.

SREČANJE MLADIH ČASNIKARJEV

Peto srečanje pionirjev-dopisnikov in nagrajenih uredniških odborov pionirskih glasil, ki jih v okviru Jugoslovanskih pionirskih iger vsako leto razpisujejo uredništva »Pionirskega lista«, »Pionirja«, »Kurirčika«, »Cicibana«, »TV 15«, »Dnevni-ka«, »Večera«, »Dolenjskega lista«, RTV Ljubljana v sodelovanju z Zvezo prijateljev mladine Slovenije. Zavedom za šolstvo SRS in šolskim muzejem, bo 15. in 16. septembra 1973 v Kopru.

OBLETNICA SMRTI IVANA ROBA

Dne 9. februarja je poteklo trideset let, kar je v Veliki Ligojni nad Vrhniko umrl junaške smrti slovenski tržaški književnik Ivan Rob. Njegovo življenje je ugasnilo

Ivan Rob kot osemnajstletni dijak

sredi najplodnejšega snovanja in ustvarjanja. Roba so ujeli kot borca Cankarjeve brigade, in fašistično sodišče XI. armadnega zbora v Ljubljani ga je skupaj z osmimi tovariši obsodilo na smrt z ustrelitvijo. Na zaslišanju je Ivan Rob dejal: »Chi per la patria muore, è vissuto assai!« (»Kdor za domovino umre, je živel dovolj!«)

ANI GALE V SPOMIN

V noveletni številki »TV 15« smo objavili prispevek o Ani Galetovi, danes pa objavljamo pisemce, ki ga je kot odmev na ta prispevek preje-

PRI ZAVODU »BOREC« BODO IZŠLE V LETU 1973 NASLEDNJE KNJIGE:

1. Ferdo Godina: JEZDEC BREZ KONJA. — Humorističen roman iz življenja partizanov. Cena 90.— dinarjev.
2. Ivo Zorman: DRAGA MOJA IZA. — Roman iz življenja nekdanjega borca, ki ga mori prepad med mladeniški sanjami in vsakdanjo resničnostjo. Cena 123.— dinarjev.
3. Ivan Matičič: RDEČI SIGNALI. — Dokumentiran prikaz dela v ilegalni tiskarni »Tone Tomšič«. Cena 75.— dinarjev.
4. Jože Vidic: ZLOČIN PRI LENARTU. — Zgodba o komandirju VOS, ki je bil hkrati še agent gestapa. Boj z dvojnimi agenti. Vstaja v zgornjesavski dofini. Cena 140.— dinarjev.
5. Hinko Vilfan: VELIKI PETER. — Vojne slike, vedre in pretresljive iz časa NOB. Cena 80.— dinarjev.
6. Vinko Trinkaus: BRIGADE S HRIBOV. — Druga knjiga trilogije o zasavskih revirjih med NOB in o štajerskih partizanih. Cena 160.— dinarjev.
7. Tone Ožbolt: SERCER. — Življenje in delo narodnega heroja Ljube Sercerja. Cena 81.— dinarjev.
8. Zvonimir Kulundžić: POLITIKA IN KORUPCIJA V STARI JUGOSLAVLJI. — Dokumentarno gradivo iz politične zgodovine stare Jugoslavije. Cena 155.— dinarjev.
9. J. D. Sanderson (prev. J. Prešern): SOVRAŽNIKU ZA HRBTOM. — Resnične in nenavadne zgodbe z raznih bojišč druge svetovne vojne. Cena 87.— dinarjev.
10. Jevgenija S. Ginzburg (prev. Milan Apih): POĐVOJITE STRAZO. — Spomini ruske komunistke, ki je brez krivde preživela osemnajst let v stalinskih zaporih. Cena 110.— dinarjev.
11. Ivan S. Konjev (prev. D. Zeljeznov): PETINSTIRIDESETO LETO. — Spomini enega najbolj znanih sovjetskih maršalov. Cena 90.— dinarjev.
12. Peer Hansen (prev. J. Moder): ČEPRAV BI NAM ŽIVLJENJE VZELI. — Saga, resnične zgodbe o kmečki družini iz Trondelaga na Norveškem med drugo svetovno vojno. Cena 85.— dinarjev.
13. Stane Terčak: UKRADENI OTROCI. — Izpopolnjena in razširjena izdaja knjige, ki opisuje usodo 9000 slovenskih otrok med nemško okupacijo. Cena 110.— dinarjev.

Vse knjige so vezane v celo platno. Prodajamo jih tudi na obroke.

BORCI PRVI RAZKRILI »MISTERIJ«

Ob filmu Dušana Makavejeva

Borčevsko glasilo 4. julij je že sredi lanskega leta objavilo faksimile izjav režiserja Dušana Makavejeva v nemškem listu A—Z Nachrichten, v katerem je Makavejev napadel zvezo borcev. Predsedstvo pokrajinskega odbora ZZB NOV Vojvodine je lani vložilo tožilstvo zahtevo, naj stori primerne ukrepe. Okrožno sodišče je nedavno sporočilo pokrajinskemu odboru ZZB NOV Vojvodine (kakor je pisala Politika), kakšno stališče je zavzelo okrožno javno tožilstvo o zahtevi predsedstva borčevske organizacije v Vojvodini, naj bi začelo kazenski postopek proti filmskemu režiserju Dušanu Makavejevu zaradi izjave, ki jo je dal zahodnonemškemu časniku A—Z Nachrichten. Makavejev je na vprašanje (kakor je objavil ta list), kakšen je njegov položaj v naši državi, odgovoril: »Zelo dober.« Na vprašanje, zakaj njegovega filma Misterij organizma ni v naši kinematografiji, pa je dejal, da je to zaradi tega, ker v Jugoslaviji deluje zveza borcev, ki bi si najbolj želela, da bi se vrnil stalinistični časi ter da ta organizacija onemogoča igranje njegovega filma. Na vprašanje, ali so veterani tako mogočni, je Makavejev odgovoril, da so »močni za majhne pritiskove«.

Okrožno javno tožilstvo je zavrnilo zahtevo, naj bi ukrepalo proti Makave-

jevu, češ da ni pristojno za to. Zato je predsedstvo ZZB NOV Vojvodine vložilo zasebno tožbo okrožnemu sodišču.

Cez dva dni je Tanjug poročal: »Okrožnemu sodišču v Beogradu so predlagali, naj bi proti Dušanu Makavejevu izdali obtožnico brez preiskave zaradi kaznivga dejanja iz 174. člena kazenskega zakonika.« Dne 3. februarja pa je Politika objavila sporočilo Neoplante: »Delovna skupnost Neoplante v Novem Sadu je ponovno obravnavala okoliščine o filmu WR ali misterij organizma in sodi prav tako kot filmski svet (najbrž tudi kot borci, kar so rekli o tem filmu — pripomba 4. julija), da je ta film fidejno škodljiv in nesprejemljiv za javne predstave.«

Dne 22. februarja so na sestanku osnovne organizacije Zveze komunistov Dunav-filma, sklicanem v okviru vsestranskega preverjanja dosedanjega dela te osnovne organizacije, poudarili politično in družbeno odgovornost Dušana Makavejeva in sprejeli odločitev o njegovi izključitvi iz Zveze komunistov. To je hkrati tudi pojasnilo, a ne opravičilo — komentira Borba — na povsem umestno vprašanje borčevske organizacije, namenjeno Zvezi komunistov Dunav-filma, kako je mogoče, da je Dušan Makavejev še vedno član ZKJ.

LOŠKI RAZGLEDI ŠT. XIX.

55 strani o NOB

»Loški razgledi«, ki jih v nakladi do 1.500 izvodov izdaja že devetnajsto leto Muzejsko društvo v Škofji Loki, imajo nadvse pomembno vlogo pri raziskovanju narodnoosvobodilne borbe in revolucije na ozemlju medvojnega škofojloškega okrožja in pri študijah o delovanju partizanskih enot na Gorenjskem. Tudi v slavnostni številki — posvečeni tisočletnici škofojloškega ozemlja — so na petinpetdesetih straneh objavljeni štirje prispevki na temo narodnoosvobodilnega boja.

Kustos Loškega muzeja prof. Vinko Demšar je napisal zgoščen pregled o NOB na škofojloškem. V njem v številnih poglavjih obravnava dogajanje od kapitulacije in okupacije do konca vojne. Zapis je tekstovni opis gradiva raz-

stavljenega v oddelku NOB v loškem muzeju.

Kronist škofojloškega odreda Tone Lotrič je tokrat prispeval sestavek o Železnikih ob zlomu stare Jugoslavije in prvih začetkih revolucije. Na simpatičen način opisuje prve akcije mlajših in starejših prebivalcev »Male Moskve« in usode nekaterih domačinov in občinskih komisarjev.

Partizanski spomini Jožeta Zbontarja-Matevža iz Rudnega, ki so objavljeni v letošnjih razgledih, je za objavo pripravil Ciril Zupanc.

Dr. Tone Zorn, znanstveni sodelavec Instituta za narodnostna vprašanja, je objavil tehten prispevek o nacizmu in slovenskih visokošolcih z Gorenjske.

STANE JESENOVEC

JEZA NA FRANCOZE

Sklep Francije, da bo nadaljevala jedrske poskuse na tihoceanskem poligonu v Polineziji, je povzročil na vsem Tihem oceanu hudo kri in ogorčenje. Slišati je tudi že grožnje, da bodo proti Franciji začeli z diplomatskimi maščevalnimi ukrepi. Francozi pa se na vse to ne ozirajo. Menijo, da do tega ne bo prišlo glede na njihovo gospodarsko pomoč Peruju in glede na to, da je Francija za avstralske in novozelandske izdelke zelo pomembno tržišče. Avstralijska izvaža v Francijo enkrat več, kot pa uvaža iz te dežele, povrh vsega pa je njeno vojno letalstvo, ki je oboroženo s francoskimi letali tipa mirage, preveč odvisno od Francije. Zato nihče ne verjame, da bi Avstralijska pretrgala diplomatske stike s Francijo, za kar se zavzema domača opozicija.

Po najnovejših podatkih kaže, da bo Francija nadaljevala atomske poskuse vse do leta 1975. Ena izmed eksplozij, ki jih načrtujejo, bo podzemna, izvedli pa jo bodo na nekem otoku, ki leži 1600 kilometrov severovzhodno od Tahitija.

AMERIŠKA VOJAŠKA POMOČ JUŽNEMU VIETNAMU

Američani so uradno izjavili, da bodo ZDA še nadalje pošiljale v Južni Vietnam vojaško opremo in rezervne dele. Sporazum o prekinitvi ognja v Južnem Vietnamu Američanom dovoljuje, da nadomeščajo južnovietnamsko vojaško opremo, ki so jo Američani prepustili saigonskemu režimu pred podpisom sporazuma. Vrednost te opreme cenijo na približno pet milijard dolarjev. Svoj sklep utemeljujejo s tem, da Južni Vietnam nekaj časa ne bo mogel razviti lastno vojno industrijo, izvoznih viškov pa tudi ne bo dovolj, da bi lahko s njimi plačal nakup vojaške opreme. »Zato bodo morale Združene države Amerike oboroženim silam vietnamske republike še nadalje nuditi materialno pomoč,« piše v ameriškem sporočilu.

TRGOVINA Z OROŽJEM NARAŠČA

Poročilo agencije za nadzorstvo nad oboroževanjem in razoroževanjem, ki je bilo objavljeno v prvi polovici februarja, navaja, da navzlic vsem prizadevanjem za omejitvijo oboroževanja izvoz orožja iz velikih

zanimivosti

dežel nenehno narašča. Samo Združene države Amerike so v zadnjih desetih letih podvojile svoj izvoz. Ta dežela je v zadnjem desetletju prodala drugim državam za skoraj 23 milijard dolarjev razne vojaške opreme, vrednost izvoza vojaške opreme v nerazvite dežele in dežele v razvoju pa se je dvignila od milijarde dolarjev v letu 1961 na 3,4 milijarde dolarjev v letu 1971.

Sovjetska zveza je v tem obdobju prodala orožja v skupni vrednosti 14,8 milijarde dolarjev.

Dežele v razvoju so kupovale predvsem konvencionalno orožje. Skupna vrednost njihovih nakupov se je dvignila z 1,2 milijarde dolarjev v letu 1961 na 4,5 milijarde dolarjev v letu 1971. Največji uvoznik orožja je bil Južni Vietnam, ki je v tem desetletju potrošil v te namene 5,2 milijarde dolarjev. Od drugih držav pa so nabavili največ orožja Severni Vietnam, Južna Koreja, Turčija, Indija, Formosa, Indonezija, Iran, Grčija, Izrael, Kuba, Irak, Pakistan, Severna Koreja in Laos. Glavne izvoznice orožja so poleg ZDA in Sovjetske zveze bile Velika Britanija, Francija, Čehoslovaška, Poljska in Kitajska.

OBOROŽEVANJE KAMBOŠKEGA REŽIMA

Usoda kamboškega režima je negotova, zato mu skušajo Američani pomagati tudi tako, da ga oskrbujejo z orožjem. Pred kratkim so sporočili, da bodo kamboškemu vojnemu letalstvu prepustili šest transportnih letal C-130 in dvajset reakcijskih lovskih bombnikov A-37.

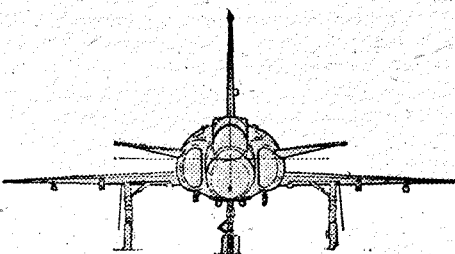
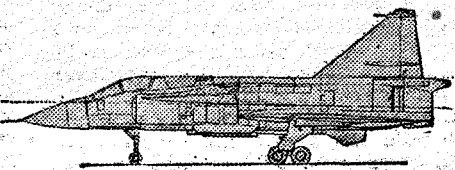
Štirimotorno reakcijsko transportno letalo C-130 HERCULES lahko prevaža po 40 ton tovora ali po 100 opremljenih vojakov hkrati. Lovski bombniki A-37 DRAGON FLY pa letijo s podzvočno hitrostjo, oboroženi pa so z bombami in strelivom za topove kal. 20 mm v skupni teži do 1500 kilogramov.

obrambna vzgoja in ljudska zaščita

Švedska »raca«

Pred dobrimi desetimi leti je švedska letalska industrija ponudila poveljstvu vojne letalstva bojno letalo za razne namene SAAB 37 VIGGEN. Zahteve po takem letalu in ponudba švedske letalske industrije so odraz prepričanja, da ima letalo za razne namene vrsto dobrih lastnosti, med njimi tudi poenotenje sredstev, skrajšano urjenje letalcev in tehnikov, učinkovitejša uporaba in še druge. To je pri določanju taktično-tehničnih lastnosti novega švedskega letala bilo odločilnega pomena.

Ze od samega začetka dalje so letalo VIGGEN razvijali kot letalo, ki je namenje-

no za jurišne akcije, urjenje in treniranje pilotov ter izvidniško in lovsko delovanje.

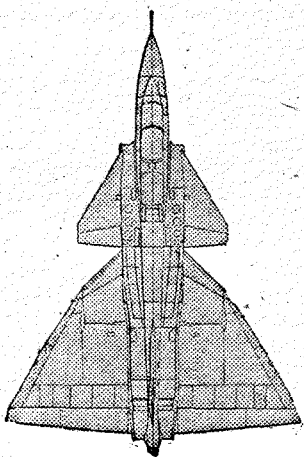
VIGGEN je v vseh svojih verzijah konstruiran kot letalo s STOL lastnostmi (za vzletanje in pristajanje na kratkih vzletiščih) oziroma kot letalo, ki ne bi zahtevalo velikih in dobro opremljenih letališč, ampak bi bilo uporabno tudi na majhnih in raztresenih vzletiščih, ter kot letalo, ki za svoje vzdrževanje ne bi potrebovalo veliko ljudi. Ta namen je bil dosežen predvsem po zaslugi njegove aerodinamične oblike (»racas« s krilci v kombinaciji z glavnim delstnim krilom). Takšna oblika omogoča letalu hitrost in veliko gibljivost v zraku.

Zelo sodobna je tudi oprema letala. Še posebej so zanimivi miniaturni digitalni centralni računalnik, avtopilot sodobne konstrukcije in posebna naprava, ki pilota obvešča o najpomembnejših elementih pri vzletu, pristajanju, približevanju cilju in v primeru napada.

Letalo VIGGEN izdelujejo v naslednjih verzijah:

TRENAŽNO LETALO (uradno ga imenujejo SK 37) je dvosedežnik, ki je namenjen za urjenje pilotov v nadzvočnih letalih, ki so usposobljeni tudi za izvajanje bojnih nalog. Zaradi vgraditve drugega sedeža je obseg rezervoarja za gorivo, ki je v trupu, nekoliko manjši, to pa so nadoknadili s pritrditvijo pomožnega rezervoarja pod trup.

JURIŠNO LETALO (AJ 37) je namenjeno za napade na cilje na kopnem in na morju. Njegova oborožitev je zelo različna, pritrjena pa je na zunanjo stran letala. VIGGEN AJ 37 je lahko oborožen s štirimi topovi kal. 30 mm, z vodljivimi raketami švedske proizvodnje RB 04 (za napade na cilje na morju), z vodljivimi raketami »zrak-zemlja«

(za obstreljevanje ciljev na kopnem in na morju) in z raznimi tipi nevodljivih raket, bomb in min. Švedi so posebej za to letalo razvili nov raketni sistem, ki ga nadzvočno letalo potrebuje za obstreljevanje kopenskih ciljev (raketni lanser s šestimi raketa- mi kal. 135 mm).

Jurišno verzijo letala VIGGEN je mogoče prilagoditi tudi za izvajanje prestrežniških nalog. V tem primeru je letalo oboroženo z raketami »zrak-zrak« tipa FALCON ali SIDEWINDER.

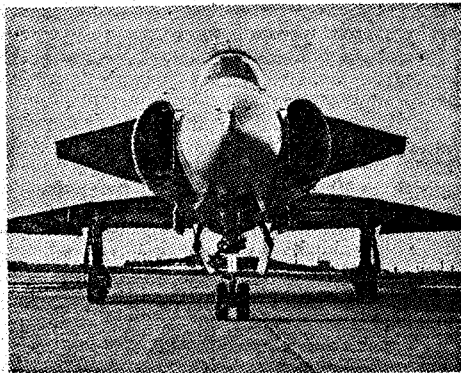
Podatke, ki pilotu pomagajo v različnih fazah napada in pri navigaciji, približevanju cilju in merjenju, posreduje osrednji elektronski računalnik.

IZVIDNIŠKO LETALO ima najmodobnejšo elektronsko opremo. Za izvidniške namene ima letalo VIGGEN kamere za snemanje podnevi in ponoči. Da pa bi pilot lahko tudi ponoči opazoval in osvetljeval cilje, je letalo opremljeno tudi s svetilnimi bombami. Letalo ima tudi poseben sistem za beleženje podatkov in naprave za onemogočanje radijskih motenj. Tudi izvidniško letalo lahko uprablja za bojne namene.

LOVSKO LETALO se odlikuje po svojih letalskih in manevrskih lastnostih na velikih in manjših višinah ter pri velikih in majhnih hitrostih. To letalo lahko križari tudi na zelo majhni višini. Doseže dvakratno hitrost zvoka in ima izredne pospeške.

Sto sekund po vzletu se že znajde 10.000 metrov visoko, v 60 sekundah pa doseže nadzvočno hitrost.

Letalo VIGGEN ima poleg druge opreme za uspešno opravljanje lovskih nalog tudi radar, ki spada med najmodobnejše v svoji kategoriji, ter infra rdeči iskalec in opremo

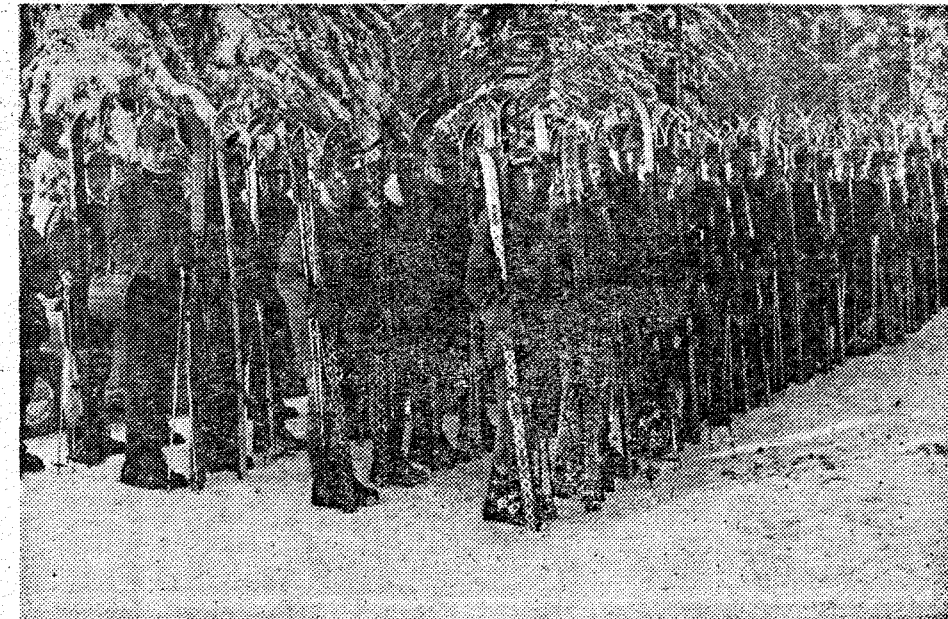
za odkrivanje cilja, kar je za boj na majhnih višinah zelo pomembno.

Prvi prototip tega letala se je dvignil v zrak 8. februarja 1967, redna dobava letal VIGGEN pa je stekla junija 1971. Za ta letala se zanimajo tudi nekatere tuje dežele.

Miličniki-kadeti na smučarskem tečaju

Stopetdeset kadetov, učencev drugega razreda šole za miličnike-kadete, je 21. februarja uspešno končalo 10-dnevni smučarski tečaj v Gozd Martuljku. Zagorelih obrazov, veselo razpoloženi in dobro kondicijsko pri-

no tekmovalje v smučarskem teku in veleslalomu. Na podlagi prikazanega znanja v posameznih smučarskih spetnostih je povsem upravičena ocena, da je tečaj povsem uspel in dosegel svoj osnovni namen. K

Miličniki-kadeti v zboru pred odhodom na smučišče

pravljani so zapuščali smučišča, zavedajoč se, da bodo že naslednji dan začeli z rednim poukom v šolskem centru v Tacnu pod Šmarno goro.

Smučanje ni bilo le rekreacija za zabavo, marveč sestavni del učnega programa šole, ki pomeni nadaljevanje pouka v naravi pod vodstvom smučarskih učiteljev. Namen tečaja je bil naučiti vse kadete osnovnih smučarskih veščin, kajti poudariti je treba, da karakter službe na določenih postajah milice tako znanje zahteva. Eden izmed namenov tečaja je bil tudi utrjevanje fizične kondicije in ne nazadnje vzbuditi smisel pri nadarjenih smučarjih za razvijanje tovrstnega športa v vrstah milice.

Program tečaja je bil zelo pester in vsebinsko bogat. Poleg vsakodnevnega učenja smučanja v dopoldanskem času so se tečajniki spoznali tudi z nevarnostmi v gorah, ki prežijo v snežnih plazovih, o reševanju iz snega, o pomoči ponesrečenim itd. Tovrstna strokovna predavanja so potekala v večernem času, s predvajanjem filmov pa so se seznanili o bivakiranju v snegu in o zgodovini ter sodobni tehniki smučanja. V programu tečaja je bil tudi enodnevni pohod na smuče v dolino Tamar pod Jalovcem. Pohod v globokem snegu je bil sicer dokaj naporen, po drugi strani pa zelo poučen, saj so se tečajniki neposredno soočili z nevarnostmi v gorah, prikazano pa jim je bilo tudi praktično reševanje ponesrečenecv iz snežnih plazov z lavinskimi psi.

Ob koncu tečaja je bilo na vrsti zaključ-

uspehu je pripomogla dobra organizacija tečaja, idealne razmere za smučanje (dovolj snega in lepo sončno vreme), intenzivno delo na snegu v dopoldanskem in popoldanskem času ter prizadevnost smučarskih učiteljev.

MILAN NOVAK

PROMETNO
HOTELSKO
TURISTIČNO
PODJETJE
VIATOR
LJUBLJANA

TURISTIČNA DEJAVNOST: v turistični agenciji VIATOR in poslovalnicah v Ljubljani, v Kranjski gori, na Jesenicah, na Bledu, na Vrhniku, v Kamniku, v Ravnah, v Slovenj Gradcu, v Ljutomeru in v Zagrebu.

Prispevek za slovenski starešinski kader

O DELU INFORMATIVNO-PROPAGANDNE KOMISIJE PRI RO ZRVS SLOVENIJE

Odkar je bila na oktobrskem posvetovanju s predstavniki občinskih odborov zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije pri republiškem odboru informativno-propagandna dejavnost v vrstah te organizacije postavljena na povsem nove temelje in so bili sprejeti sklepi o širokem propagandnem delu na področju popularizacije zveze rezervnih starešin in Jugoslovanske ljudske armade ter sklepi o organiziranju široke dopisniške mreže za lokalna in osrednja javna občila, ki naj bi pokrivala celotno področje priprav na splošni ljudski odpor, se je v tej dejavnosti marsikaj premaknilo — nekeje več, drugeje manj; taka je bila ugotovitev na zadnji seji informativno-propagandne komisije pri republiškem odboru ZRVS Slovenije.

V naši republiki je bilo v zadnjem mesecu mnogo govora o tem, kako mladim, ki zapuščajo osnovne in srednje šole, čimbolj približati vojaški poklic, da bi s tem pridobili več kandidatov za razne vojaške šole vse do akademij, saj se v zadnjem času kaže skoraj porazno dejstvo, da vse manj slovenskih fantov vstopa v vrste aktivne vojske. S podobnimi, čeprav zaenkrat manj perečimi težavami se srečuje zveza rezervnih starešin pri rekrutiranju mladih v šole za rezervne oficirje. Vzrokov, da se mladinci ne javljajo oziroma vpisujejo v vojaške šole, je vsekakor vrsta, večina je znanih in za večino družba obljublja, da jih bo v najkrajšem času rešila. Vendar pa se moramo zavedati, da ves problem ne bo rešen, ko bo družba uredila vse tisto, kar je do zdaj mlade odvrčalo od teh šol, kajti nikakor ne sme priti do tega, da se bomo zadovoljili že samo s količino kandidatov: treba je pravočasno poskrbeti tudi za njihovo kakovost, moralnopolitično vzgajati in jih že pred odhodom v JLA — na služenje roka, v vojaške srednje šole ali akademije — pripra-

vili za sprejem v Zvezo komunistov. Intenzivna akcija med vso mladino bi brez dvoma obrodila sad, saj bi del mladine, tisti del, ki bi za obrambne priprave pokazal največje zanimanje, usmerjali še s posebnimi oblikami dela, v raznih kroških, sekcijah, marsikdo izmed teh mladincev pa bi nedvomno želel vstopiti v vojaško šolo ali pa vsaj v šolo za rezervne oficirje. Predvsem pa bo pri vsem tem pomembno in največje vrednosti to, da bodo ti mladinci idejnopolitično tako vzgojeni, da bodo že v šoli pred odhodom v JLA ali pa v armadi sprejeti v Zvezo komunistov. Cilj, ki si ga je zastavila zveza slovenskih rezervnih starešin, je namreč ta, da bi v šole za rezervne oficirje pošiljali le take mladince, katerih kvalitete so enake tistim, ki so potrebne za sprejem v Zvezo komunistov. S tem bi dosegli, da bi bil seveda vsak mladi rezervni starešina hkrati tudi član ZK. Idealno pa bi kajpak bilo, da bi bil komunist tudi vsak aktivni starešina.

Priprave na to široko akcijo se pravkar končujejo, torej smo tik pred tem, da se akcija začne. Republiški odbor ZRVS Slovenije je v sodelovanju z glavnim štabom na SLO in ljubljanskim domom armade že pripravil prvega izmed desetih letošnjih kompletov fotografij, ki bodo mladim po vseh

slovenskih šolah prikazale življenje in delo v raznih vojaških šolah vključno z akademijami ter v enotah JLA, partizanskih enotah, prikazale pa bodo tudi delo civilne zaščite in drugih dejavnikov splošnega ljudskega odpora. Fotografije so opremljene z ustreznimi kratkimi besedili in bodo v šolah po mesec dni na ogled učencem. Prvi komplet, ki je razmnožen tolikokrat, da ga bodo hkrati dobile vse občine, bo v kratkem šel na pot, prikazuje pa življenje in delo v ljubljanskem vojaškem dijaškem domu »Franc Rozman-Stane«.

Hkrati s slikovnimi kompleti začenja republiški odbor skupaj z glavnim štabom SLO tudi široko zastavljen program prikazovanja poučnih in zelo zanimivih kratkih filmov, katerih tematika pokriva celotno področje obrambnih priprav. To so predvsem barvni, vendar pa tudi še črno-beli filmi o manevrih Svoboda 71, o obrambnih pripravah v krajevni skupnosti Mirna, o življenju v armadi in razvoju JLA, prikazovali pa jih bodo prav tako po slovenskih osnovnih in srednjih šolah. Vzporedno z vsem tem pa bodo zastavili vse svoje moči tudi rezervni starešine, mentorji in člani odborov za SLO po teh šolah ter predavatelji obrambe in zaščite. Z vsem tem bo delo steklo v zadostni širini in prepričani smo, da rezultati ne bodo izostali.

Malce drugačen pa je trenuten položaj, kar zadeva informativno dejavnost, poročanje v javna občila o delu ZRVS in drugih elementov SLO. Kljub temu, da je bilo na oktobrskem posvetovanju sklenjeno, da vsi občinski odbori takoj ustanove svoje informativno-propagandne komisije ter tudi določijo dopisnike, ki bodo redno dopisovali v lokalne časopise in radijskim postajam ter

Našo obrambo in TV-15, republiški odbor ZRVS pa bi nekatere pomembnejše dopise posredoval tudi osrednjim slovenskim časopisom, radiu in televiziji, skratka — kljub temu tega povsod še niso storili. V vseh občinah razen v sedmih so komisije že ustanovili, vendar pa jih veliko še ni začelo delati. Tudi dopisniki, ki so jih določili občinski odbori, so v večini občin še povsem nedelavni, čeprav bi prav gotovo že morali dopisovati o dejavnosti svoje organizacije in sploh o obrambnih pripravah, saj se povsod na tem področju bolj ali manj kar krepko dela — vendar o tem ne zve nihče.

Ko je bilo sklenjeno, da je treba določiti dopisnike, je šlo na prvem mestu za to, da bi dopisovali v svoje lokalne, področne časopise ter radijske postaje; vendar nam zaenkrat rezultati te dejavnosti niso znani. Vemo pa, da so nekateri časopisi priprave na SLO vzeli zelo resno in jim posvetili precej prostora, celo po eno stran na teden; pohvalo zasluži mariborski VECER, ne zaostaja DOLENJSKI LIST, pa tudi nekateri občinski listi, zlasti v Ljubljani, pridno pišejo o SLO. Vendar pa se hkrati tudi pri tožujejo, da jim manjka dopisnikov s tere na in morajo tako vse delo opraviti ljudje v uredništvih. In tu smo pri tistem paradoksu: marsikatera družbena dejavnost si ne more in ne more utreti poti na strani časopisa, splošni ljudski odpor pa si je to pot očitno marsikje izboril — pa nima dovolj dopisov, čeprav so dopisniki določeni v vseh občinah, in to v vrstah ZRVS. Čemu tako?

Tudi prispevkov za Našo obrambo in TV-15 je razmeroma zelo malo, a še ti so venomer iz istih nekaj občin, kjer so dopisniki zares pridni, npr. iz Maribora, Ormoža, Ptuja, Nove Gorice, z Jesenic; za temi je še nekaj takih, ki se oglašajo od časa do časa — večina pa se sploh ne oglašajo. Tako republiškem odboru ZRVS ne bo ostalo drugega, ko da bo od vsakega dopisnika posebej zahteval aktivnost.

Seveda pa je druga plat tega problema tudi kakovost dopisov. Naloga občinskih odborov ZRVS je bila, da izberejo najbolj »pismene« ljudi za to delo, pa vendar se dogaja, da dobivamo na uredništvu Naše obrambe in TV-15 zelo slabe dopise — k slabim pa na prvo mesto postavljamo tiste brez vsebine.

Vsekakor pa bo treba vrste dopisnikov in naših stalnih novinarjev, ki so zbrani pri republiškem odboru ZRVS, še močno razširiti. Možnosti vidimo predvsem v novinarskih kroških po gimnazijah, med mladimi novinarji, ki jih je po vsej Sloveniji zbrala revija »m« — no, tu pa se sklene tisti krog, ki ga je razpredla informativno-propagandna komisija pri republiškem odboru: z usmerjanjem mladih novinarjev po šolah na področje SLO se bo krepila tudi njih moralnopolitična in idejna usmerjenost, zanimanje za armado in želja po vpisu v vojaške šole, kjer pa bodo tudi kot novinarji lahko še delovali dalje.

MIROSLAV ULČAR

Priznanje dolenjskemu »Hollywoodu«

Prejšnji teden so si prebivalci Mirne na Dolenjskem ogledali dokaj zanimiv barvni film o sebi; o njihovi Mirni v prvih dneh morebitne vojne. Naj takoj omenimo, da je to že drugi tovrstni film o tej krajevni skupnosti, ki je že zdavnaj znana kot vzor izredno dobrih priprav za splošni ljudski odpor. Za prebivalce dolenjskega mesteca in njegove okolice je koncept SLO že leta sestavni del vsakdanjega življenja, in neločljiv sestavni del samoupravljanja. Ljudje Mirne se namreč zavedajo, da je jutrišnja obramba predvsem v njihovih rokah; zato so tudi njihova razmišljanja o pripravah za SLO vedno in povsod navzoča. V domu, v šoli, na delovnem mestu ali na sestanku te ali one družbenopolitične organizacije. Njihovi vojni in drugi načrti pa so jamstvo izredne pripravljenosti ljudstva za obrambo pred morebitnim osvajalcem.

O uspešnih pripravah Mirne za SLO je spregovoril tudi predstavnik zveznega sekretariata za narodno obrambo generalpodpolkovnik Jovan Vukotić, ki je med drugim poudaril:

»Danes, ko prebivalcem krajeve skupnosti Mirna izročamo priznanje zveznega sekretarja za narodno obrambo, to je plaket JLA, smo globoko prepričani, da imamo po domovini še nešteto krajevnih skupnosti, ki s krepitvijo obrambnih priprav v resnici utrjujejo in varujejo mir. Zato naj bi tudi Mirna na Dolenjskem, tako kot vse »druge Mirne« po Jugoslaviji, še dolgo ostala mirna. Kajti to je pristrčna želja vseh naših narodov in narodnosti...«

— Nagrada, ki smo jo danes sprejeli je veliko priznanje za našo Mirno — je dejal Ludvik Golob, predsednik odbora za SLO pri krajevni skupnosti — pa pomeni novo spodbudo za nadaljnjo krepitev naših obrambnih priprav.

Filmski delavci »Zastava filma« iz Beograda, ki so posneli dva filma o vojnih pripravah tega mesteca na Dolenjskem, so prebivalcem Mirne podarili kopijo najnovejšega filma. Predsedniku krajeve skupnosti Janezu Janežiču je film izročil direktor »Zastave filma« polkovnik Živko Mali.

Potem so v nabito polni dvorani Prosvetnega doma zavrteli nekaj filmov: o proslavi dneva mladosti in Titu, o manevrih »Podgora-72« in ne nazadnje najnovejši film o bojni pripravljenosti nagrajenca — Mirne, film, ki ima naslov Krajevna skupnost v prvih dneh vojne. Junaki filma so navadni in preprosti ljudje, brez kakršnihkoli igralških šol. Svoje vloge so odigrali resno, prepričljivo in pretresljivo, tako kot v pravi vojni. Na platnu smo prepoznali kmeta, delavca, otroke, mladino, partizane, diverzante, prosvetne delavce, psihologe, propagandiste in še marsikaj iz njihove dejavnosti v času okupacije. Videli smo tudi sovražnika, osvajalca. Bil je sicer izmišljen, vendar se je izkazal kot zelo grob, neusmiljen, pa tudi do določene mere zvit.

Za konec pa naj omenimo še to, da novi film o Mirni, tako kot tudi prejšnji, seveda ne more postati predpis za vse krajevne skupnosti, kajti niti v naši republiki ne najdemo dveh enakih skupnosti, kaj šele v Jugoslaviji! Vendar so izkušnje Mirne, zapisane na filmskem traku, vsekakor lepa pobuda in pomoč ljudem, ki po vsej Jugoslaviji skrbijo za obrambne priprave svojega kraja ali skupnosti.

B. JAKOVLJEVIČ

telegrami

ORMOZ: Občinski odbor ZRVS je članom svoje organizacije za letošnje leto zastavil v delovnem programu zelo široko dejavnost. Poleg obveznih predavanj s strokovno tematiko in idejnopolitičnega izobraževanja, orientacijsko-taktičnih pohodov na raznih ravneh, počastitev raznih praznikov in akcije zbiranja prispevkov za spominski dom v Kumrovcu, bodo RVS organizirale še strelske vaje, predvajali zase in za učence osnovnih šol razne strokovne in poljudnoznanstvene filme, izbirali najbolj delavne in zasužne člane ter jih predlagali za sprejem v ZK; pomagali bodo strelskim družinam, izbirali nove naročnike za Našo obrambo in TV-15, novembra pa organizirali izpite za tiste starešine, ki se ne bodo udeležili orientacijskih pohodov. Skratka — dela čez glavo.

LJUBLJANA—BEZIGRAD: Krajevno združenje RVS Stadion je letos v februarju kot prvo izmed vseh ljubljanskih združenj imelo v domu armade predavanje o oblikah protidiverzantskega boja. Poslušati ga je prišlo 273 rezervnih starešin.

VRHNIKA: V drugi polovici februarja je občinski odbor ZRVS začel s predavanji za rezervne starešine. Imeli so predavanje o varnostni problematiki ter o oblikah protidiverzantskega boja, prikazali pa so tudi filma BOJNO STRELJANJE NA MANEVRIH in PARTIZANSKE ENOTE NA MANEVRIH. Tovrstna predavanja bodo v vseh krajevnih združenjih končana do konca februarja.

SEŽANA: Prvo predavanje o oblikah protidiverzantskega boja so imeli RVS v združenju Sežana, do 23. februarja pa so bila predavanja zaključena tudi v drugih združenjih. Obisk je bil več kot 90-odstoten.

PTUJ: V tovarni aluminija Kidričevo dela 38 RVS, v kmetijskem kombinatu 27 in v tovarni avtomobile Ptuj 18 rezervnih starešin, zato so sklenili, da v teh treh podjetjih ustanove aktivne ZRVS.

PTUJ: Občinski odbor ZRVS je v začetku februarja sklenil, da bo do konca junija aktiviral vse razpoložljive sile (odbore za SLO v osnovnih in srednjih šolah, novo ustanovljeni aktiv ZK pri občini, odboru ZRVS ter aktivne po vseh krajevnih skupnostih in podjetjih), da bi pridobili čimveč mladincev za vstop v vojaški dijaški dom »FRANC ROZMAN-STANE« v Ljubljani, za razne podoficirske šole JLA ter za akademije. Predvsem bodo v akcijo pritegnili tiste rezervne starešine, ki delajo na šolah kot prosvetni delavci in imajo zato najneposrednejši stik z mladino.

PTUJ: Obč. odbor ZRVS je sklenil — sporazumno z oddelkom za narodno obrambo, da pri republiškem odboru ZRVS nabavi slikovne komplete za razstave po šolah. Skupaj bodo poskrbeli za potrebna denarna sredstva za to, da bodo kompleti tudi zares razstavljeni na ogled učencem šol.

HRASTNIK: V januarju so bili izpiti za rezervne oficirje in podoficirje, ki se jih je udeležilo 81 oficirjev ter 114 podoficirjev. Opravičeno odsotnih je bilo 46, neopravičeno pa nobenega.

LJUBLJANA VIČ—RUDNIK: Na predlog občinskega odbora ZRVS je lani v višji čin napredovalo 379 podoficirjev in 17 oficirjev.

PRISPEVKI ZA GRADNJO SPOMINSKEGA DOMA V KUMROVCU: Slovenski rezervni starešine so začeli z zbiranjem prispevkov v začetku letošnjega leta in ker je organizirana akcija šele na začetku, imamo zbranih samo nekaj podatkov: do zdaj so v združenju Sežana zbrali 1581 din, v Duntovljah 500 din, v Stanjetu 260 din, v Kozini 820 din ter v združenjih občine Vrhnika 1500 din. Republiški odbor ZRVS prosi vse občinske odbore, da ga redno obveščajo o poteku akcije ter o zbranih vsotah.

Kontrolirajte svojo težo, dokler ne bo prepozno!

Tehtnica NEVA prinaša:

- vitko linijo
- zadovoljstvo
- zdravje

OSEBNA TEHTNICA
NEVA

MURSKA SOBOTA

USPEŠNA SKUPŠČINA ZZB NOV

V soboto, 24. 2. 1973, so se člani ZZB NOV v Murski Soboti zbrali na redni skupščini. Zbralo se je nad 60 delegatov in gostov. Skupščini so prisostvovali tudi vsi predstavniki družbenopolitičnih organizacij v Murski Soboti, s sekretarjem medobčinskega komiteja tov. Zupančičem na čelu.

Predsednik ing. Ljubomir Deškovič je v uvodni besedi zelo poglobljeno opisal politične naloge naše organizacije in jasno opredelil vlogo in mesto organizacije zveze združenj borcev, ki morajo skupno z drugimi družbenopolitičnimi organizacijami, predvsem zvezo komunistov in socialistično zvezo predstavljati udarno jedro v boju za uresničevanje vseh nalog, ki jih je pred nas postavila zveza komunistov.

Predvsem je razveseljivo dejstvo, da so vsi delegati prizadeti in — lahkotno — z vso resnostjo sodelovali v razpravi in predvsem poudarjali naše politične naloge. Socialna vprašanja, so sprico novo sprejetih zakonov, ki te stvari obravnavajo ugodno in sprejemljivo, stopila v ozadje.

Kot osnovna naloga organizacije zveze združenj borcev se je torej pojavila njena družbenopolitična vloga v sedanjem času, ko vse napredne socialistične sile bijejo neizprosno boj za uveljavitev vsebine pisma predsednika Tita in izvršnega biroja zveze komunistov Jugoslavije. Ta naloga — so posebej poudarili vsi delegati — ne sme in ne more biti kampanjska, temveč stalen proces našega revolucionarnega boja pri uveljavljanju in graditvi naše samoupravne socialistične družbe. Sekretar medobčinskega komiteja tov. Zupančič je v svoji razpravi posebej poudaril velik pomen organizacije ZZB NOV v murskosoboški občini, koder si resnega političnega dela brez borcev NOV skoraj ni mogoče predstavljati.

Delegati so se na koncu zahalili za uspešno vodenje organizacije dosedanjemu predsedniku ing. Ljubomiru Deškoviču, za novega predsednika so soglasno izvolili Henrika Mežana.

T. T.

LJUBLJANA-BEŽIGRAD

PRVI POVOJNI SESTANEK AKTIVISTOV OF IZ STOŽIC

V nekdanji občini Ježica pri Ljubljani je bila med petimi vasmi največja Stožice. Nedavno ustanovljena sekcija krajevne konference SZDL, v kateri so združeni medvojni aktivisti OF nekdanjega rajona Ježica, si je med drugim zadala nalogo, da bo organizirala dostojno in svečano razdelitev častnih priznanj mesta Ljubljane. Ta priznanja je Ljubljana namenila tistim aktivistom OF, ki so s svojim požrtvovalnim delom prispevali, da je leta 1970 dobila naziv narodnega heroja.

V petek, 16. februarja 1973, je kot četrta za to razdelitev prišla na vrsto nekdanja vas Stožice. Od 103 evidentiranih, še živih nekdanjih aktivistov tega terena se je svečane podelitve udeležilo kar 86 tovarišev in tovarišic, med katerimi je bilo nekoliko nosilcev Spomenice 1941, več znanih političnih delavcev, doktorjev, profesorjev, umetnikov in višjih oficirjev.

Svečana prireditve in po prireditvi pogostitev je bila v osnovni šoli Franceta Bevka. Nekdanji aktivisti OF, med katerimi so bili tudi taki, ki se po vojni do tega trenutka še niso videli, so bili s srečanjem in priznanjem zelo zadovoljni. V medsebojnem pogovoru, ki je trajal 4 ure, so obudili nešteto spominov na delo in nevarnosti, ki so med vojno prežale na aktiviste in partizane. Zlasti sta jih s svojim obiskom razveselila predsednik skupščine SR Slovenije Sergej Kraigher in Lidija Sentjura, članica medvojnega izvršnega odbora OF Slovenije in CK KP Slovenije, sedaj članica sveta federacije Jugoslavije, ki je med NOV imela tesne stike z nekaterimi aktivisti tega terena. Med gosti so z vse-

ljem pozdravili tudi generala v pokoju Jaka Avšiča, ki je s Kraigherjem in Sentjuro vstrajal med aktivisti do konca.

V programu prireditve so sodelovali učenci osnovne šole Franceta Bevka, moški pevski zbor »Posavje«, Slovenski oktet in gledališka igralca Franci in France Presetnik. Tone Kozlevčar, glava Slovenskega oktet, Stožičan od leta 1941 dalje, in oba Presetnika, domačina, so ob tej priložnosti prav tako prejeli častno priznanje in knjižice Iz boja junaške Ljubljane s posvetilom združenja borcev NOV Danile Kumar iz KS »Posavje«.

STANE KOMAN

JESENICE

TOLIKO LJUDI ŠE NI BILO NA STOLU

V spomin na boje jeseniške Cankarjeve čete z Nemci 20. februarja 1942, ko je pod vrhom Malega Stola padel prvoborec Jože Koder in so Nemci po umiku Cankarjevcev zažgali tudi Prešernovo kočjo, sta občinska zveza borcev narodnoosvobodilne vojnne jesenice in alpinistični odsek planinskega društva Jesenice v nedeljo, 25. II. že osmič organizirala tradicionalni spominski zimski ponod na Stol. Letošnje število udeležencev je preseglo vsa pričakovanja. Lansko število je bilo kljub najslabšim vremenskim razmeram rekordno do tedaj, 500 jih je bilo, letos pa je število poskočilo s 500 kar na 800. Toliko ljudi ni bilo naenkrat na Stolu še nikoli, kaj šele pozimi. Na spominski slovesnosti je spregovoril Franc Konobelj-Slovenko, za njim pa je povzel besedo Vlado Jarc, predstavnik pokrovitelja pohoda, ki je bilo tudi letos časopisno založniško podjetje Delo. Polaganju venca je sledila spominska salva iz graničarskih pušk. Vsi udeleženci pohoda-borci narodnoosvobodilne vojnne, planinci, taborniki, pripadniki Jugoslovanske ljudske armade, lovci, mladina in vsi drugi iz vseh krajev Slovenije so ob koncu slovesnega dela tega tradicionalnega zimskega pohoda poslali pozdravno pismo predsedniku republike Josipu Brozu Titu. Mnogi so se povzpeli še na sosednji vrh Velikega Stola, bolj prekaljeni, ki so prišli na vrh s smučmi na ramenih, pa so se spustili v dolino po grebenih Belščice in od tod po znani kurirski poti prek Medjega dola na Slovenski Javornik. Kasno proti večeru so zapustili vrh Stola še zadnji udeleženci pohoda, ki so hoteli na vrhu ujeti čimveč prijetnih toplih žarkov visokogorskega sonca, ki je bilo ta dan prav radodarno s svojo žgočo, bleščečo svetlobo in prijetno toploto, medtem ko se je po dolini vlekel sivo rjav dim iz dimnikov jeseniških železarn.

MARJAN GARBAJS

POMOČ SOCIALNO OGROŽENIM

Na zadnji seji upravnega odbora sklada za borce NOV pri jeseniški občinski skupščini so razpravljali o letošnjem proračunu. Računajo, da bodo letos za kakšnih 20 odstotkov večji izdatki kot pa lani, ker bodo večje stalne in enkratne priznavašne in ker so narasli življenjski stroški, več pa je tudi podpora potrebnih ljudi. Računati je treba s tem, da se borci čedalje bolj starajo in je med njimi več bolnikov, ker trpijo zaradi posledic trpljenja med vojno. Zato so potrebni zdravljenja v zdraviliščih in ob morju. Misli pa je treba tudi na otroke borcev, ki potrebujejo podporo pri šolanju.

Na seji so tudi razpravljali o nekaterih prošnjah za enkratne ali stalne priznavašne. Več prosičev so ugodili, za druge pa bodo zahtevali še mnenje odborov ZB NOV, ker so se na upravnem odboru sklada že pred leti domenili, da morajo vse prošnje potrditi odbori združenj borcev.

Upravni odbor sklada pričakuje, da bo občinska skupščina potrdila predlagani proračun, saj vsa leta skrbno gospodarijo z do-

deljenim denarjem. Letos pa bi radi zvečali podpore tako, da bi bile na ravni v drugi gorenjskih občin.

SREČKO ŠORLI

SPOMINSKA PLOŠČA V SPOMIN NA BOJE ZA SEVERNO MEJO

Občinski odbor Zveze prostovoljcev borcev za severno mejo 1918-1919 na Jesenicah že več časa razpravlja o tem, da bi ob 55-letnici začetka bojev za našo severno mejo in za svobodo našega slovenskega življa na Koroškem odkril spominsko ploščo na steni železniške postaje na Jesenicah. Plošča naj bi bila vzidana na peronu železniške postaje, kjer so se zbirali prostovoljci za obrambo naše severne meje. Besedilo na plošči naj bi bilo tole:

»Na tem mestu se je v zgodovinskih novembrskih dneh leta 1918 ustanovila jeseniška narodna straža z namenom, da zaščiti Jesenice pred morebitnimi izpadi razpadlih avstroogrskih armad, ki so se vračale z raznih bojišč, čez važno železniško vozlišče na Jesenicah. Izmed članov ustanovljene narodne straže sta se sredi novembra istega leta formirali dve četi prostovoljcev, imenovani alpinska in ljubljanska četa, ki sta na klic domovine sodelovali v boju za svobodo našega slovenskega življa na Koroškem v letih 1918/1919.«

Preživeli prostovoljci iz Jesenic in okolice, katerih število se zaradi starosti čedalje bolj krči, so prepričani, da se bodo z vzidavo te spominske plošče najbolj oddolžili spomenu vseh, ki so sodelovali v teh bojih, kakor tudi našim slovenskim rojakom na Koroškem, ki se morajo še vedno boriti za svoje osnovne narodnostne pravice.

SREČKO ŠORLI

FRANKOLOVO

POČASTITEV BORCEV V STRANICAH

Med drugimi spominskimi proslavami zadnje čase, npr. obletnice legendarnega boja pohorskega bataljona in obletnice sovražnega napada na partijsko šolo v Cerknem, se uvršča tudi spominski dan v počastitev žrtve pokola v Stranica pri Frankolovu (ob cesti Celje-Maribor). V Strani-

imeli smo ljudi

Franc Cimperman- iškar

Kdor ni poznal Iškarjevega ata, Franca Cimpermana iz Sela pri Robu? Za vedno smo se poslovili od njega decembra. V slovo sta mu spregovorila tovariša Purkart iz Laše in Podlogar, član lovške družine. Nosili so ga njegovi lovski tovariši. — Rodil se je leta 1898 v Selu. Ze kot fanta so ga poslali na bojišče med prvo svetovno vojno. Leta 1918 se je bojeval v vrstah Maistrovih borcev. V stari Jugoslaviji si je ustvaril družino in živel v koči v Iški. V osvobodilnem gibanju je sodeloval že od leta 1941. Tudi njega so Italijani izgnali na Rab. Po vrnitvi iz taborišča je bil terencec. Njegov sin je padel kot kurir leta 1944. Po vojni je bil Cimperman logar do upokojitve. Bil je marljiv delavec več organizacij.

Miha Avšič

Miha Avšič je bil človek izjemnih moralnih vrlin in eden najpomembnejših soustvarjalcev naše družbe. Zato za njim ostaja velika vrzel. — Izšel je iz številne Avšičeve družine in se posvetil vojaškemu poklicu. Pred vojno je služboval v raznih krajih po Jugoslaviji. Ob napadu fašističnih sil na Jugoslavijo pa je kot poklicni oficir doživel veliko razočaranje. Po begu iz nemškega ujetništva se je v Ljubljani pridružil Osvobodilni fronti in v nji vneto deloval, dokler ga Italijani niso prišli in odgnali v Gonars, potem pa v Padovo. Tudi v taborišču je deloval v odpor-niškem gibanju med interniranci. Po italijanski kapitulaciji so ga hoteli prepeljati v nemško taborišče, a se mu je med potjo posrečilo pobegniti. Vstopil je v vrste slovenske narodnoosvobodilne vojske. V enotah XIV. divizije je bil instruktor in operativni oficir brigade. Udeležil se je legendarnega pohoda na Stajersko. V IV. operativni coni je bil komandant pod-officirske šole in načelnik operativnega oddelka cone. Ob koncu voje ne je bil operativni oficir v glavnem štabu NOV in PO Slovenije. Po osvoboditvi je bil načelnik organizacijskega oddelka IV. ar-

cah so nacistični krvniki 12. februarja 1945 obesili 99 zapornikov iz celjskega »piskrak«, enega pa so med begom ustrelili.

Prebivalci iz bližnjih Slovenskih Konjic, Celjani, domačini in svoji žrtve so tudi letos svečano počastili spomin žrtve v Stranica. Zbrala se je velika množica. Govoril je domačin K. Sodi iz Stranic. Nastopila je godba iz Konjic in sodelovala je mladina. Slovenske Konjice so poprej praznovali 12. februar kot občinski praznik, zdaj pa ga z drugim prebivalstvom obhajajo kot spominski dan v počastitev sto žrtve v Stranica.

FRANJO HOVNIK

ČESTITKA

Jože Sašek se je rodil 1. marca leta 1893. Zdaj živi v Luciji pri Portorožu. Prijatelji in borci čutimo dolžnost, da mu ob tej priložnosti izrazimo iskrena voščila.

Kot delavec (izučil se je za peka) je na svoji življenjski poti bil pogosto potoval za zaslužkom iz kraja v kraj. Delal je tudi v Trstu. Med prvo svetovno vojno je bil na ruskem bojišču. Dal se je tjeti in pozneje doživel neposredno veliko oktobrske revolucije. Po vrnitvi v domovino se je pridružil koroškim borcem za severno mejo. Med narodnoosvobodilno vojno je začel v Ljubljani na svojem terenu že leta 1941 delovati v Osvobodilni fronti. Njegov sin Jožko; Devi je padel med bojem v Bučki že prvo leto vojne.

Zelimo mu še mnogo zdravih in srečnih let!

ODBORI ORGANIZACIJ BORCEV IN REZ. VOJAŠKIH STAREŠINI!

Ne pozabite, da je v vaših združenjih še mnogo članov, ki niso naročeni na naše organizacijsko glasilo »TV 15«. Posredujte, da se nanj naročijo čimprej, saj bo to v korist ne samo njim, marveč tudi organizaciji.

Fanči Supan-Cvirn

Od Fanči Supan smo se poslovili 12. februarja na ljubljanskih Zalah. Bila je znana aktivistka med osvobodilnim bojem in po osvoboditvi. Rodila se je pred štirinajsetimi leti na Verdu pri Vrhniku v železničarski družini. V Ljubljani je končala trgovsko akademijo, službo pa je nastopila tik pred vojno pri poštni hranilnici. Med okupacijo se je že v prvih dneh pridružil narodnoosvobodilnemu gibanju. Kot žrtev izdaje so jo odgnali v strahotno nemško taborišče v Ravensbrück. Tudi tam je bila dejavna. Po osvoboditvi je spet nastopila službo pri poštni hranilnici, potem pa o kot izvrstno delavko premeštil v izvršni svet skupščine SR Slovenije. Trpljenje v taborišču ji je izpodkopalo zdravje, da se je morala upokojiti, ni pa mogla več okrevati.

Francka Unetič- Brigita

Francko Unetič, prvoborko in komunistko iz Trbovelj, smo pokopali 25. januarja. — Rodila se je leta 1905 v Trbovljah. Komaj 14 let ji je bilo, ko je začela delati v premogovniku in se uvrstila v delavsko gibanje. Komunistična partija jo je sprejela v svoje vrste že zelo mlada. Francka je sodelovala z mnogimi znanimi predvojnimi komunisti. Na njenem domu je bila od leta 1933 ilegalna partijska tehnika. Njen dom pa je bil tudi pribežališče mnogih ilegalcev. Francka je bila med organizatorji oborožene vstaje. Vsa vojna leta je kot prava partizanska mamica skrbel za borce. Na njeni zadnji poti so jo spremlili številni prijatelji, predvojni komunisti, ljudje iz rudarskih revirjev, ki jo bodo ohranili v trajnem spominu.

Sopek za Lidijo Sentjuro

K PRIPRAVAM NA ODKRITJE SPOMENIKA KMEČKIM UPOROM

Letos praznujemo kar dve za slovenski narod pomembni zgodovinski obletnici — petstoletnico prvega slovenskega kmečkega upora in štiristoletnico velike vstaje hrvaških in slovenskih kmetov. Ti obletnici sta za nas še toliko pomembnejši, ker smo si šele med narodnoosvobodilno vojno pod vodstvom tovariša Tita izvojevali narodno in socialno svobodo. Nikdar ne bo mogoče preceniti nešteti žrtvi in primerno opisati gorja našega ljudstva v njegovih bojih dolgo stoletja. Tega bi se naj globlje zavedeli letos.

Osrednja proslava kmečkih uporov bo menda v Ljubljani, kjer bodo med drugim tudi postavili spomenik, delo kiparja Stojana Batiča. Brali smo, da bodo ta spomenik postavili na grajski planoti nad mestom.

Ne zanima me toliko, kakšen bo spomenik; prepričan sem, da je prireditveni odbor izbral primeren osnutek. Bolj me zanima, kje bo spomenik postavljen. Menim, da Ljubljanski grad za to res ni najbolj primeren, zlasti še, ker smo v novjšem obdobju postavljali zgodovinske spomenike tam, kamor sodijo, kjer so se dogajali zgodovinski dogodki. Lepe izglede za to imamo na Pohorju — pri Treh žebelih, v Stranica pri Frankolovem, v Cerčnem (Šola) in še v mnogih drugih krajih širom po domovini. Tudi v drugih republikah postavljajo spomenike našim junakom in naši revoluciji v neposredni bližini zgodovinskih krajev (Tjentište, Kozara, Zlatibor itd.) Postavljajmo torej spomenike tam, kamor sodijo, kar nam narekuje zgodovina!

S tem, da smo vse osredotočili v svojem republiškem središču, češ da nas Slovence glavno mesto zastopa pred svetom, bomo sčasoma zameglili povezanost zgodovinskih dogodkov z dejanskimi zgodovinskimi kraji. Zgodovinski spomeniki pa lahko učinkujejo primerno le v zgodovinskih krajih. Nič nimam proti našemu glavnemu mestu in Ljubljani. Menim pa, naj bi v Ljub-

ljani postavljali le tiste spomenike, ki spominjajo prebivalce tega mesta na dogodke, povezane z zgodovino mesta.

Osebnost se zavzemam za to — upam, da se bodo s tem strinjali tudi zgodovinarji in drugi — da je treba spomenik kmečkim uporom postaviti pač tam, kjer je padlo največ puntarjev oz. kjer je bilo žarišče kmečkih vstaj — to je v Krškem, Brežicah ali kje drugje, pač na kraju, kjer je to zgodovinsko najbolj upravičeno. Le tako bo spomenik imel svojo zgodovinsko pomembnost, zlasti še, ker je menda vsakemu slovarju znano, da Ljubljana ni bila žarišče kmečkih vstaj.

(Morda bi hkrati s tem prispevkom objavili tudi mnenje uredništva).

FRANJO HOVNİK

Op. uredništva: Pozdraviti je treba zavzetost tovariša Hovnika, našega marljivega dopisnika, da pripisuje postavitvi spomenika našim kmečkim uporom upravičeno velik pomen. Žal pa je vprašanje zastavljenosti manj posrečeno, kar kaže, da so ljudje o letošnjih — vseletnih — izredno številnih, dejansko vseljudeških proslavah obletnic kmečkih uporov še zmeraj premalo poučeni. To velja tudi za spomenike, ki nastajajo letos in ki so jih začeli odkrivati po naši domovini že lani. Področje slovenskih kmečkih uporov v dolgih stoletjih je bila več ali manj vsa naša domovina (seveda tudi sama Ljubljana in zlasti še njena širša okolica). V marsikaterem kraju bodo letos postavili kakšen spomenik ali pa so ga že. V Vidmu ob Ščavnici je lani delala kar cela truma umetnikov, ki so prav vsi izdelovali kmečkim uporom posvečena kiparska dela. Republiški odbor za proslavo kmečkih uporov sodeluje z vsemi občinskimi odbori, kjer bodo letos (ali kjer že proslavljajo) proslavljali zgodovinske dogodke; občinske ali krajevne proslave so posvečene zgodovinskemu dogodku v samih tistih krajih. Skoraj nemogoče bi bilo pripisovati kakšnemu kraju izmed številnih, kateri je najslavnejši v zgodovini naših kmečkih uporov, zakaj — kakor rečeno — naši kmečki upori nikakor niso bili zgolj krajevni dogodki. Prireditelji proslav so nedvomno korenito premislili, ali je potreben tudi osrednji spomenik

vsem našim kmečkim uporom. Kje bi naj stal osrednji spomenik vsem slovenskim kmečkim uporom — vsem v naši politični zgodovini? Ali ni prav, če ga bodo postavili v osrčju naše domovine, kjer ga bo tudi lahko videlo največ ljudi? Zakaj bi z njim ne poudarili, da je glavno mesto naše domovine — tudi ali predvsem glavno mesto našega ljudstva, glavno kot središče vstaj in bojov našega kmeta in vsega našega ljudstva, kot je tuda to bilo kot trdnjava in središče Osvobodilne fronte slovenskega naroda med NOB? — Upamo, da se s tem strinja tudi tovariš Hovnik.

POZNAL SEM VIDICA

Na shiki, ki ste jo objavili v TV 15 z dne 22. februarja 1973 pod naslovom KDO POZNA VIDICA?, je vsekakor Anton Vidic, po domače Čačkov Tone iz Spodnje Dobrave pri Kropi — z njim sem se osebno poznal. Na hrbtni strani zapisano (Zemun 12. VI. 1940) pa pomeni, da se je ta dan morda aal fotografiral v Zemunu, kjer je služil vojaški rok pri konjenici; eden od osmih konjeniških polkov stare Jugoslavije pa je bil stacioniran prav v Zemunu; mogoče je naveden tudi tisti dan, ko se je sestal s Pi-bernikom in mu izročil fotografijo za spomin. Pokojni Tone je bil sila korajžen in postaven »fjest janta«, kot pravimo, še danes se ga večkrat spominjam, kako je pri belem dnevu v vojaški uniformi in z vojaško puško v rokah prikorakal skozi Kropro tisti dan, ko je stopil med prve partizane na Jelovico, mimogrede se je pri frizerju v Kropi dal ostriti in obriti, puško pa je medtem ves čas držal v rokah. Bil sem namreč takrat tudi sam pri frizerju ki je imel lokal nasproti naše hiše. Na vprašanje frizerja, zakaj se gre zopet vojno, je odvrnil, DAGA KLICE DOLŽNOST, DA TAKOJ STOPI V BORBO, »vi pa boste še radi prišli za nami«.

ANTON AZMAN

V MAREZIGAH NE BO MIRU?

Zelo radi bi molčali o zadevi iz Marezig, glede katere smo že postavili stvari na pravo mesto, pa tega ne moremo. Zaradi prepočasnega reševanja zadeve se namreč razraščajo hude in škodljive posledice, ki spominjajo celo na zvestino sovražno dejavnost. Predvsem se nam zdi nedopustno, da se pod firmo človečnosti in demokracije dopušta ustvarjanje jeder, ki nasprotujejo družbenopolitičnim organizacijam v Marezigah. V zadnjem času je namreč prišlo do več primerov izživanja in celo do poskusov fizičnega obračunavanja z borci NOV in drugimi posamezniki, ki tako ali drugače stojijo za našim pisanjem in ga odobravajo. Višek vsega je incident, ki se je zgodil v petek, 16. februarja letos.

Tega dne so člani sveta krajevne skupnosti po končani seji odšli v gostilno, ki je prav tako v zadržnem domu. Tam so poleg Cetina sedeli še: Celestin Kozlovic, Jože Bežan in Klavdij Belic. Potem pa sta vstopila še Felice Bordon in Zeljko Knez. Zacetila sta peti fašistično pesem »Facetto nero (črni cof)«. Ko sta s petjem končala, sta prisleda k omizju, kjer so sedeli Cetin in zgoraj naštetih. To omizje je potem zapelo tudi partizanske pesmi, vendar tako, kot da bi se navzočim borcev rogali. Zeljko Knez je potem izjavil, da bo še pel to pesem in tja tudi to poskušali. Jožeta Severja pa je vprašal, čemu da se je boril.

Vprašujemo, zakaj je najemnik lokala dopustil tako prepevanje in čemu tega ni preprečil Aldo Cetin s svojimi tovariši. Menda mu niso potrebni zavezniki pri naših sovražnikih?

B. I.

Tončka Novljan

Od Tončke Novljan smo se poslovili 30. januarja na ljubljanskih Zalah. Bila je še 52 let. — Rodila se je v Podgorju pri Brežicah v družini malega kmeta. Med osvobodilno vojno je bila aktivista in kurirka. Sivala je za kozjanski odred, potem pa je delala na okrožju do konca vojne. Bila je izredno marljiva. Kot dobra mati je spravila do kruha svoja dva otroka. Uživala je spoštovanje med vsem, ki so jo poznali.

Edvard Troha

Edvarda Troha so 3. februarja ob veliki udeležbi ljudi pokopali na Travi. — Rodil se je leta 1899 v Starem Kotu pri Dragi v družini s dvanaestimi otroki. Komaj 17 let mu je bilo, ko so ga med prvo svetovno vojno poslali na italijansko bojišče. Tam je bil hudo ranjen. V letih 1918/19 se je bojeval kot prostovoljec za severno mejo. Za bratom Ludvikom sta odšla za zaslužkom v Francijo, čez leto dni pa od tam v Kanado. Edvard je v Kanadi sodeloval v naprednem delavskem gibanju. Leta 1938 je bil sprejet v ilegalno kanadsko komunistično partijo. Med osvobodilno vojno naših narodov so se tudi v Kanadi združili napredni Slovenci, Hrvati in Srbi ter začeli podpirati boj proti fašizmu. Slovenci so tudi ustanovili glasilo »Edinost«, ki je seznanjalo kanadsko javnost o našem osvobodilnem boju in se zavzemala za to, da so našo narodnoosvobodilno vojno priznali kot enakopravni člen zavzemskih al. Leta 1948 se je Edvard vrnil v domovino. Med osvobodilnim bojem je izgubil mamo in čeno. Vneto se je lotil dela za obnovo in delal je ves čas do upokojitve v kmetijski zadruzi v Dragi.

Kristijan Gulja

Kristijana Guljo smo pokopali januarja v Vrtovinu na Vipavskem. Bilo mu je 68 let. — Italijani so ga pregnali že pred vojno. Leta 1940 so ga zaprli v zloglasnem tržaškem zaporu, nakar so ga konfirirali v Pisticci. Takoj po italijanski kapitulaciji se je pridružil partizanom. Bojeval se je v prvi prekomorski brigadi. V boju pri Begradu je padel v nemško ujetništvo. Nemci so ga poslali v taborišče v Nemčijo. Domov se je vrnil šele poleti 1945.

Od tedaj je pogosto bolehal. — Bil je zgleđen družinski oče in splošno spoštovan med prebivalstvom.

Jože Vozelj

Od Jožeta Vozlja, Domjanovega ata, smo se poslovili nedavno na pokopališču v Šentlambertu nad Zagorjem. — Rodil se je v Kalu leta 1900. V revni kmetijski družini je bilo kar 13 otrok. Jože se je uvrstil med rudarje v Zagorju. V osvobodilnem gibanju je začel sodelovati leta 1942. Po osvoboditvi je bil med prvimi pri obnovi domačega kraja. Ob odprtem grobu se je od pokojnika poslovil za stopnik ZB NOV Senožeti. Bori in gasilci so spremlili Jožeta na zadnji poti s svojima praporoma.

Jože Teraž

Jože Teraž je umrl 2. februarja. Pokopali so ga v Bohinjski Bistrici ob veliki udeležbi prijateljev in znancev. — Rodil se je leta 1923 na Vrhu pri Boštanjju v rudarski družini. Leta 1935 se je družina preselila na Dolnje Impolje pri Studencu. Jožetu je bilo osemnajst let, ko so ga Nemci leta 1941 izgnali iz domačega kraja kakor mnoge druge naše ljudi iz zasavskih krajev. Leta 1944 se mu je posrečilo priti v domovino, nakar se je pridružil nekje na Gorenjskem borcem IX. korpusa NOV. Po osvoboditvi je bil tajnik krajevnega ljudskega odbora v Studencu pri Sevnici. Leta 1947 je stopil v službo v gozdni milici v Kostanjevici, od koder je bil premeščen v Bohinjsko Bistrico. Malo pred smrtjo je bil upokojen kot komandir postaje milice v Beh. Bistrici. Za medvojne in povojne zasluge je prejel več odlikovanj.

Ivan Dolar-Široki

Od Ivana Dolarja-Širokega smo se poslovili 14. februarja na kočevskem pokopališču. — Rodil se je leta 1900 v Polšniku. Pred vojno je bil desinfektor za kočevski okraj. Uživljal je ugled kot lovec in gojitelj divjadi. Vneto je deloval tudi kot jamar. Sodeloval je tudi z znanim revolucionarjem Jožetom Šeškom. Leta 1942 se je pridružil borcem. Po ustanovitvi Cankarjeve brigade je bil intendant njegovega 2. bataljona. Dne 20. decembra 1942 je na Starem brezju doživel strahoto: Italijani so pobili ves rajonski odbor OF Koprivnik; Dolar si je tedaj komaj rešil življenje. — Član partije je bil od septembra 1942. Novembra 1943 je napredoval za poročnika, kmalu potem pa za kapetana. Dolgo je deloval v partizanskih bolnišnicah na Kočevskem Rogu. Bil je večkrat odlikovan: za hrabrost, za zasluge za narod in z drugimi odlikovanji. Marsikje ga bomo pogrešali kot neutrudnega delavca in ustvarjalca.

RAD BI SE INVALIDSKO UPOKOJIL

J. K. Košaki

Vprašanje: Pišete, da ste stari 52 let, da ste slabega zdravja in da imate priznanih 18 let pokojninske dobe. V NOV ste bili od leta 1944. Zanima vas, če imate pogoje za invalidsko upokojitve, ker ste zadnje čase več pri zdravnikih kot v službi.

Odgovor: Skupna pokojninska doba mora dosegati vsaj eno tretjino delovnih let, to je let od 20. leta starosti do nastanka invalidnosti. Za starost 52 let se zahteva najmanj 10 let in 8 mesecev pokojninske dobe in 3 leta ter 4 mesece zavarovalne dobe v zadnjih petih letih, oziroma 6 let in 8 mesecev zavarovalne dobe v zadnjih desetih letih (po zakonu iz leta 1965). Seveda bo morala invalidska zdravniška komisija pri zavodu za socialno zavarovanje ugotoviti tudi vašo nesposobnost za delo. Običajno pa zdravnik, ki zdravi zavarovanca, predlaga invalidsko upokojitve.

VPRAŠANJE O USKLADITVI POKOJNIN

M. M. AJDOVŠČINA

VPRAŠANJE: Ste starostni upokojenec. Upokojeni ste bili 1.5.1970 iz zdravstvenih razlogov s polno delovno dobo. Poznate več upokojencev, ki so bili upokojeni dve, tri leta prej kot vi z nepopolno delovno dobo, imajo pa večjo pokojnino kot vi, da tistih, ki so sedaj upokojeni, sploh ne omenjate. Zato v dopisu sprašujete, če se bodo vse te pokojnine v letu 1973 uskladile.

ODGOVOR: Čeprav smo o vprašanju različnih pokojnin že večkrat pisali, vam vseeno lahko na kratko odgovorimo na vaše vprašanje. Dejstvo je, da se po pokojninskem zakonu, ki je velja do sedaj in ki se uporablja lahko še letos, pokojnina določa glede na pokojninsko dobo in pokojninsko osnovo. Pokojninsko dobo predstavljajo navadno leta zaposlitve pa tudi posebna doba, kot udeležba v NOV, v internaciji itd. Pokojninska osnova pa je petletno poprečje osebnih dohodkov. Po domače povedano: pokojnina je odvisna od števila let zaposlitve in osebnih dohodkov. Iz tega izhaja, da pokojnine ne morejo biti enake in da ima tisti, ki je šel prej v pokoj, glede na visoke osebne dohodke višjo pokojnino kot tisti, ki je šel v pokoj kasneje, pa je imel nižje prejeme. Tudi v isti stroki se je to pogosto lahko dogodilo, ker so bili odločilni predvsem osebni dohodki. Jasno je, da pomeni to precejšnjo krivico, ker so lahko delavci enake stroke, enako kvalificirani, imeli močno različne pokojnine. Novi pokojninski zakon, ki velja od začetka letošnjega leta še ne govori o tovrstnem izenačevanju, kaj bo prinesel čas, pa bomo še videli.

Graditelji hiš, garaž
in gospodarskih poslopij
v letu 1973!

Najbolje boste vložili
svoje prihranke,
če si pravočasno nabavite
kvalitetne legozidake!

Izkoristite izvensezonski popust
5%, ki ga nudimo do konca
februarja

Legozidake dobite tudi pri vseh
kmetijskih zadrugah

STANDARD — INVEST,
Ljubljana, Celovška cesta 89

TOVARNA — VODOVODNA
CESTA 101
telefoni: 55-475, 57-477

DELO

CASOPISNO IN GRAFIČNO
PODJETJE

Ljubljana, Titova—Likovarjeva—
Tomiščeva

BLAŠNIKOVA TISKARNA
TISKARNA »DELO«

- Tiska časopise, revije, knjige, publikacije, razglednice, prospekte in reklamne tiskovine
- Izdeluje enobarvne in večbarvne klišee v najmodernejši tehniki
- V sklopu podjetja je specializirani obrat za večbarvni tisk, lakirnico in plastičarstvo
- Izdaja osrednji slovenski dnevnik »DELO«
- zabavni tednik »TEDENSKA TRIBUNA«
- Ilustrirano revijo »TOVARIS«
- štirinajstodnevnik »NAŠI RAZGLEDI«
- revijo »AVTO«
- revijo »STOP«
- zabavni tednik »ZVITOREPEC«

Pašan iz Bosne

(nadaljevanje)

Sedanjí občinski sodnik za prekrške v Radovljici Alojz Novak je povedal, da so ga nekoč s skupino fantov prijeli, češ da je raznašal ter trosil komunistične letake. V čakalnici žandarmerijske postaje jih je stražil Pašan, ki ga dotlej še niso poznali. Ko so fantje v skrbeh tiho ždeli na klopih, jim je Pašan zaupno pritaženo zabil: »Fantje, pazite! Nihče ne sme nič priznati in ne omeniti nobenega imena! Nobeden nič ne ve, kaj bi naj kdo delal in nikdar niste bili skupaj!«

Fantje so v zadregi menicali, ker niso vedeli, ali jih žandar provocira ali pa jim morda res hoče pomagati. Ko pa jih je prijel, vsakega posebej potrepal po ramenih, si je pridobil njihovo zaupanje. To jih je opogumilo, da so se laže izmuznili neprijetnostim.

Upokojenec Justin Ažman je pred vojno delal v kroparski tovarni. Tam je bil sekretar celice KP. Dobro se spominja nekega dne leta 1933, ko bi morali žandarji pri Zagorju napraviti preiskavo. Pašan je to telefoniral poštni uradnici Režki Legat v Kropi, njen mož, komunist, je to sporočil Ažmanu, ta pa je opozoril Zagorja na nevarnost.

Tedaj je bil komandir žandarmerije za radovljiški okraj podporočnik Marjan Strniša, surov preganalec naših naprednih ljudi. Med okupacijo je hlapčeval okupatorju. Leta 1943 pa je bil belogardistični poveljnik na Turjaku. Tam so ga ujeli in ga potem postavili pred ljudsko sodišče v Kočevju, da ga je doletela zaslužena kazen.

Strniša se je razburjal, da ni bilo moč goče izslediti nobenega komuniste, čeprav je sam v Radovljici prejel nič koliko ovadb. Poslal je Pašanu dopis, ki se ga ta še dobro spominja. Grajal je Pašana, da ni izsledil »nobenega primera prevratniške dejavnosti in elementov, ki širijo komunistično dejavnost«. Zapisal je: »Dvomim o vaši sposobnosti in občutljivosti do komunistov...«. Strniša je zahteval, naj mu Pašan nemudoma odgovori, kaj je ukrenil in dosegel z ukrepi.

Pašan mu seveda ni mogel poslati zadovoljivega odgovora. Poskrbel pa je, da je sum o naklonjenosti prepričljivo ovrgel. Okrajni načelnik Vrečar mu je tistega dne telefoniral, da ima Zagar na podstrešju šole tri zaboje prevratniške literature. Pašan je nemudoma sedel na kolo in pohitel v Križnarju v Lipnico. Naročil je Križnarju, naj sporoči Zagorju, da bo odstranil literaturo in da bo naslednje jutro prispel s patruljo na preiskavo vse šole. Hitro se je vrnil v Podnart in naročil žandarjem, naj pokličejo dva domačina, znana ovaduh, da bosta naslednji dan kot prič pri preiskavi na šoli. Nalašč je izbral dva, ki je o njih sumil, da bi bila utegnila ovaditi Zagorja.

Ko je potem Pašan potrkal na Zagorjeva vrata je bil Zagar že pripravljen. Pašan je strogo uradno ukazal: »V imenu zakona vam ukazujem, da mi takoj izročite komunistični material, ki ga skrivate v šoli!« Zagar je seveda moral igrati, da je zelo presenečen, in zatrjeval, da prav nič ne skriva — pred žandarji in ovaduh. Pašan je napovedal preiskavo. Vstopili so. Pašan je ukazal žandarjem naj preiščejo natančno vso šolo, od pritličja do podstrešja. Ovaduha sta nestrpno pričakovala, kakšen bo uspeh preiskave. Toda vse je bilo zaman. Literaturo, ki je bila skrita na podstrešju, je sin Iztok s sedem Jožetom Resmanom-Bodljajem ponoči prenesel v bližnjo kmečko hišo.

Po končani preiskavi se je Pašan opravičil Zagorju in mu izdal pismeno potrdilo o opravljeni preiskavi. Pašan je tisti dan napisal obširno poročilo okrajnemu načelniku Vrečarju. Izrazil je mnenje, da je bila ovadba proti Zagorju plod sovraštva med kmeti. Pismo je osebno izročil Vrečarju in mu še ustno pojasnil, kaj bi utegnilo biti vzrok ovadbe. Zahteval je, naj zaradi javnega reda in miru na žandarmerijskem področju razveljavi seznam »sumljivih oseb«, češ da sumničenje povzroča še hušje trenje in nezadovoljstvo med ljudmi. Vrečar je očitno ugodno sprejel Pašanovo utemeljitev, saj je že čez dva dni poslal pismeni nalog na postajo v Podnart, da je treba seznam ovadenh ljudi uničiti. Pašan je kmalu nato sporočil presenetljivo novico Zagorju...

S tem dejanjem je Pašan dokazal svojo privrženost partiji in si pridobil popolno zaupanje. Številne uspehe, ki so jih komunisti dosegli na kroparskem in kamnogo-riškem področju, je vsekakor deloma omogočilo soodelovanje Pašana. Pašan je vodil svoje patrulje v nasprotni smeri od tam, kjer so bili na akciji komunisti. Tudi znameniti sestanek komunistov gorenjskega ok-

rožja na Vodica leta 1940 je pravzaprav varoval Pašan s svojimi ljudmi, ki tega seveda niso vedeli.

Napočila je usodna pomlad 1941. Komandir žandarmerijske postaje v Podnartu Pašan Mehmedović je bil nesrečen kot še nikoli. Počutil se je nemočnega. Blizalo se je razsulo. To je bil prepričan, ko je 1. aprila dobil strogo zaupno navodilo, da mora takoj uničiti ves arhiv razen nekaterih listin, ki jih pa mora spraviti na varno... V splošni zmedbi se mu je zdelo najprimernejše da vzame puško v roke in gre na boj. Žandarjem je ukazal, naj pospravijo vse in odnesejo na varno, kar je bilo potrebno. Ko so to storili, je zaklenil postajo in v popolni bojni opremi s svojimi žandarji odšel v Kranj. Pričakoval je, da jih bodo poslali na bojišče. V Kranju pa ni nihče vedel za kakšen razpored. Zato se je Pašan s svojim oddelkom odpravil v Domžale. Od tam pa so nadaljevali pot v Litijo. Po nepopolnih novicah je fronta nastajala neke na Dolenjskem. Toda še preden so prišli čez Savo, je bilo že vsega konec... Vojaštvo se je brezglavo razkropilo, vojaki so odmetavali orožje in prva skrb jim je bila, da bi jih Nemci ne ujeli in poslali v ujetništvo.

Pašana se je držal le še narednik Koganovič, doma iz Like. Drugi žandarji so se kar izgubili. Oba sta obdržala opremo. Odločila sta se, da se vrmeta na Gorenjsko in se umakneta v hribe. Neke pri Ljubljani pa ju je prestregla italijanska patrulja. Razorožili so ju, nato so ju spustili. Potem sta bila v nevarnosti, da bi ju ujeli Nemci. Zato sta vsak zase nadaljevala pot na Gorenjsko.

Ko se je Pašan vrnil v Podnart, na veliko presenečenje tam še ni bilo Nemcev. Orožniška postaja je bila še nedotaknjena. Pašanova prva skrb je bilo orožje, ki ga je imel na zalogi v kleti. Poklical je zanesljive znance in jim orožje razdelil, da ne bi prišlo v roke okupatorju. Medtem so bližnjo Kropo zasedli nemški žandarji. Ko je Pašan že hotel oditi na Jelovico, je prispel v Podnart nemški seš z naročilom, naj se zgleda na žandarmerijskem poveljstvu v Kropi. Naključje je hotelo, da je bil poveljnik prav Tirolec Martin Strobl, star Pašanov znanec. Ta žandar je bil namreč že pred prvo svetovno vojno v službi v Tuzli. Tako sta se srečala kot stara znanca. Strobl je še zmeraj kar dobro govoril hrvaško. Obujal je spomine na Tuzlo, ljudi in stare čase ter se prijateljsko pozanimal za Pašanovo življenje. Pašan je izkoristil priliko in skušal znanca kar najbolj prepričati, da so domačini zelo dobri ljudje, ki jim je edina skrb za delo ter družinsko življenje in da se s politiko niso nikdar ukvarjali. Ni mu bilo težko uganiti, da se Strobl ni počutil udobno v vlogi okupatorja. Ni se zmotil o njem. Italijanski fašisti so Strobla leta 1943 prijeli in ustredli zaradi sodelovanja s partizani.

Strobl je sporočil Pašanu: »Zdaj boste gledali na svojo dosedanje službo delali pri nas, dokler ne bo drugega ukaza. Najprej bomo napravili prevzem postaje v Podnartu, nato pa boste pomagali pri preiskavah in pobiranju orožja, kolikor še ni oddane-ga.«

Pašan se je z največjim naporom obviadal, da ni planil iz pisarne ter pobegniti v hribe. Še ves omotičen je odhitel v Podnart. Med potjo se je ustavil v Lipnici pri znancah in jim pojasnil, kakšen je položaj. Naročil je naj takoj vse sporočijo Zagorju. Ze istega večera je Križnar poslal sla k Pašanu z navodilom Zagorja, naj ostane pri žandarjih, češ da bo tako lahko veliko več koristil osvobodilnemu gibanju, kot pa če bi odšel na Jelovico.

Tako je Pašan po navodilu organizatorja vstaje postal nemški žandar. To je bilo za Pašana najbolj mučen prelom v življenju, saj se je zavedal, da si bo nakopal najhujše zaničevanje zvestih prijateljev in zancev. Hudo je bilo — večkrat pozneje je moral prenašati najbolj boleče zaničevanje.

Nemci so prevzeli postajo v Podnartu. Pašan je ostal podrejen žandar na postaji. Povedal jim je, da so jugoslovanski vojaki razdejali vse skladišče, pobrali orožje in opremo ter uničili arhiv...

Pašan je prve dni hodil z neanskimi žandarji kot tolmač. Našli seveda niso nič. Medtem pa ga je čakalo še eno neprijetno presenečenje. Prispela je okrožnica, da se morajo vsi nekdanji žandarji, policisti itd. po rodu iz nove »neodvisne države Hrvatske«, prigrasiti ustaškimi oblastem v Zagrebu, da bodo prevzeli nove dolžnosti... Pašan je dokazoval, da je vse življenje živel zunaj Bosne in da ima le na Gorenjskem družinske vezi. Strobl je pokazal razumevanje in mu je pomagal, da se je izmuznil ustašem.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Važno za upokojence

Da bi bila upokojencem dana možnost v kar največji meri uveljaviti pravice, ki jih določa novi Statut pokojninskega in invalidskega zavarovanja v SR Sloveniji — objavljen je bil v Uradnem listu SRS, št. 1/13 — je važno, da vedo tole:

1. Po uradni dolžnosti bodo upokojencem znova odmerjene:

a) začasne invalidske pokojnine
b) invalidnine za okvare, ki so posledica bolezni ali poškodbe zunaj dela in so bile uveljavljene do 13. I. 1967;

c) dodatek za pomoč in postrežbo
Upokojencem-upravičencem gornjih dajatev ni treha vlagati zahtevkov.

2. Ponovne odmere se bodo opravile na zahtevo upokojencev v naslednjih primerih:

a) upokojenci, ki jim je bila pokojninska osnova izračunana po 5-letnem osebnem dohodku, pa jim za odmero pokojnine ni bilo všeto 5-letno poprečje osebnih dohodkov, temveč poprečje zadnjih dveh let, povečano največ za 5 odstotkov (to je bila omejitev, ker je dohodek zadnjih dveh let bil nižji od valoriziranega polletnega poprečja) lahko zahtevajo, da se jim pokojnina odmeri na podlagi valoriziranih osebnih dohodkov 5-letnega poprečja;

b) upokojenci, ki jim je ob uveljavitvi pravice do pokojnine ostala pokojninska doba nad polnimi leti, vendar najmanj 6 mesecev, lahko zahtevajo, da se jim poveča pokojnina tudi za 6 mesecev. To povečanje znaša eno polovico odstotka za polno leto (v večini primerov se bo za 6 mesecev pokojnina povečala za 1 odstotek).

c) upokojenci, ki so po izpolnitvi po-

gojev za polno pokojnino ostali še naprej v delovnem razmerju, torej po 35 letih pokojninske dobe ženske in po 40 letih moški (borci pred 9.9.1943 oz. pred 13.10.1943 po 30 letih ženske in po 35 letih moški) lahko zahtevajo, da se jim za vsako polno leto take zaposlitve poveča pokojnina za 1 odstotek, vendar skupaj največ za 5 odstotkov;

d) invalidski upokojenci, upokojeni v starosti med 50 in 55 leti ženske in v starosti med 55 in 60 leti moški in če njihova pokojnina spričo raznih beneficij ni dosegla 85 odstotkov od pokojninske osnove, lahko zahtevajo, da se jim prizna dodatek za invalidnost;

e) zavarovanci, ki so utrpeli po 14.1.1967 dalje telesno okvaro zaradi bolezni ali poškodbe izven dela, ki pa mora znašati najmanj 50 odstotkov lahko zahtevajo, da se jim taka okvara oceni in na podlagi nje prizna invalidnina.

Ce bodo take zahteve vložene do 30.6.1973, se bo nova odmerjena pokojnina in invalidnina priznala od 1.1.1973 dalje, v kolikor pa bodo zahteve vložene po tem datumu, pa se bodo pravice priznale od prvega dne naslednjega meseca po vložitvi zahtevka.

O navedenih zadevah so razpravljali predtelo sredo, 14. februarja, predstavniki društva upokojencev treh severnoprimerjskih občin, Ajdovščina, Nova Gorica in Tolmin v Novi Gorici.

Upokojenci, ki bodo uveljavljali navedene pravice morajo imeti s seboj odločbo o pokojnini.

F. HLADNIK

JEZIKOVNO OGLEDALO

V čigavo nadležnost?

Bilo je zanimivo in koristno predavanje. Dvorana je bila polna. Tu si videl moške zelo različnih poklicev in starosti. Vsi so napeto sledili predavateljevim besedam o nujnosti priprave na splošni ljudski odpor (ali SLO, kot se je že udomačila aktivistična kratica za ta pojem).

Edino, kar me je (in morda še koga) motilo na tem predavanju, je bila polomljena slovenščina.

»Na terenu je treba pravočasno prikupiti informacije.« Pravilno in veliko lažje bi bilo, če bi predavatelj dejal, da je treba »...pravočasno zbrati podatke.«

»Prizadevali so si natanko ustanoviti sovražni položaj.« Nepoučen

poslušalec bi lahko razumel ta stavek dvournno. Vsak pa bi predavatelja pravilno razumel, če bi dejal: »Prizadevali so si, da bi natanko ugotovili, kje je sovražnikov položaj.«

Namesto »dobro osmatranje« bi rekli po slovensko »dobro opazovanje«.

»To spada v nadležnost višje komande.« Namesto »v nadležnost« bi rekli po slovensko »v pristojnost«. (Sicer je človeku včasih res nadležno, kar dobi v »nadležnost«.)

Namesto »podružabljenje narodne obrambe« bi morali reči »podružabljenje narodne obrambe«, zakaj družabnost je nekaj drugega kot družbenost!

F. TREBEC

Industrija bombažnih izdelkov - Kranj

Industrija bombažnih izdelkov »IBI«
Kranj je specializirano podjetje za jacquardske tkanine.

Izdelujemo tkanine za dekorativne zavese iz sintetičnih vlaken

v najmodernejših vzorcih in modnih barvah, jacquard tkanine

za posteljna pregrinjala in jacquard gradle za posteljne vložke.

Cenjenim odjemalcem
se priporočamo.

Zmagala so razumna in pravična stališča

Ze v prejšnji številki smo poročali, da je bil 14. februarja letos dosežen samoupravni dogovor med občinskimi skupščinami o pogojih in merilih za ugotavljanje socialne ogroženosti kmetov-borcev oziroma za podeljevanje varstvenega dodatka. Zdaj smo dobili na razpolago zapisnik s tega posveto- vanja, zato lahko o njem natančneje poro- čamo.

Posvetovanje je bilo v prostorih izvršnega sveta skupščine SR Slovenije, udeležilo se ga je 52 predstavnikov občinskih skupščin, vodil pa ga je republiški sekretar za delo Pavle Gantar. Prvotno se je od 46 občinskih skupščin kar 41 odločilo za predlog pogojev in kriterijev, ki ga je pripravila posebna komisija republiškega odbora Zveze zdru- ženj borcev NOV Slovenije, dve za enačico, ki pomeni povzetek sedanje ureditve, in dve občinski skupščini za pogoje in kriterije, kakršni veljajo za podeljevanje invalidskega dodatka po zakonu o vojaških vojnih inva- tidih. Za spremembo prve enačice je dala dopolnitve kar 29 občin od 41.

V nadaljevanju razprave so predstavniki občin najprej ovrgli predlagano določilo iz prve enačice, češ naj bi imel pravico do varstvenega dodatka kmet-borec, čigar do- hodki z upoštevanjem družinskih članov iz kmetijske dejavnosti ne bi presegali 300 di- narjev mesečno, od drugih dohodkov pa 375 dinarjev mesečno na družinskega člana. Sprejet je bil predlog predstavnika občin- ske skupščine Ljubljana Vič-Rudnik, ki do- loča: »Pravico do varstvenega dodatka ima kmet-borec v primeru, če dohodki od kme- tijske dejavnosti in drugi redni dohodki kmeta-borca in njegovih družinskih članov ne presegajo mejnega zneska najnižjih po- kojniških prejemkov, kot ga vsako leto določa skupščina skupnosti invalidskega in pokojniškega zavarovanja...«. Ta mejni znesek je v preteklem letu znašal 688 dinar- jev, za letos pa je določen na 833 dinarjev.

Začela se je obsežna razprava o prvem in izpreminjavalnem predlogu. Izpreminjavalni predlog Ljubljana Vič-Rudnik so takoj pod- prli predstavniki mnogih drugih občin zlasti iz ljubljanske okolice, nekateri pa so izra- žali pomisleke o tem, kje bo denar za izpla- čevanje varstvenega dodatka po izpreminje- valnem predlogu. Prišlo je do glasovanja. Za izpreminjavalni predlog občinske skup- ščine Ljubljana Vič-Rudnik je glasovalo kar 51 delegatov, samo predstavnik ene občine je bil za predlog posebne komisije republi- škega odbora ZZB NOV Slovenije, predstavi- telji 8 občinskih skupščin pa niso glasovali.

Druga ločna točka, ob kateri so se lomila kopja, je bilo vprašanje, kako naj se določajo dohodki od kmetijske dejavnosti. Po predlogu komisije za socialna in zdrav- stvena vprašanja republiškega odbora ZZB NOV Slovenije naj bi se za ugotavljanje dohodkov od kmetijstva upošteval katastr- ski dohodek, praviloma povečan štirikrat, dvakrat v primeru, če je na kmetiji več kme-

tov-borcev, in enkrat, če je borec nepokreten in stalno rači tujo pomoč. Tudi v tej zvezi je bil sprejet izpreminjavalni predlog občin- ske skupščine Ljubljana Vič-Rudnik, ki pra- vi, da se za ugotavljanje dohodkov od kme- tijstva upošteva katastrski dohodek, pravilo- ma povečan dvakrat enojno naj se katastr- ski dohodek upošteva, če je na kmetiji več kmetov-borcev, katastrski dohodek pa se sploh ne upošteva, če je borec nepokreten in rabi stalno tujo pomoč ter v primeru, če je kmet-borec samohranilec. V nadaljeva- nju izpreminjavalnega predloga skupščine Ljubljana Vič-Rudnik je natančneje določe- no, kako se upošteva dohodek družinskih članov in sicer za dohodek iz delovnega raz- merja povprečni mesečni dohodek iz prejš- njega leta, zmanjšan za 67 odstotkov, za upokojene družinske člane pokojnina za de- cember prejšnjega leta, zmanjšana za 70 odstotkov, za dohodek družinskega člana od samostojne poklicne in gospodarske dejav- nosti in za redni dohodek od stavb pa se šteje osebni dohodek, ki je bil podlaga za odmero davka. Med redne dohodke se ne štejejo invalidski prejemki, dodatek za tujo nego in pomoč, otroški dodatek, dohodki iz naslova odlikovanj, diagrafe učencev v gospo- darstvu, štipendije in socialne podpore. O tem, kdaj se šteje kmet-borec za dela ne- zmogljivega, odloča izvid in mnenje zdravniška zdravstvene službe.

Za krepitev obrambne sposobnosti občanov

Z REDNE SKUPŠČINE ZZB NOV OBČINE TREBNJE

V soboto, 24. t. m., je bila redna skup- ščina Zveze združenj borcev NOV občine Trebnje.

Uvodne besede predsednika Janka Ovna, jedrnato, kritično poročilo o delu članstva in krajevnih združenj pa tudi živahna, vse- binsko bogata skupščinska razprava izpri- čujejo, da je ta njihova družbeno politična organizacija v sedanjem političnem trenutku v sklopu vseh družbenopolitičnih organiza- cij dala razmeroma velik prispevek k skup- nim prizadevanjem.

Občinski odbor ZZB NOV in skoraj vsa združenja so odločno podprli postavke v pi- smu izvršnega biroja predsedstva ZK Ju- goslavije in predsednika tovariša Tita ter še zavzeto izrekli za ustavne spremembe, zave- dajoč se, da nastopajo odločilni trenutki in boju za nadaljnjo graditev naše samouprave družbe. Svoje delovanje so usmerili pro- ti nekaterim nepravilnostim, ki so se pojav- ljale v družbenem življenju ob potrošniški miselnosti ter težnji po lažnejšem življe- nju. Nastopili so proti sebičnemu pehanju za zgolj osebne koristi, proti različnim, ne- vzglednim primerom birokratizma in duše- nja pravic delavcev — samoupravljalcev, v zavesti, da so za takšne nepravilnosti odgo- vorne ne le organizacije ZK, temveč vse družbenopolitične organizacije. Tudi njihova — in ne na zadnjem mestu. Zato so še posebej naglasili, da morajo dosledno nego- vati revolucionarne tradicije osvobodilnega boja in ljudske revolucije, varovati, širiti in naprej razvijati moralno etične vrline, ki so prevečale zavedne ljudi v narodnoosvobodil- nem boju in ljudski revoluciji, zlasti med našo mladino; zakaj na prizoriščih družbe- nega dogajanja stopajo pri nas še nekaj ča- sa novi, mladi kadri, ki se seveda niso mo- gli oblikovati v tem boju.

O tem, ko so bili sprejeti izpreminjavalni predlogi občinske skupščine Ljubljana Vič- Rudnik, je zmagalo razumno stališče, ki temelji na načelu, da je treba upoštevati stvarne razmere na našem podeželju. Čeprav je katastrski dohodek še vedno sporen pri ugotavljanju dohodkov od kmetijstva, po- sebno pa je sporno povečanje za dvakrat, je doseženi kompromis vendarle velik napre- dek v primerjavi z dosedanjim gledanjem na kmeta.

Ker je nastalo vprašanje, od kje dobiti denar za kritje izdatkov za izplačevanje var- stvenega dodatka kmetom-borcem, je bilo posebej dogovorjeno, da morajo občinske skupščine čim prej sporočiti število borcev, ki jim bodo priznale status socialne ogrože- nosti, in koliko denarja bo potrebno za krit- je stroškov iz naslova varstvenega dodatka. Brez teh podatkov izvršni svet ne more sprejeti sklepa o razdelitvi denarja, ki ga mora po zakonu dati za kritje polovice iz- datkov za izplačevanje varstvenega dodatka. Nadalje je tovariš Franc Bricej opozoril, da občinske skupščine in kmetje zavezanci močno zaostajajo v plačevanju svojih obve- znosti po zakonu o starostnem zavarovanju kmetov. Če se to stanje ne bo popravilo, obstoja nevarnost, da upravičenci ne bodo mogli uresničiti pravic, ki jim jih zagotav- lja zakon.

S. F.

VEC SNAGE, MANJ SMETI IN MANJ DELA ZA SMETARJE — to je že zdaj geslo, zakaj marsikje po svetu prava povodenj odpadkov one- snažuje ceste, zemljišča, pa tudi sama stanovanja. Smetnjaki in sme- tišča so postali premajhni, naj- hujša težava pa je, ker so mnoge vrste odpadkov, zlasti zaboji, škat- le, plastične posode, vrečke itd. neuničljivi. Tako se te zavržene em- balaze nabira in kopiči čedalje več ne le na smetnjakih, marveč v ne- katerih mestih že na vsakem ko- raku. Zato imajo zelo hvalažno na- logo strokovnjaki, ki se ukvarjajo z izdelavo ovojnine (embalaže) za blago, saj blaga pač ni mogoče prodajati kar samega, ne da bi bilo primerno zavito. Kemiki sodijo, da bi zlasti v živilski stroki lahko uved- li posode ali vrečke iz takšnih sno- vi, da bi bila tudi ovojnina užitna, kakor so n. pr. obliti za sladoled ali nekatere vrste zdravil. Zelo pri- poročljivi pa bi bila zlasti snovi, ki bi pod vplivom svetlobe hitro raz- padla in bi na prostem ne puščala sledov. V Ameriki se s to nalogo že zelo resno ukvarjajo. Tako je priča- kovati, da se bo kmalu razširila em- balaza iz tvoriva (plastika), ki ni odporna za sončno svetlobo; na svetlem tako rekoč kar skopni. Ko bi ovojnina opravila svojo vlogo na poti iz prodajal do porabe, bi kratko malo »izginila«. Takšno snov že poznajo, namreč polipropilen, ki ga sicer uporabljajo za umetne tka- nine, a z določeno primesjo, da ga svetloba ne uniči. Če bi ga uporab- ljali za embalažo nezavarovanega za svetlobo, bi bil kot nalašč za ta namen.

ELEKTRONSKE NAPRAVE, KI OPOZARJAJO ZE POL LETA PREJ NA POVODNJI, so začeli uvajati v Sovjetski zvezi. Natančnejšega opi- sa teh naprav ni, domnevati pa je treba, da uporabljajo elektronske računalnike, ki zbirajo podatke o vodnih razmerah velikih porečij, pa tudi podatke, nujno potrebne za napovedovanje vremena za več me- secev vnaprej.

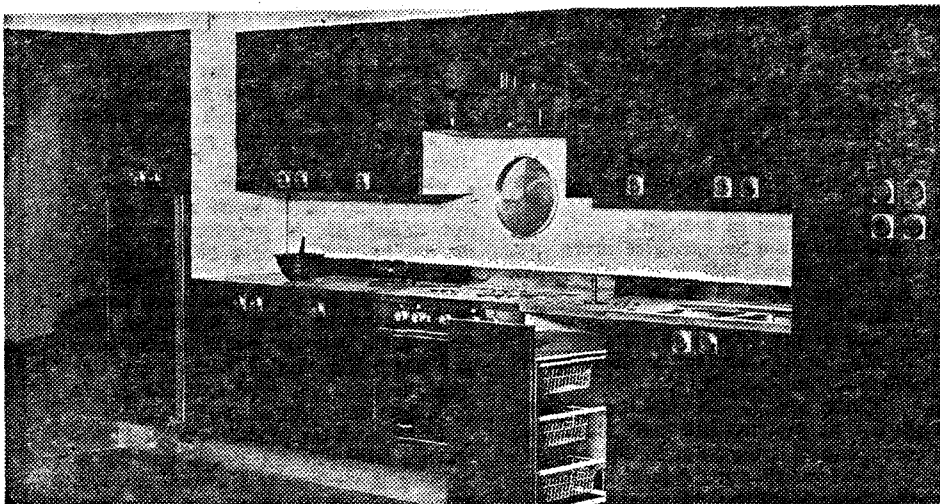
dobro je, če veste

TELEVIZIJA — VZGOJA ZA NA- SILNEŽE. Nedavno so v Münchenu nemški vzgojitelji in učenci raz- pravljali, kako televizija vpliva na mladino. Prof. H. Heinrich je poročal, o znanstvenem raziskovanju šolarjev v starosti od osem do enajst let. Raziskovalci so dognali, da so po- stali otroci, ki so gledali na televiziji prizore o nasilju in divjaštvu pov- prečno nad dvajset ur, mnogo bolj drzni in surovi kakor pa drugi šol- larji. Kazali so znamenja duševnega nemira, spali so nemirno in postali so bledi. Večkrat pa jim je tudi po- stalo slabo, z znamenji kot med morskimi boleznimi. Bili so mnogo bolj prepirljivi in napadali. Neka- tere je popolnoma prevzela strast za televizijo, da niso mogli vzdrže- ti, če niso dan za dnem posedali dol- ge ure pred zaslonom. Raziskovalci so nadalje ugotovili, da televizija ovira naravni duševni in čustveni razvoj otrok, ki prepogosto poseda- jo pred zaslonom. Zlasti je televizija škodljiva za otroke do njihovega de- vetega leta.

MOSTOVI OPOZARJAJO SAMI, DA SE BODO PODRLI... Preobre- menjeni ali slabo zgrajeni mostovi oddajajo posebne zvoke, nekakšno cviljenje ali škripanje, ki pa jih člo- vek ne more slišati, čeprav ima še tako dober posluš. Toda trdnost mostov je mogoče preiskovati s po- sebnimi slušnimi aparati. To so že dokazali v Angliji. Uporabljajo elek- tronske aparate, da z njimi lovijo zvoke, ki jih oddajajo stavbne kon- strukcije zaradi napetosti v betonu ali drugem gradivu. Doslej so nove mostove, preden so jih oddali v pro- met, preskusili z drugimi instru- menti, s poskusnimi obtežitvami in z natančnim merjenjem upogibanja in nihanja konstrukcije. Uporaba slušnih aparatov za ugotavljanje trdnosti ali nosilnosti mostov ima velike prednosti, zlasti še, ker je mogoče konstrukcije stalno nadzi- rati in takoj ugotavljati dovolj zgo- daj nevarnost. Stalen nadzor nad zelo obremenjenimi, zlasti železniški- mi, mostovi pa je tudi nujno potre- ben. Pomebno je tudi, da lahko z aparati te vrste preskusijo hitro, ali so stavbe še dovolj trdne ter upo- rabne po močnejšem potresu.

brest cerknica
industrija pohištva jugoslavija
telefon 791-080 telex 31-167

kuhinja »sirena« **lipa** ajdovščina
tel: 065-73011

Dakijev proletarec in prezrt spomeničar

Usoda se je z nekaterimi borci kaj čudno poigrala. Najpogostejše s tistimi, ki so za puško prijeli tako rekoč še mlečnozobi in ki niso nikoli poznali strahu. Izkušeni so bili samo za boj in verjeli so, da so vsi ljudje tako skromni in pošteni kot oni sami, potem pa jih je razočaranje spravilo v tira...

Stanetu Reženu življenje ni prizaneslo z bridkostmi. Ena najhujših je bila izdaja lastnega brata.

Stane se je rodil 15. maja 1924 na Vrhu nad Mokronogom. V osnovno šolo je šel s šestimi, končal pa jo je s štirinajstim letom. Potem so ga starši poslali v uk za mehanika k Francu Bitencu v Brežice. Tam mojster pa je bil vdan pijaci in z vajenci je zelo grdo ravnal. Staneta je gonil v cerkev in ga pretepaval, dokler ga ni pregnal iz delavnice. S stricovo pomočjo so Staneta sprejeli na uk v mehanično delavnico rudnika v Krmelju na Dolenjskem. Tam pa je dobil za mojstra zelo dobrega človeka, ki mu je bil ne le učitelj, ampak tudi tovariš. V delu pri tem dobrem človeku je Stane dočkal okupacijo dežele po fašističnih vojskah.

Ali je imel Stane le veselje do orožja kot vsi mladi ljudje ali pa je že tedaj sovažil tujce, ki so bahato koračili po naših cestah in vsiljivo dvorili našim dekletom? Vsekakor se je že ob razsulu bivše vojske vsestransko oborožil. V gozdu pod vasjo je shranil puškomitraljez »zbrojevka«, zabojček streliva z okvirji in priročno žandarsko puško. Od tam so se pogosto slišali rafali, ker se je Stane pridno vadil v streljanju. Že prve dni pa je k sestri Mici začel zahajati italijanski karabinjer Laharnar, ki pa ga niso zanimali le dekletovi čari, ampak je tudi vohjel za novimi rimskimi podložniki. Nesreča je hotela, da je tajnost o skrivnostnih rafalih izblebetal temu hlapcu fašističnega režima Stanetov trinajstletni brat. Staneta so ukenili, strahotno pretepli, mu na pleča naprtli najden puškomitraljez ter ga ob vsestranskem zasramovanju odgnali v zapore. Na prostost so ga spustili pogojno. Zanj je prevzel poroštvo Ludvik Bah, ki je bil Staneta uvedel tudi v skrivnosti osvobodilne fronte.

Ludvik Bah je Staneta zelo cenil, saj se tudi mladi Stane ni maral vpisati v fašistični »dopolavor«. Nekateri delavci so se vdali lažnim obljubam in zastraševanju ter so pristopili za »dopolavor« podpisi. Ko pa so šli na mlinico, je Stane po Bahovem navodilu splezal skozi okno v pisarno, pobral pristopnice in jih raztrgal na drobne kosčke. Fašisti so se tako obrisali pod nosom.

In tako je prišel čas, ko je bilo treba junaškega mladca nagraditi za zvestobo, delavsko in narodno zavest. To je storil mojster Bah in si s tem plemenitim dejanjem prislužil smrt. Stane namreč ni mogel preživeti ponižanja in ne zamoriti želje po svobodi. Odkopal je svojo žandarsko puško in se 24. decembra 1941 pridružil mokrnoški četi. Ta je najprej taborila v gošči pri Malkovcu pod šotori, ko pa je zapadel sneg se je preselila v Bučevo zidanico. Italijani so Stanetov beg k partizanom kmalu

Stane Režen kot intendant 3. bataljona Tomšičeve spomladi 1944 na Štajerskem

zapazili, mojstra Ludvika Baha zaprli in ga za strah drugim umorili. Na spomlad, ko je bil Stane že v četi na Brezovi rebri nad Stražo, pa je prišlo do obračuna za ta umor in izdajo. Z življenjem sta ga plačala Stanetova sestra in karabinjer Laharnar.

Stane je bil pomočnik mitraljezca. Boleval se je v okolici grada Hmeljnik, okoli Trške gore, Šempetra pri Novem mestu in Brezove rebri. Uspešen je bil tudi napad na Italijane iz zasede pri Straži. Potem je nenadoma prišla odredba, da morajo odbrati prostovoljce za 1. slovenski proletarski udarni bataljon Toneta Tomšiča. Rečeno je bilo, da morajo biti po socialnem izvoru delavci in da noben ne sme biti starejši od 20 let. S sabo so morali vzeti najboljše orožje in vsak po štiri bombe. Tako je bilo na Brezovi rebri odbranih 12 mladencev z dvema puškomitraljezoma, 8 mavze-ricami in 2 pištolama. Od tu so odšli na Polzevo, kamor so prispeli dani po prihodu Dakijevega proletarskega udarnega bataljona. Razporejeni so bili v drugo četo, katere komandir je bil Franc Mikuz-Volk.

Stane pravi, da sta bila mitraljezca v tej skupini, ki je prišla iz Krškega odreda, Bogdan Marčenko-Tiger, njegov pomočnik je bil Stane Režen, in Klančar, njegov pomočnik pa je bil Ivan Gutman-Zani z Vrha nad Mokronogom. V okolici Polzevega so imeli proletarci veliko manjših spopadov. Posebno drzen je bil Tigrov napad na Italijane v Višnji gori, ki so gledali kinopredstavo na prostem.

Po italijanski hajki proti 1. slovenskem proletarskem udarnem bataljonu Toneta Tomšiča na področju Muljave in Polzevega pa je prišlo do velike zmage, ki so jo proletarci izvojevali pri Lesah in Marinci vasi 16. julija 1942 nad 105. legijo črnosrajčnikov. Pri napadu na fašiste so sodelovale tudi enote zapadnodolenjskega odreda, toda Stane Režen trdi, da Efenkova četa ni sodelovala v spopadu s temi fašisti, ampak je napadla one, ki so prihajali iz Muljave. Napad proletarcev je vodil Ludvik Praznik-Suljo, ki je bil tedaj namestnik komandanta proletarskega udarnega bataljona. Bil je ranjen v glavo. Tudi junak dneva, pomočnik puškomitraljezca Klančarja, Ivan Gutman-Zani, ki je fašiste tolkel po glavah kar s torbo za saržerje, jo je skupil. Smrtno je bil zadet, ko je fašistom prišla pomoč iz Zagradca. Stane pa je prvi, ki je povedal, da so proletarci v tem boju zaplenili dve težki strojni znamenki »fiat« in kakih 8 pušk, kar vse so potem v Ambrusu, kjer so bili pohvaljeni, prepustili enotam zapadnodolenjskega odreda.

Stane je izpovedal tudi zanimive nadrobnosti o ustanovitvi Tomšičeve brigade, ki pobijajo vse doslej znane verzije. Kaže, da se bomo glede tega le dokopali do prave resnice, ki je ni doslej še nihče zapisal. Stane pravi, da so iz Ambrusa, kjer so se jim priključili prostovoljci, odšli v vas Cesta pri Starem logu. Na oni strani vasi pri zadnjih hišah je bil ustanovni zbor, o ustanovitvi brigade pa jim je govoril Alojz Založnik-Nikola. Takoj po ustanovitvi so po hitili v zasedo k cerkvi nad vasjo Cesta, zjutraj pa je že tudi prišlo do spopada z Italijani na Topli rebri.

Povrnimo se k Stanetu Reženu, ki je veljal v Tomšičevi brigadi za neustrašnega borca. Prvič je bil ranjen jeseni 1942 na Trški gori od mine v glavo. Drugič ga je zadelo v levo nogo pri Primskovem 6. junija 1943, ko sta Tomšičeva in Gubčeva na povratku z one strani nemško-italijanske demarkacijske črte zašli v italijansko ofenzivo. V nogo je bil ranjen tudi tretjič, prav tako na Dolenjskem. Julija 1943 je bil poslan v oficirsko šolo Glavnega štaba NOV in POS v Gričice na Kočevsko, ki jo je uspešno končal. Postal je komandir 1. čete 2. bataljona Tomšičeve brigade in je tej četi poveljeval do novembra 1943, ko je postal intendant 2. bataljona. Po pohodu 14. divizije na Štajersko je bil premeščen za intendanta v 3. bataljon. Cetrtič je bil ranjen od tromblone v roko pri Mariborski koči, petič pa na Čemšeniški planini s kroglo v koleno. Med tem časom je znova postal komandir čete, do konca vojne pa menda celo komandant bataljona. Njegovo vojskovanje se je končalo na Koroškem.

Po vojni se je Stane naselil v Soštanju. Tu so od njega zahtevali, da mora izterjevati obvezno oddajo od tistih kmetov in partizanskih zapornikov, ki so bili borcem 14. divizije najzvestejši podporniki. To se mu je upiralo in uprlo. Prišel je navzkriž z nekaterimi političnimi funkcionarji in ti so pripomogli, da ni dobil partizanskega spominskega znaka od leta 1941, do katerega ima vso pravico. To ga je zagnilo. Mi, nekdanji njegovi soborci pa zanj in njegove revolucionarne zasluge vemo in nikdar ga ne bomo pozabili

FRANCI STRLE

Bila je hladna jesenska noč v letu 1944. Hiša Globočnikovih v vasi Podgorje pri Slovenjem Gradcu je samevala v vlažni temi. Treh domačih st-
vala ni bilo doma. Dva sta bila odšla v partizane, tretjega pa so Nemci uvrstili v svojo vojsko in je zdaj ranjen ležal v neki dunajski bolnišnici. Samo zaradi tega Globočnikovih še niso odgnali v taborišča. Tako so bili doma le oče, mati in trinajstletna hčerka Anica. Ta je bila razumna in pogumna deklica. Zelo mlada je že dobro opravljala kurirsko in obveščevalno službo za partizane. Bila je že članica SKOJ.

K njihovi hiši tik gozda so pogosto prihajali partizani, tukaj so jim kuhali. Nemci so nekaj zasumili in so

Fran Roš:

ANICA IZ PODGORJA

hišo začeli nadzorovati. Tudi tisto noč so prišli. Več kot sedemdeset policistov, žandarjev in vermanov z dvema strojnicama je obklopi dom Globočnikovih. Oče, še krepak mož, jim je zaskrbljen odprl. Z žepnimi baterijami so posvetili v vse prostore. Zunaj so postavili straže in domačih niso pustili venkaj. Zahtevali so jed in pijačo. Posedli so po pritličju z orožjem ob sebi. Tako so pripravili zasedo partizanom, da jih uničijo, če pridejo.

Z njimi je bil oficir, njihov vođa in poveljnik. Bil je gibčne postave, ozkega obraza in ostrih oči. Odeval ga je zelen dežni plašč, glavo mu je pokrivala kapa s širokim ščitnikom. Na skrtni ob steni je položil svojo avtomatko. Ko si je odpel vrh plašča, se je izza njega zasvetil srebrn našiv na ovratniku bluze. Očeta Globočnika je izpraševal o partizanih, kje so, kdaj so bili tukaj, kako so oboroženi in kaj nameravajo. Treba mu je bilo previdno odgovarjati. Medtem so njegovi ljudje ob petrolejkah za zastrtimi okni prigrizovali in pili.

Trinajstletna Anica je sedela v kuhinji na pručici in se ni odmaknila od matere. Nerađa se je ozirala v hišo, kjer so se nagnetli vsi ti sovražni ljudje. Vendar jo je opazil njihov oficir in jo je poklical k sebi, k mizi. Do njega jo je pospremil oče.

»Kako ti je ime, deklica?« jo je resno vprašal po nemško.

»Anica,« mu je tiho odvrnila.

»Koliko si stara?«

»Julija sem bila trinajst let.«

»Dobro nemško govoriš,« jo je pohvalil.

»V šoli sem se naučila.«

Nasmešek mu je spreletel mrko lice, ko je zrl vanjo. Bila je majhna, nežna, temnolasa. Modre oči so se ji mokro zasvetile.

»Ali se me bojiš?« je vprašal.

»Saj se ne,« je šepnila in hitro stekla nazaj v kuhinjo.

Minili sta že dve uri čez polnoč. Zunaj je pričel rostiti dež. Zdaj so Nemci uvideli, da tukaj to noč ne bodo dočakali partizanov. Pričeli so se odpravljati. Globočnikovi so si oddahnil.

»Nekdo od domačih nam bo moral kazati pot nazaj do Turške vasi,« je dejal poveljnik. »Vaša Anica nas bo spremljala.«

»Dovolite, da pojdem jaz z vami!« se je ponudil oče v strahu za hčerko. Mati se je zgrozila in je proseče dvignila roke.

»Kakor sem rekla!« je vztrajal oficir. »Anica in nihče drug! Ali mi je ne zaupate?«

Nič ni pomagalo. Anica je morala sama z Nemci v mrzlo noč. Ali bi jim v temi pobežnila? Potem bi se masčevali nad njenimi svojci. Toda ali mar ni skojevka? Hrabra mora biti! Nemcem bo morala pomagati, zato pa bo potem toliko več storila za partizane, za domovino! Obula je težke čevlje in se zavila v pelerino.

Nemci so eden po eden hodili po razmočenih cestih, ob njihvah in gozdovih. Nihče ni smel spregovoriti ali si prižgati cigareto. Spredej je stopal sam poveljnik z deklico in s avtomatko pred seboj.

»Stisni se k meni, Anica da te dež ne premoči!« ji je šepetal. Odmaknila se mu je, a že je čezno razprostri svoj ohlapni dežni plašč in z levico segel po njeni desnici. Pot je vodila skozi samotno pokrajino s redkimi spečimi hišami in mimo stare graščine, ki so jo Nemci uporabljali kot utrbo in so jo partizani nedavno požgali.

»Ali rada hodiš v nemško šolo?« jo je vprašal.

»Zdaj nimamo več pouka. Učiteljice so odšle...«

»Uničili bomo partizane in nemške učiteljice se bodo vrnile. Zapomni si: Nemčija s Hitlerjem ne bo nikdar kapitulirala! Zmagala bo ali pa bo vsa Evropa eno samo pokopališče...«

V dobri uri so prispeli do širše, trdnjše ceste, ki je vodila v Slovenj Gradec. Takoj v Turški vasi na trati ob cesti so čakali trije zastraženi pokriti kamioni. Dež je ponehal.

»Vzeli te bomo s seboj! V Slovenj Gradcu boš prenočila in se zjutraj vnila domov,« je Anici dejal oficir.

»Ne, ne!« se je branila. »V Turški vasi imam znanca! Rada bi prespala pri njih.«

»Pokaži mi njihovo hišo!« ji je ukazal.

V temi ga je vodila k eni prvih hiš. Potrkala je na vrata, on pa je zaklical, naj takoj odpro. V oknu se je zasvetila luč. Starejši človek s svečo v roki je s strahom odklenil. Poveljnik je s avtomatko pred seboj stopil na hišni prag in pokazal na deklico:

»Ali jo poznate?«

»Globočnikova Anica iz Podgorja je,« je mož povedal.

»Ali lahko prenoči pri vas?«

»Seveda,« je za moževim hrbtom privolila žena.

»Ostani torej tukaj!« je Nemec pokimal deklici in ji segel v roko. »Ali veš, kdo sem?«

»Nemški oficir ste,« je odgovorila.

»Jaz sem bundesführer Steindl. Si kdaj že slišala o meni?«

»Da, v šoli,« je ostrmela.

»Bodi pametna in pridna, Anica! Heil Hitler!«

Z bežnim pogledom je ošinil deklico in že je krenil v noč, h kamionom na cesti. Anica se je zgrozila. To je bil torej tisti človek — ubijalec junaškega Pohorskega bataljona in morilec premmogih talcev...

Prišla je pod varno streho. Gospodar z domačim imenom »Obreš« je bil tapelnik in tordar. Svoje izdelke je pošiljal tudi partizanom. Da bi Anica tu prenočila? Oče in mati v skrbeh čakata nanjo. Saj je vendar skojevka! Samo partizane bi na povratku ulegnila srečati. Ti pa so ji bili prijatelji.

Pohitela je in čez tri četrt ure je potrkalo na domače okno. Mati in oče sta se bedela. Zdaj jima je odleglo. Anica pa si je najprej umila roko, ki jo je zanjo prijemal krvavi nemški mož...

Petnajst let pozneje mi je Globočnikova Anica, tedaj žena kapetana JLA Ernesta Feranda in mati dveh sinov, to svojo zgodbo sama povedala. In dodala je:

»Včasih premišljuješ: zakaj me je Steindl tedaj hotel imeti s seboj? Ali kot talko? Ali je praznoveren menil, da mu bo nočna pot v bližini partizanov varnejša z otrokom ob strani? Da partizani ne bodo streljali nanj, ker ne bi hoteli zadeti mene? Morda je sam imel doma hčerko mojih let in sem ga spominjala nanjo? Gotovo pa še malo ni slutil, da je k sebi stiskal roko mlade skojevke...«

Vsem pa nam je bilo znano: štajerski bundesführer SA Franz Steindl se je prve dni maja 1945 s skupino najbolj zagrizenih nacistov pognal v spopad z neko enoto Rdeče armade, ki je iz Madžarske prodirala proti Gradcu. Tako si je sam poiskal neizogibno smrt in se izmaknil sodišču pravice...

o mladih in za mlade

Pri Urhovich

Senožeti so dolga vas ob cesti Ljubljana—Litija. Danes štejejo okoli osemdeset hiš in več kot tristo prebivalcev. Pred tridesetimi leti so bile Senožeti majhna vas in znana po tem, da so vsi vaščani, od najmlajših do najstarejših, pomagali partizanom. Čeprav je bil policijski nadzor v vasi iz dneva v dan ostrejši — Nemci so hoteli preprečiti pogostne prehode po kurirski poti čez Savo pri Senožetih in so jeseni 1943 postavili v vaški šoli žandarmerijsko postajo — zavedni vaščani niso klonili.

Ko sem ondan hodila ob obronku gozda, kjer so med vojno vihro vsak večer hodile policijske patrulje, sem se ustavila pri Urhovich. Vsa njihova družina je med narodnoosvobodilnim bojem delala za partizane. Sin Tone je avgusta 1943 odšel v gozdove in pred njim sestra Ivanka, ki je bila znana aktivistka; drugi pa so pomagali doma.

Tovarišica Cilka in njena mati sta me prijazno sprejeli, mi postregli s kavo in keksi, potem smo se začeli pogovarjati o vojnih dneh. Prva je spregovorila mama, ki so jo imeli partizani daleč naokrog zelo radi, saj jih ni nikoli pričakala praznih rok in tudi kakšno odgovornejšo nalogo je opravila.

partizanov. Takšno nalogo sta nekoč dobili Cilka in njena sestra Milka; puško sta morali odnesti v bunker nad Ribčami.

»Milka si jo je zadela na rame in čezno oblekla plašč. Jaz sem vzela košaro, vanjo naložili malico in srobot, pod pazduho pa dve sekiri. Mahnili sva jo kar po cesti, da bi vzbujali manj pozornosti. Nenadoma sva za ovinkom zagledali Nemce in prestrašeni obstali. Kam greva, so naju vprašali. Po butare, sem odgovorila. Spustili so naju naprej. Toda čez nekaj trenutkov se je pred nama prikazala dolga kolona Nemcev, a sva tudi mimo teh srečno prišli. Hodila sem za sestro in opazila, da se ji izpod plašča vidi puška. Le kako to, da je niso opazili, sem se vpraševala. Greva naprej in tam daleč, glej, zopet kolona. Milka je hitro vrgla puško v breg in mirno sva jo mahnili mimo njih. Seveda sva se potem vrnili in puška se je kmalu znašla v partizanskem bunkerju nad Ribčami,« je povedala Cilka.

»Ja, imela sem večjo srečo kot pamet!«

»Zakaj ne poveš, kako je bilo, ko so te aretirali?« se je oglašila mama.

»Oh, saj ni omembe vredno. Prišli so domobranci, me vzeli skupaj z Jemčev. Mimo in sosedovim prašičkom pa vse skupaj odpeljali v Dolsko. Toda ti domobranci so bili res strahopetni. Vso pot so napeto poslušali, kdaj se bo iz gozda oglasilo pokanje. Grozili so, da naju bodo v primeru napada takoj počili. Iz Dolskega so naju odpeljali v Domžale. Tam sem bila zaprta toliko časa, dokler ni prišla pome mama.«

»Šla sem k poveljniku domobranske postojanke, ki sem ga dobro poznala, in mu zabrusila: »Če mi ne vrneš moje Cilke, ti bom vselej, kadar te bom srečala, pljunila v obraz!« Bil je hudo zmeden sprič prednjih besed in pogledov sodelavcev, ki so bili priča najinemu pogovoru. No, čez nekaj dni so jo res spustili!«

»Za konec pa še nekaj veselega,« je nadaljevala Cilka. »V Dolskem sva s kolegico dobili polno torbo letakov, ki naj bi jih raztrosili po vseh poteh v okolici. Sposodili sva si lepega, črnega konja pa voz in nanj položili vrečo detelje, v kateri so bili tudi letaki. Vera je prišla vaje in pognala konja čez vas, mimo žandarmerijske postaje in nato proti gozdu. Med potjo sem seveda pridno spuščala letake na tla. V gozdu sva naložili na voz veje in se vrnili v vas. Pred hišo so naju presenetili Nemci. Odvedli so me v hišo, Vera pa je rekla, da ne gre nikamor brez konja. Hudoben je, če je brez gospodaričice, je pojasnila. Izpregla ga je in prignala v hišo. Konj je sprva preplašen zija v Nemce, ki so se stiskali po kotih. Nato je poskočil in začel razgrajati po veži, da je bilo groza. Fašisti, vsi preplašeni, niso vedeli, kaj storiti. Potem so naju spustili — samo — da so imeli mir pred konjem. Ja, sreča me je spremljala, sreča!«

»Vesela sem, da se mladi zanimate za starejše ljudi in za narodnoosvobodilni boj, saj se bo le tako ohranil spomin na našo zgodovino; to so bili žalostni časi, a mi, ki smo jih doživljali, se jih radi in tudi velikokrat spominjamo,« je ob slovesu dejala Urhova mama.

MARTINA TRDIN

V počastitev prvega zasedanja SNOS (Slovenskega narodnoosvobodilnega sveta) in občinskega praznika Črnomlja, so učenci Osnovne šole Mirana Jarca v Črnomlju pripravili kviz na temo »Narodnoosvobodilni boj v Beli krajini«, na katerem je tekmovalo dvanaest razrednih ekip.

SPOMINI STARE MAME

Puške v peči

Kmalu po okupaciji so Nemci prisilno preseljevali ljudi iz Bistrice ob Sotli in iz okoliških krajev v taborišča križem po Nemčiji. Ta usoda bi bila kmalu doletela tudi Kunejeve iz Črešnjevca. Bili so zavedni Slovenci. Pobegnili so v Kozje, kjer so imeli še del svojega posestva. Trije sinovi so kmalu odšli k partizanom, samo Ferda so nekega dne ujeli in ga odpeljali v Bistrico ob Sotli. Niso vedeli, da ima že zveze s partizani, in so ga hoteli vključiti v svoje vrste. Takoj so ga postavili na stražo pred lopo, kjer so imeli shranjeno orožje.

Ponoči, ko so vsi že spali, je Ferdo pograbil šop pušk in jih odnesel h Kraljevim ob cesti proti Kumrovcu. Tam je bila poročena njegova sestra Ana. »Jojme, kaj pa nosiš?« je vzklila, ko ga je zagledala med vrati. »Kaj bo, če pridejo Nemci?!« Ferdo se je nasmejal. »Sem jih ne bo tako hitro, saj sploh ne vedo, da sem tvoj brat.« Potem jo je Ferdo še večkrat obiskal in nikoli ni prišel praznih rok. Preden so opazili, da so puške »dobile noge«, je bil že pri partizanih.

Ferdove sestre naslednjega dne ni bilo več tako strah, a vseeno ni bila brez skrbi. Ko je nekaj dni zatem zaslišala korake nemške patrulje, se je pa res pošteno prestrašila. Kam s puškami, ji je rojilo po glavi. Hitro jih je spravila v krušno peč in zakurila manjši ogenj. Komaj je prislonila pokrov k odprtini, že so vstopili vojaki in začeli z zashévanjem. Odgovarjala je pogumno in niti malo ni pogledala proti peči. Nemci niso nič posumili in kmalu so odšli.

Potem se je Ferdova sestra hitro spravila na delo. Pogasila je ogenj, vzela puške in jih dala v sod, ki je bil na vozu. Tja je naložila še nekaj hrane,

obleke, usnja in čevlje ter vse skupaj prekrila s senom. Pri Kraljevih so imeli namreč pred vojno usnjarno. Zapregla je in srečno pripeljala voz do gozda, kjer jo je že čakal brat Miha s tovariši, potem pa se vrnila domov.

Miho in tovariše so na poti opazili Nemci in začeli streljati. Na srečo niso nikogar zadeli, le Mihi so odstrelili kapo z glave. Takrat je imel srečo, toda pozneje je padel nekje pri Brezah nad Laškimi. Nemci so ga obkolili. Z zadnjo bombo je počakal, da so se mu sovražniki približali. Bomba je eksplodirala in razen njega ubila tudi nekaj nemških vojakov. Tudi Ferdo je pozneje padel.

To mi je pripovedovala stara mama, njuna sestra Ana.

LUCKA LESNIK

POGOVOR S FRANČIŠKO DVORNIK

Dve vojni

»Kdaj ste začeli hoditi v šolo?«

— Leta 1917.

»Kam ste hodili?«

— V Buše vas. Imeli smo štiri razrede. Vsak je dobil tablico in kreda, s katero smo pisali, in gobo za brisanje. Učili smo se pisanja in računanja.

»Se spominjate kakšnega dogodka iz prve svetovne vojne?«

— Bila je nedelja. Duhovnik v cerkvi je oznanil, da se je začela vojna. Zene so začele jokati, odhitele so domov in kmalu se je ta novica raznesla po vasi. Veliko moških je odšlo že prvi dan.

»Ali je odšel k vojakom tudi kdo iz vaše družine?«

— Naslednje leto je odšel brat France. Star je bil osemnajst let. Bil je v ruskem ujetništvu. Domov se je vrnil šele čez štiri leta. Mi, mlajši, ga ob vrnitvi nismo spoznali.

»Kako je bilo med drugo svetovno vojno?«

— Bili smo izseljeni. Imela sem pet otrok. Najmlajša je bila stara pet mesecev. Dne 15. julija ob treh zjutraj je potrkal na okno gestapovec. Morali smo se takoj odpraviti na pot. Ko je v zvoniku začelo biti poldne, je odpeljal zadnji avtobus s pregnanci. Najprej smo se ustavili v Rajhenburgu, kjer smo ostali dva dni. Potem so nas razvrstili po vagonih in odpeljali v Nemčijo. Tam smo živeli v barakah. Tudi v Franciji smo bili. To so bili res grozni časi!

»Kako je bilo, ko ste se vrnili sem, domov?«

— Hiša je ostala. Polja so bila opustošena. Prvo leto smo jedli samo to, kar so nam dali dobri ljudje. Težko je bilo, težko!

FANIKA ILC

kramljanje

Spoštovana urednica!

Sedela sem v dnevi sobi in se ukvarjala s težko matematično nalogo. Nenadoma je pritegnil mojo pozornost glas radijskega napovedalca: »Kljub sklenjenemu premirju v Vietnamu še vedno ni miru...« Dalje nisem poslušala. Moje misli so odhitele na azijsko celino; tja, kamor je pred dvema tednoma posijalo sonce miru, vendar so ga takoj spet zakrili temni oblaki — in nekaj teh misli sem tudi zabeležila.

Kaj je vojna?

Očka je v letih vojne vihre preživel svoja najlepša leta in lahko mu verjamem, ko pravi, da bi vojne ne doživel rad še enkrat. Veliko sem slišala in brala o vojni, videla razne fotografije na televizijskem zaslonu in v časopisih, gledala sem filme z vojno tematiko in zdaj vem: »Vojna je največji zločin, izrodek človeškega duha, in do nje

priide tedaj, ko zloba v človeku pre-

magaja njegov razum in razsodnost!«

Svet je končno le pokazal dobro voljo za reševanje takšnih problemov in prav letos je vietnamski narod svobodnejše zadihal. Toda če se bo monsumsko podnebje spet ustalilo, če si bodo zgradili porušene domove, preorali in posejali polja — nekaj bo vendarle ostalo kot večni opomin na nesmiselno vojno. To bo spomin v človeških srcih, kajti srce je pravičen sodnik in bi nam ne dovolilo laži.

Lepo pozdravljeni!

Damjana Zolnir,
Latkova vas 118
63312 Prebold

Draga Damjana!

Čeprav žalosten in boleč, bo moral ta spomin živeti, in če bo zbledel, mu dajmo novih barv; človek je žal samo človek in dobrega v njem včasih niti za prgišče ni.

Lepo pozdravljena!

MILENA

Draga urednica!

Spet sem bila vesela, ko sem na mladinski strani zagledala svojo prispevek. Hvala! Nobenega mojega sestavka nimam več na zalogi, pa me je kar nekaj gnalo, da sem na pisala »Puške v peči«. Zgodbo mi je povedala stara mama, ki se zelo rada spominja svojih bratov. Pred kratkim sem jo obiskala v Ljubčini. Hudo je bolna in ne more več delati. »TV 15« zmeraj pogleda in je zelo vesela, če najde v njem kaj mojega. Kmalu se bom spet oglašila. Nekaj doživljam imam že za beleženih v zvezku.

Lepe pozdrave!

Lučka Lešnik,
Gregorčičeva 341/b
62000 Maribor

Draga Lučka!

Tokrat sem pohitela z objavo zato, da bi razveselili staro mamičo, pa pozdravi jo v mojem imenu in tudi tebi hvala za skrb.

Lepo pozdravljena!

MILENA

Nacistična legla v Sloveniji

DENAR DOMA IN V TUJINI

Raziskujoč kdo in kako skrbi za Jugoslovane, zaposlene v tujini, je reporter TV Sarajevo poročal, da je v ZR Nemčiji 90 socialnih delavcev in 200 duhovnikov poslanih iz domovine. Sledila je tudi ilustracija: cerkveni katalog z naslovi duhovnikov, razporeditve maš in z vrsto napotkov ter Jugoslovanski klub s šahom in avtomatom za igranje na srečo, toda brez vsake knjige, časopisov, katalogov ali napotka.

Isti dan je »Politika« objavila pismo delavca, ki se je za »praznike mudil v Beogradu. Piše, da je ob vlaganju deviz na svoj račun moral čakati pol ure, da je »uslužbenka potnicala«. Primerjač to z obnašanjem nemških bank, navaja ta delavec ne samo ljubeznivost in ekspanzivnost pri okencu, marveč tudi zaposlovanje uslužbencev, ki govorijo naš jezik, tiskanje navodil za varčevanje v našem jeziku in vrsto drugih propagandnih akcij.

Ekonomika politika — 19. II. 1973

KDO VSE JE URAVNOVEŠEN?

Pred nekaj dnevi so se v zvezi s gospodarski zbornici dogovorili, da bomo letos spomladaj uvozili okrog 1.000 vagonov jabolk.

Minulo jesen pa smo izvozili prav okrog 1.000 vagonov jabolk, tako da sta naš uvoz in izvoz uravnotežena.

Toda ali so uravnovešeni tisti, ki se igrajo izvoz-uvoz?

Delo — 26. II. 1973

VISOKI »OSTALI« PREJEMKI JUGOSLOVANOV

V razdobju januar — oktober lani so znašali skupni prejemki Jugoslovancev približno 140,4 milijarde din. Od tega zneska je odpadlo na osebne dohodke 77,8 milijarde din, na »ostale« prejemke v denarju pa približno 35 milijarde din.

Od omenjene vsote skupnih prejemkov (140,4 milijarde din) odpade na BHH 18 milijard din, na Crno goro nekaj manj kot 3 milijarde, na Hrvaško — 39,4 milijarde, Makedonijo — 6,8 milijarde Slovenijo — 22,8 milijarde in Srbijo — 52 milijard din.

Gospodarski vestnik — 20. II. 1973

SKORAJ POL PREVEČ

V Jugoslaviji imamo najvišje cene za stanovanja — in to na svetu. Leta 1930 smo lahko dobili tri stanovanja za en sam avto, sedaj pa moramo dati pet avtomobilov za eno stanovanje. Pri gradnji stanovanja sodeluje kar 166 dejavnikov — od zemljiške politike, urbanistov itd. do obrtnikov — kar vse podraži »končni izdelek«. Strokovnjaki so tudi ugotovili, da so pri nas stanovanja kar za 40 odstotkov dražja, kot bi smela biti — se pravi, da bi s bolj premišljenim delom lahko dobili ključ od novega stanovanja le za 60-odstotno ceno...

Nedeljski dnevnik — 25. II. 1973

Založba Obzorja Maribor je pred kratkim izdala brošuro pod naslovom »Slovensko ljudsko gibanje 1918—1941«, katere avtor je znani publicist in politik Ivan Kreft. Posvečena je 500-letnici prvih kmečkih uporov na Slovenskem in 400-letnici slovensko-hrvatskega kmečkega punta. — Iz te brošure objavljamo poglavje, ki bo naše bralce prav gotovo zanimalo.

Partija se je opredelila proti hitlerizmu tako, kakor so zahtevale koristi Jugoslavije in njenega najbolj izpostavljenega dela — Slovenije. Vodstvi obeh vodilnih strank, »klerikalne« in »liberalne«, sta bolj ali manj pasivno gledala, kako se je razširjala hitlerjanska propaganda po naših krajih.

Hitlerjevski inštruktorji iz Nemčije in Avstrije ter hitlerjevski agitatorji (jugoslovanski državljani) v Sloveniji so torej naleteli pri svojem dobro organiziranem delu samo na protipropagandno in narodno-obrambno delo, ki ga je organizirala Partija. Hitlerjevci so imeli nalogo pridobiti v Sloveniji za nacionalni socializem ne samo Nemce in nemčurje, marveč tudi od njih gospodarsko odvisne Slovence. To delo je hitlerjevcem sprva uspevalo, saj so bili njihovi voditelji ekonomsko močni (Hutter, Westen, Wöhsch, Schweiger, Pirich, Laurich in drugi), razen tega pa so lahko računali na vso podporo nemške vlade. Kako ozke so bile zveze med nemškimi bogataši v Sloveniji in Hitlerjem, nam dokazuje obisk, ki ga je napravil ptujski Hutter Hitlerju v Berlinu 1936. leta. Še pred Hitlerjevim prihodom na oblast pa je bil pri Hitlerju Westen (25) in mu celo podaril večjo vsoto za propagando. Westen in Hutter sta 1936. leta naletela na vse večji odpor delavstva, tako da sama javno nista več tvegala obiskovati Hitlerja, pač pa sta organizirala deputacijo nemških Mariborčanov, Celjanov in Ptujčanov, da se mu je šla pokloniti (26). Center hitlerjevske propagande v Sloveniji, njeno politično-organizacijsko središče je bil vsekakor Maribor, od koder je hitlerjevsko misel širil dnevnik »Mariborer Zeitung«, ki je v Avstriji pred »Anschlussom« bil celo prepovedan. (Podatke, ki jih navajamo o delovanju hitlerjevcev med obema vojnama v Sloveniji, so zelo vestno zbrale partijske organizacije in so bila deloma objavljena v brošuri »Hitlerjevci v Sloveniji«, ki je izšla legalno leta 1938.)

Maribor je bil prav tako sedež hitlerjevskega društva nemških visokošolcev, dalje športnega kluba »Rapid« in »Männergesangsvereine«, ki je hodil gostovat v Nemčijo, ter končno »Kulturbund« (ki je bil formalno sicer prepovedan) in »Hitlerjugend« ter »Motoklub«, ki ga je vodil Rudolf Lotz. Prva skupina iz Maribora je bila na vajah v Nemčiji že leta 1943. Po vrnitvi iz Nemčije so organizirali marše po mariborski okolici, dokler jih mariborski antifašisti niso naučili pameti s tem, da so jim slekli bele nogavice in pretepli tiste, ki so se upirali. Po »Anschlussu« se je mladina udeleževala tečajev pri St. Martinu pri Grazu in na Pohorju. Glavni predavatelj na teh tečajih je bil dr. Manfred Straka iz Graza. Na drugi strani pa je bilo v Mariboru onemogočeno delovanje »neodvisnemu gledališču« tako, da se je moralo 1938. preseliti v Ptuj.

Kočevje, Ptuj in Celje centri nacizma

Se bolj izzivalno kot mariborski Nemci so se vedli kočevski Nemci. Oficijalne oblasti so dopustile, da so v Kočevje prišli iz

Nemčije razni inštruktorji za sirarstvo, tkalstvo, čipkarstvo in drugi, ki so vršili hitlerjevsko propagando, strokovno poučevanje pa jim je bila samo krinka. Organizirali so vse mogoče prireditve, na katere so avtobusi pripeljali večje skupine hitlerjevcev iz Nemčije in Avstrije. Tak je bil »turizem« v predaprilski Jugoslaviji!

Starejša kočevska nemška in nemškutar-ska mladina je bila vključena v SA in SS-oddelke, mlajša pa v »Hitlerjugend«. Nastopali so v vojaških formacijah s hitlerjev-

Jana
sodoben ženski tednik

skimi zastavami. To je bilo v času, ko je bilo prepovedano nositi slovenske trobojnice.

Kakor so Nemci iz Reicha prihajali v Kočevje kot turisti, tako so Kočevjarji vse bolj pogosto odhajali na razne tečaje v Nemčijo. Razen tega je dr. Hans Arko organiziral pod nadzorstvom »Volksbunda für das Deutschtum in Ausland« krošnjaarsko akcijo, ki je bila organizacijsko koncentrirana na Saško. Z denarjem, ki ga je ta akcija vrgla, je finansiral širokopotezno hitlerjevsko propagando, ki se ni omejevala samo na Nemce, marveč je bila zelo aktivna tudi med Slovenci.

Poleg Kočevja in Maribora sta bila zelo važna hitlerjevsko propagandna centra še Ptuj in Celje. Ptuj je bil finančno, Celje pa špijsko in mladinsko središče. Ptujski Nemci so bili gospodarsko zelo močni, imeli so dobro vpeljano ustanovo »Vorschuss — Vereine«, vzdrževali so celo vrsto društev, ki so bila vsa hitlerjevska, tako »Deutsch — Schwäbischer Kulturbund«, »Gesangsverein der deutschen Minderheit«, »Sportklub Pettau«, »Evangelische Kirchengemeinde« itd. Ptujsko nemško pevsko društvo je finansiralo turnejo po Nemčiji. Ptujski »Kulturbund« pa je šolal svoja dekleta in fante v tako imenovanih rajhovskih gospodarskih šolah (Wirtschaft — Schulen), ki so bile prav tako kakor vse druge šole za inozemske Nemce, šole za hitlerjevske agitatorje. Za ptuj-ske otroke so organizirali »Kindervereine«, v katerem je bil oddelek za otroke v predšolski dobi in za otroke v šolski dobi. Da bi pridobili otroke revnih staršev, so jim dajali tudi južine. Učili so jih, da morajo starše doma pozdravljati z dvignjeno roko in s »Heil Hitler«, kar je bilo seveda obvezno. V tovarni Pirich je bil odpuščen vsakdo, kdor ni pošiljal svojih otrok v »Kindervereine«. Starejše in brezposelne pa so Hitlerjevci vezali z »Winterhilfen«. Grobo izzivanje so si dovolili ptujski Nemci z nabavo cerkvenega zvona z napisom »Zu uns komme dein

Reich!« Ptujška Hitlerjugend na čelu z mladim Hutterjem, pa je leta 1938 (27) razobesila na cerkvenem stolpu še hitlerjansko zastavo. »Brezrazredno skupnost« bogatih in ne bogatih so prakticirali na tako imenovanih družabnih večerih »Heimatabende«, ki so jih prirejali na svojih domovih premožnejši ptujski hitlerjevci za manj premožne.

Podobna je bila situacija v Celju. Tu so delovala enaka društva kakor v Ptuj, celo z istimi imeni: posebno ime je imel samo športni klub, ki se je imenoval »Atletika«. Razpolagali so razen tega s časopisom »Deutsche Zeitung«, ki je veljal za uradno glasilo, medtem ko je »Mariborer Zeitung« bilo samo neuradno. Za razliko od Maribora in Celja, Ptuj ni imel svojega časopisa zato pa se je v Ptuj kolportiralo toliko več izvodov »Mariborer Zeitung« in »Völkischer Beobachter«. Glavna vloga je v Celju pripadala Westenu in Rakuschu, Steigeru in Seppu Jellenzu, ki je bil vodja organizacije »Hitlerjugend« v Sloveniji.

Močna hitlerjevska zarotniška legla so bila dalje v Slovenskih Konjicah, Hrastniku, Sošanju in Slovenski Bistrici.

Hitlerjevsko propagando v Konjicah je vodil in finansiral tovarnar Lavrič-Laurich. Razen običajnih organizacij jim je tukaj v hitlerjevsko propagando služilo še gasilsko društvo. Lavrič je z mlajšimi vso tamo, ki pa jih ni žrtvoval iz svojega žepa, temveč so bile poslane iz Reicha, zgradil na Pohorju pod Roglo veliko planinsko kočjo z vsemi mogočimi udobnostmi (z mrzlo in toplo vodo, s kopalnicami, centralno kurjavo in električno razsvetljavo), da bi hitlerjevski tečajniki, ki se jih je hkrati zbralo do 120 iz vse Slovenije, imeli čim prijetnejše življenje za razliko od življenja, ki so ga takrat živeli naši ljudje v teh krajih. Celjski antifašisti so kočjo zažgali in s tem zadali težak udarec hitlerjevskemu propagandnemu aparatu, ki sta ga v tej koči — poleg Nemcev iz Reicha — vodila stalni oskrbnik kočje Werner Steiger iz Celja in upravitelj kočje, ki je bil Avstrijec iz Linza.

Partizana-voznika sta Janezka spet izročila nekomu, in ta ga je odpeljal v neko hišo ter ga predstavil mladi bolničarki. Zabičal mu je, naj se ne gane od nje, če noče ostati tukaj — tedaj ne bo nikoli niti potipal letala, kaj šele postal pilot in oficir. Raje naj ji pomaga streči ranjenecem. Toda Janezku je bilo kljub razumevanosti kaj mar, da bi se potepal po vasi. Še vedno je bil tako utrujen, da se je kar zvalil med ranjence ter v hipu zaspal. Toda kmalu ga je zbudil trušč. Planil je na noge in v svitu leščerbe zagledal, da je v sobi že skoraj sam.

Ranjence so odnašali na vozove in kmalu se je dolga kolona začela pomikati v noč. Janezek se je držal svoje bolničarke za roko in počasi stopal za vozom, ki so ga počasi vlekli voli. Hodili so precej dolgo, potem pa so se ustavili sredi nekakšnega velikega travnika. Nekateri tovariši so takoj poplegli in zaspali, drugi pa so strmeli v noč ali se tiho pomenkovali. Janezka je začela pestiti radovednost in že je stopil nekaj korakov od bolničarke, da bi si ogledal množico. Toda bolničarka ga je oštela in odlejš se ni več ganil od nje.

»Prihajajo!« je zdajci završalo med množico. Tudi Janezek je začel napanjati ušesa in zdelo se mu je, da sliši rahlo brnenje motorja. Res je brnelo, čedalje močneje, ljudje so začeli vstajati. Toda izkazalo se je, da se je nekdo pripeljal na letališče z avtomobilom. Brž se je našel nekdo, ki je začel robantiti, da nocoj najbrž letal sploh ne bo, ker so se ti preklicani Angleži ustrašili grdega vremena ali pa so zvedeli, da je v kaki postojanki sto kilometrov od letališča deset Nemcev več kot navadno. Drugi so ugovarjali, češ zdaj pridejo, ko je avto že tukaj...